

Íyi ulitane e' wì tkēnewami

Génesis

Si'kuaie yēkkuō i' kiè *Génesis*, e' wà kiane chè, *íyi ulitane e' wì tkēnewami*. Yēkkuō i' blatēule böt tsjíní. Et tsjíní e' dör capítulo et dō capítulo dabom eyök kí et (1–11). Iēt tsjíní e' dör capítulo dabom eyök kí böt dō capítulo dabom skeyök (12–50). Et tsjíní e' tō se' a íyi kōs e' wì pakè. Ká jai ena ká i' e' yōne kewe. Ñies ñiwe, nañewe, diwö, si'wö ena bēkwö e' yōne tsawe. Es ñies dayë, ká sí, iyiwak, se' wēpa ena alakōlpa, e' kōs yō' Skéköl tō, e' pakè yēkkuō et tsjíní tō. Ñies wēs s'ditsö tsá e'pa tō ì sulu wamblè' ena ì o' Skéköl tō ie'pa tsatkoie inuì yökí, e' tso' kitule yēkkuō et tsjíní kí. Ñies wēs s'ditsö pone'mi ká wa'ñe senuk ditséwö wa ditséwö wa ena ì kuēkí s'ttō tso' taië kuà'kí kuà'kí, e' kōs pakè yēkkuō et tsjíní tō.

Yēkkuō iēt tsjíní tō ikkachè se' a tō wēs Israel aleripa e'pa dē'bitu wēm eköl kiè Abraham e' wa. Israel aleripa wa Skéköl tō ibikeitsétke ká ulitane wakpa tsatkök inuì yökí. As e' wà tkö, e' kuēkí Skéköl tō Abraham klöo' iwák a. Abraham erblè' Skéköl mik buaë, e' kuēkí Skéköl tō ittè me' ie' a. E' tso' kitule yēkkuō iēt tsjíní kí.

Ttè me' Skéköl tō Abraham a, e' è me'itö Abraham alà Isaac ena Isaac alà Jacob e'pa a. Jacob ñe' è kiè ñies Israel. E' kuēkí ie' aleripa kièsö Israel aleripa. Yēkkuō iēt tsjíní è kí itso' kitule tō wēs Skéköl tō Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa tsatkè'bitu ibolökpa kōs yökí as ttè me'itö ie'pa a e' wà tkö wake'.

Skëköl tō íyi ulitane yō'

¹ Tsawe ta ká jai ena ká i', e' yō'at Skëköl tō. ² Mik ie' tō íyi ulitane tsá yō'mi, eta ká wa'ñe kē kī ì ku' yēs. Ká sí kē ta'. Di' ě me'r iskië. Ká dör ttsettseë. Erë Skëköl Wiköl shkōar di' tsaka.

³ Eta Skëköl tō iché: “¡Ká ñinú!”

Eta ká ñine. ⁴ Ie' tō isué tō ká ñiwe e' dör buaë, e' méatitō ñiweie. Ká ttsettse, e' méatitō nañeweie. ⁵ Ñiwe, e' kiéitō ñiwe. Ká ttsettseë, e' kiéitō nañewe. Ekkë kanewéitō ká tsawe a.

⁶ E' bule es ta ie' tō iché: “¡Iyönú wes skátke kkō dapee es di' shūa iblatoie as kē iwöierwane ñì a!”

⁷ Eta es iyuéitō di' blatoie. Es di' a₃te ká jaišet ena ká i' kī. ⁸ Ì yuéitō, e' kiéitō kakölttō. Ekkë kanewéitō eta ká de böt.

⁹ E' bule es ta ie' iché: “¡Di' a₃te ká i' kī, e' e' dapa'úka ek tsiní ěme as íyök poppo dōka!”

Eta es iyōne. ¹⁰ Wé íyök poppo deka, e' kiéitō íyök. Wé di' dapaneka, e' kiéitō dayë.

Ie' isué tō e' kōs dör buaë. ¹¹ E' ukuökī ta ie' tō iché: “¡Íyök kī íyi kuá ulitane tskinú! Kakō wör ta' ese, ñies kal ulitane wör ta' ese kōs tskinú iwakmik iwakmik.”

Eta es ekkëpa tskine. ¹² Es íyök kī íyi kuá ulitane tskine kakō wör ta' iwakmik iwakmik, ñies kal wör ta' iwakmik iwakmik. Ie' tō isué tō ekkëpa kōs, e' dör buaë. ¹³ Ekkë kanewéitō eta ká de mañat.

¹⁴ E' bule es ta ie' iché: “¡Ì dalöburta' yönú ká jai a! Ekkëpa dör buaë ká blatoie ñiwe nañewe, ñies ikkachoie mik ta diwō de kawō tkōwoie, ñies ká shta'woie ena duas tköke e' jchenoie. ¹⁵ Ekkëpa kōs dalöburke taië ká i' kī.”

Et̄a es iyöne. ¹⁶ Es ie' tō ì dalöburta' tajë ese yuét bok. Ikibiie dör ká ñiwoie ñiweie. Wéne dalöbur diöshet e' dör olo'bunoie nañeweie. ¹⁷ Ekkëpa méatitō ká jai a dalöbunoie ká i' k̄i ¹⁸ ñië nañeë, ñies ká ñiwe ká nañewe e' blatoie. Ie' tō isué tō ekkëpa dör buaë. ¹⁹ Ekkë kanewéitō et̄a ká de tkël.

²⁰ E' bule es t̄a ie' tō iché: “¡Iyiwak serke di' a dayë a, e' kos yönú tajë! ¡Ñies dù ulitane yönú as iur kashuk a!”

²¹ Et̄a es iyiwak blubluë serke dayë a, ekkëpa yuétō. Ñies iyiwak kos serke di' a ena dayë a ekkëpa yuétō iwakmik iwakmik. E' sù dù ulitane yuétō, iwakmik iwakmik.

Ie' isué tō ekkëpa kos dör buaë. ²² Et̄a iyiwak yuétō e'pa a ie' er buaë ché ttè i' wa: “a' alönú tajë, di' kos, dayë kos, e' wà iök̄a tajë. Ñies as dù alör tajë ká wa'ñe.”

²³ Ekkëpa kanewéitō et̄a ká de skël.

²⁴ E' bule es t̄a ie' tō iché: “¡Iyiwak serke ká sí k̄i, e' ulitane yönú iwakmik iwakmik! ¡Iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke ìsk̄i, ekkë kos yönú iwakmik iwakmik!”

²⁵ Et̄a es ie' tō iyiwak ulitane yué ká sí k̄i iwakmik iwakmik. Ie' tō isué tō ekkëpa kos dör buaë.

²⁶ E' ukuök̄i t̄a ie' tō iché: “Ditsö yuösö wës se' es as ie'pa tkök̄asö ká i' kos wökirie. Nima, dù, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke ìsk̄i, ekkë kos tso' ká i' k̄i, e' atdaë ie'pa ulà a.”

²⁷ Mik Skëköl tō s'ditsö tsá yö',
et̄a yuétō wës ie' es;
Ie'pa yuétō wëm eköl ena alaköl eköl.

²⁸ Ie' er buaë ché ie'pa a i' es:

“A' ala'r kōka tajē,
 a' alōnú tajē ká ulitane kī.
 Ká i' kōs e' kané ú a' tō.
 Nīma, dù, ena iyiwak ulitane ekkēpa kōs wōkir a'
 dōr, e' wà ú.”

²⁹ E' ukuōkī tā Skēkōl tō iché ie'pa a: “Ye' ttō ttsō.
 Íyi kuá kōs wōrta' ñarta', ese méatyō a' a ñè. Ñies
 kalwō ulitane katarta' ku'yarta' ese kōs méatyō
 a' a katè ku'yè. ³⁰ Erè iyiwak kañiru, iyiwak uru
 ena dù, ekkēpa kōs a kākō méatyō katè.” Etā es
 iate. ³¹ Ie' isué tō ekkē kōs dōr buaē shute. Ekkē
 kanewéitō etā ká de teröl.

2

¹ Es ká jai ena ká i', ñies íyi ulitane tso' ikī, e' yöne
 one se. ² Ká de kul etā ì kōs yö'bituitō e' yöne one, e'
 kuekī diwō e' wa ie' kē kaneblēne. ³ E' diwō wa kē
 ie' kaneblēneiā ká i' yuök e' kuekī ie' iché tō diwō e'
 dōr buaē. Ñies ie' iché tō semana bit e' diwō bata e'
 dōr batse'r se' a.

Skēkōl Jehová tō s'ditsō tsá yué

⁴ I' dōr ká jai ena ká i' tsá yöneat, e' pakè.

Mik Skēkōl Jehová tō ká jai ena ká i' e' yö', ⁵ e'
 kéwō ska' tā kām ie' tō kalī patkō ká i' kī, ñies kē
 yi ku' ká kanéuk. E' kuekī kām kal kuá tskir ena
 kām kākō tskir. ⁶ Erè di' tskirke íyök a, e' tō íyök kōs
 nuweke. ⁷ Etā Skēkōl Jehová tō íyök yué s'ditsōie
 eköl wák dōr wēm. Etā ie' tō iwöiké iyik a tā iyöne
 se'ie ttsē'ka.

⁸ E' ukuōkī tā ie' tō ká buaala yué ekwōki diwō
 tskirke e' ēka, ká kiè Edén ee. Etā wēm yö'itō, e'
 méatitō ká buaala e' a senuk. ⁹ Eē ie' tō kal ulitane

wër bua'buäë, ñies iwö dör buäë katano ese tské. Ká buaala e' shusha, ie' tö kal tské bölka. Kal elka dör sene michoë e' kéli. Kal iëlka e' dör íyi buäë ena íyi suluë ese jchenoie e' kéli.

¹⁰ Edén ká shua di' tskirke etö, e' tö ká buaala nuweke. Wé ká e' kkö döwa ee di' e' ulà jchërke döká tkëtö. ¹¹ Di' ulà etö kiè Pisón. E' tkökemi ká kiè Havilá, e' kos a. Ká e' ki oro tso'. ¹² Oro e' dör oro bua'buä. Ñies kiö masmas bua'buä, ese tso' ena ák bua'buä kiè ónice ese tso'. ¹³ Di' ulà etö tkökemi ká kiè Cus, e' kos a. E' kiè Guihón. ¹⁴ Iulà etö ská mir ká kiè Asiria diwö tskirke, e' éka. E' kiè Tigris. Eta di' ulà bataie, e' kiè Éufrates.

¹⁵ Mik Skököl Jehová tö wëm tsémi méat ká buaala atë Edén e' shua as ikaneütö, as ikkö'nütö, ¹⁶ eta ie' tö ttè dalöieno í' mé ia: “Ká buaala e' kéliwö ulitane katémibö. ¹⁷ Erë íyi buäë ena íyi suluë ese jchenoie e' kéliwö kë katar. Mik kal e' wö katébö, eta be' duöwaraë. E' kueki kë ikatar.”

¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö iché: “Kë idör bua' wëm a senuk ekörla. Súyö ie' a wapie yuè eköl ikimuk buäë.” ¹⁹ Eta iyiwak yö'itö íyök wa ekké kos debitu iwä wëm a suè tö ima ie' tö ikiè mekami. Ta wes wëm tö ikiè méka es iatë. ²⁰ Es wëm tö iyiwak uru ena iyiwak kañiru, ñies dù, ekké kos kiè méka. Erë kë ie' kimuk kune buäë ie' wapieie.

²¹ Eta Skököl Jehová tö wëm kapöwéwa taië, e' dalewa ie' tö ichane yéttsa etö, e' chká wöiéwaneitö. ²² Ichane e' yuétö alakölie ta idebitu iwä wëm a. ²³ Mik wëm tö isué, eta ichéitö:

“í' je' dör ye' wák dichéwö ena ye' wák chkà!

Alaköl dē'ka wēm wa, e' kueki ikirdaē alaköl.”*

²⁴ E' kueki wēpa kē serpaia iyē ena imì e'pa dapōmik, iserdawa alaköl ta. Ie'pa bōl serdaē ñita, ta imía wēs wák eköl ē es.

²⁵ E' kēska' ta wēm ena alaköl iēter sume, erē ie'pa kē wa jaē jcher.

3

S'ditsö tö Skököl ttö dalösewéwa

¹ Tkabē tso' etö, e' erbikō taiē s'kitō'woie iyiwak kañiru yö' Skököl Jehová tö, ekkē kos tsata. Ká et ta ie' tö alaköl a ichaké:

—¿Moki Skököl tö iyē'at a' a tö ká buaē shua kal ulitane tso', e' wö kē katar yēs?

² Alaköl tö iüté:

—Au, e' kē dör es. Ie' tö sa' a iché tö kal ulitane wö katarmi. ³ Erē kal àr ká i' shushaē, e' wö kē katanuk, kē e' kanuk sa' a. E' wamblé sa' tö, eta sa' duöralur.

⁴ Eta tkabē tö iché alaköl a:

—Au, e' dör kache. A' kē duöpawa. ⁵ Ie' wa ijcher buaē tö mik kalwö e' katéwa a' tö, eta ì dör buaē, ì dör suluē e' jcherdaē a' wa wēs ie' wák wa ijcher es.

⁶ Eta alaköl isuē tö kalwö e' wër buaē katè. Ie' éna ikatak iyi jchenoie buaē. E' kueki ie' tö kalwö batsée, katéwaitö. E' ukuöki ta ie' tö imé iwēm a, eta iwēm ikatéwa ñies. ⁷ E' bet ta ì dör sulu, ì dör buaē ese ane ie'pa éna, eta ie'pa wa ijchenewa tö ie'pa iēter sume. Eta ie'pa tö kal kiè higuera, e' köyök yué banoie e' wa ie'pa e' patrēwa.

* **2:23** Hebreoie ttè kiane yēnuk wēm e' dör ish ena ttè kiane yēnuk alaköl e' dör isha.

⁸ Siwa' bitsirke tsáli, eta wëm ena ilaköl tö Skököl Jehovahá shkokedur ká buaë shua, e' ttsé. E' yöki ie'pa e' blélur kal tso' taië ese shua.

⁹ Erë Skököl Jehovahá tö wëm kié ta ichaké:

—¿Wé be' tso'?

¹⁰ Wëm tö iiuté:

—Ye' tö ittse tö be' shkokedur ká buaala shua. Ye' dur sume, e' kuëki ye' suane be' yöki. E' kuëki ye' e' bléwa be' yöki.

¹¹ Eta Skököl tö ie' a iché:

—¿Yi be' a iché tö be' dur sume? Ichö ña tö kalwö ye'yö be' a tö kë ikatar ¿e' katébö?

¹² Ie' tö iiuté:

—Be' tö ye' a alaköl me', ye' wapieie, e' tö ye' a kalwö mé katè. E' katéwayö.

¹³ Eta Skököl Jehovahá tö alaköl a ichaké:

—¿Iök bö iwamblé?

Ie' tö iiuté:

—Tkabë tö ye' kitéka, e' kuëki ye' tö kalwö e' katéwa.

¹⁴ Eta Skököl Jehovahá tö tkabë a iché:

—Ì wamblé be' tö, e' kuëki ye' tö be' a ichè tö iyiwak kos shua be' ë weirdaë michoë. Kekraë be' shkoraë e' kuule be' batsi' ki ta be' kkö a ká po mirawa. ¹⁵ Be' ena alaköl meraatyö ñi bolökíe. Be' aleripa kos ena alaköl aleripa kos, e'pa ate ñi bolökíe ñies. Alaköl aleri eköl tö be' wökir shka'weraë ena be' tö ie' klö kaniñak shka'weraë.

¹⁶ E' ukuöki ta ie' tö iché alaköl a:

—Mik be' alà kūrketke eṭa be' weirdaë siarë, idalë'r tajë e' ttseraëbö. Erë be' kḷi be' wëm kiardaë ena ie' dōraë be' wōkirie.*

17 E' ukuōkḷi ṭa ie' tō iché wëm a:

—Be' tō be' alaköl ttō iuté, kalwō yë'yō be' a tō kë ikatar, e' wà katébö. E' kuekḷi be' weirdaë ñies. Be' kuekḷi íyök sulu'wera wayö. Be' kanēblōraë darërëë be' chkè yuloie. 18 Íyök kḷi dika'chka ena kakō sulusi, alōrdaë. Ñies kalwō kañiru katerabö. 19 Be' kawōṭa kanēblök darërëë chkoie dō mik be' duowa, míane íyōkie wēs be' dōr kuaë es eṭa. Be' yöne íyök wa, e' kuekḷi be' dōrane íyōkie.

20 Wëm tsá yöne, e' kiè Adán. Ilaköl dōr se' mì tsá. E' kuekḷi Adán tō ikiè méka Eva.†

21 Eṭa Skéköl tō datsi' yué ie'pa a iyiwak kkuölit wa, ṭa ie'pa paiéitō. 22 Eṭa ie' tō iché: “I'ñe ì dōr buaë ena ì dōr suluë, e' jcher ditsō wa wēs se' wa ijcher es. E' kuekḷi dō' ie'pa mi', sene michoë e' kéli wōbatsök katè ṭa iser michorak.”

23 E' kuekḷi ie' tō wëm ena ilaköl yéṭṭsa ká buaala tso' Edén e' a, ṭa ipatkémiitō íyök wakanéuk. Íyök wa wëm yöne e' kḷi ipatkémi kanēblök. 24 Ie' tō itrë'wëshka, e' ukuōkḷi ṭa ì ttsë'ka pik ṭa' tso' ká jai a kiè kërub, e'pa tuléwaitō ká buaala e' ñalé ska' diwō tskirke e' ëka ikkō'nuk. Ñies tabè wōñarke dalölöë ratkear siwa' kḷi, e' méatitō as kë yi dōwaia sene michoë kéli ska'.

* **3:16** Mik be' alà kūrketke...ie' dōraë be' wōkirie: Ñies ttë e' mane'wëmisō i' es: Be' éna e' alakka be' wëm kḷi, erë ie' e' alōraka be' kḷi. † **3:20** Eva: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ttsë'ka.

4

Caín tō iël kiè Abel, e' ttéwa

¹ Età Adán sené Eva ta. Eva dunekā ta ilà kune wēm. Ikiè mékaitō Caín.* Mik alá kune, etā Eva tō iché: “Jehová tō ye' kímé, e' kueki ye' alá kune eköl wēm.” ² E' ukuöki ta ilà skà kune ek, e' kiè Abel, Caín èl tsirla. Abel tō obeja alōweke. Caín tō dali kuatkeke.

³ Ká et ta, Caín wa idali wöne, ese kak mí mè Jehová a idalöioie. ⁴ Etā Abel wa ie' icha mí ñies. Ie' obeja tsá bua' bua, ese kak mí ie' wa mè Jehová a. Abel ena i méitō e' wër buaè Jehová wa. ⁵ Erë ie' kë wa Caín ena i méitō e' sune es, e' kueki Caín ulunekā taië, iwö yée suluë. ⁶ E' kueki Jehová tō Caín a ichaké: “¿Iök be' ulune wö yée sulu? ⁷ Be' tō i bua' úpa, e' ma be' jañuke tsuleë. Erë i sulu wamblébö, e' kueki i sulu e' métër bër be' panuk namuie e' aloka be' ki. Erë be' ké e' alökka iki.”

⁸ Ká et ta, Caín tō iël Abel kiémi kañika. Mik ie' pa demi kañika, etā ee Caín ñippéka iël ta etā iël ttéwaitō. ⁹ E' ukuöki ta bet, Jehová tō Caín a ichaké:

—¿Wé be' èl Abel?

Caín tō iiutë:

—Ye' kë wa ijcher. Ye' kë dör ie' kkö' nukwak.

¹⁰ Skököl tō ie' a iché:

—¿Iök bö iwamblé es? Be' èl ttéwabö, e' pë tene taië iyök ki, e' nuí tso' be' ki. E' ki ye' kawöta be' we'ikök. ¹¹ E' kueki be' weirdaë iyök ki wé be' tō be' èl pë tkö'wé, e' ki be' yerattsayö. ¹² Be' kanablömi taië, erë kë wà wörpa buaë. Be' kawöta shkök ká wa'ñe, kë a eno ta' yës.

* **4:1** Caín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ye' ulà a ide.

13 Et̄a ie' t̄o Jehová iut̄é:

—E' dar̄er̄e ye' a. K̄e ye' a idal̄e'tts̄enuk. 14 I'ñe be' t̄o ye' uȳetts̄a k̄á i' k̄i, e' ukūöki t̄a ye' kaw̄öta shk̄ök k̄á wa'ñe k̄amīe, k̄e a eno t̄a'. Be' k̄e ku'ia ye' t̄a, e' kūek̄i yi ye' kūéwa, ese t̄o ye' tterawa.

15 Er̄e Jehová t̄o iut̄é:

—Yi be' tt̄éwa, ese k̄i weirdāe siar̄e taīe iskéie.

Et̄a Sk̄ek̄öl t̄o iwakyūee iwà kkachoie as yi t̄o ikūéwa, ese k̄e t̄o itt̄öwa. 16 Et̄a Caín e' ȳetts̄a Jehová wörki t̄a im̄ia k̄á kīe Nod ee, k̄á e' at̄e Edén diwö tskirke e' kke.

17 Et̄a Caín sené ilak̄öl t̄a. Iduneka t̄a ilà kune wák dör wēm, e' kīe Enoc. E' ukūöki t̄a Caín t̄o k̄á yūe et, kīe mék̄ait̄o ilà kīe wa Enoc. 18 Enoc dör Irad̄ ȳe. Irad̄ dör Mehujael ȳe. Mehujael dör Metusael ȳe. Metusael dör Lámeç ȳe.

19 Et̄a Lámeç senéwa alak̄ölpa b̄öl t̄a. Ek̄öl kīe Adá, ek̄öl kīe Silá. 20 Et̄a Adá d̄e' alàe kīe Jabal. E' aleripa dör iyiwak alökwakpa e' serke úla yöule datsi'tak wa ese a. 21 Ie' èl kīe Jubal. E' aleripa dör ma'ma kicha t̄a' guitarra s̄ü ena ma'ma pul̄e s̄ü ese bla'ukwakpa. 22 Silá d̄e' alàe ñies kīe Tubal-Caín. E' aleripa dör tabechka kīe bronze ena hierro ese st̄é. E' kutà kīe Naamá.

23 K̄á et t̄a Lámeç t̄o iché ilak̄ölpa a:

“A Adá, a Silá, ye' tt̄ö t̄ts̄ó:

Wēm ek̄öl duladula t̄o ye' shk̄ao',

e' kūek̄i ye' t̄o ik̄ötwa.

24 Yi t̄o Caín tt̄éwa, e' t̄o iské tūerāe siar̄e,

er̄e yi t̄o ye' tt̄éwa, e' t̄o iské k̄i tūerāe jaish̄et sh̄ute.”

²⁵ Adán alà skà kékane ilaköl ta wák wëm. Eva tö iché: “Skököl tö ye' a alà ské mé eköl, Caín tö Abel kötwa, e' skéie.” E' kuęki ie' tö ikiè méka Set.†

²⁶ Nies Set de alàë wák wëm kiè mékaitö Enós. E' kėwö ska' ta s'ditsö tö Skököl a iyi tsá ki'mi ena idalöie'mi ikiè Jehová e' wa.

5

Adán aleripa

¹⁻² Mik Skököl tö s'ditsö tsá yö', eta iyuéitö wes ie' wák es. Ie'pa yuéitö wëm ena alaköl. Ie' er buaë ché ie'pa a. Ie' tö ie'pa yué, e' diwö shà ta ikiè mékaitö s'ditsö. I' dör Adán aleripa e'pa kiè.

³ Mik Adán ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130), eta ie' alà kune eköl, e' dör wes ie' wák es, ikiè mékaitö Set. ⁴E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁵ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom mañayök (930) eta ie' blënewa.

⁶ Mik Set ki duas de cien eyök ki skel (105), eta ie' alà wëm kiè Enós, e' kune. ⁷E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien kuryök ki kul (807). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁸ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom eyök ki bök (912) ta iblënewa.

⁹ Mik Enós ki duas de dabom suliyök (90), eta ie' alà wëm kiè Cainán, e' kune. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök ki dabom eyök ki skel (815). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ¹¹ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki skel (905) ta iblënewa.

† 4:25 Set: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ie' tö imé.

¹² Mik Cainán k̄i duas de dabom kuryök (70), eta ie' alà wēm kiè Mahalalel, e' kune. ¹³ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien paryök k̄i dabom tkëyök (840). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ¹⁴ Es ie' k̄i duas deka seraã cien suliyök k̄i dabop (910) ta iblënewa.

¹⁵ Mik Mahalalel k̄i duas de dabom teryök k̄i skel (65), eta ie' alà wēm kiè Jéred, e' kune. ¹⁶ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien paryök k̄i dabom mañayök (830). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ¹⁷ Es ie' k̄i duas deka seraã cien paryök k̄i dabom suliyök k̄i skel (895) ta iblënewa.

¹⁸ Mik Jéred k̄i duas de cien eyök k̄i dabom teryök k̄i bök (162), eta ie' alà wēm kiè Enoc, e' kune. ¹⁹ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien paryök (800). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ²⁰ Es ie' k̄i duas deka seraã cien suliyök k̄i dabom teryök k̄i bök (962) ta iblënewa.

²¹ Mik Enoc k̄i duas de dabom teryök k̄i skel (65), eta ie' alà wēm kiè Matusalén, e' kune. ²² Ie' tö Skëköl ttö ë dalöieke. Matusalén kune, eta ie' k̄i seneiã duas cien mañayök (300). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ²³ Es ie' k̄i duas deka seraã cien mañayök k̄i dabom teryök k̄i skel (365). ²⁴ Ie' sene' buaë Skëköl ta, e' kuëki ká et ta Skëköl wa ie' mítser tse'ka, e' kuëki kë ie' ku'ia.

²⁵ Mik Matusalén k̄i duas de cien eyök k̄i dabom paryök k̄i kul (187), eta ie' alà wēm kiè Lámec, e' kune. ²⁶ E' ukuök̄i ta, ie' k̄i seneiã duas cien kuryök k̄i dabom paryök k̄i bök (782). E' shuã ie' ala'r k̄i kune wëpa ena alakölp̄a. ²⁷ Es ie' k̄i duas deka seraã cien suliyök k̄i dabom teryök k̄i sulitu (969) ta iblënewa.

28 Mik Lámec k̄i duas de cien eyök k̄i dabom paryök k̄i bök (182), et̄a ie' alà k̄une wēm. 29 E' kiè mék̄aitō Noé.* Mik ie' tō ilà kiè méka, et̄a ie' tō iché: “Jehová tō íyök suluo'w̄a. E' kuēk̄i se' kawōta kanēblök darērē ikuatkoie; erē alà i' tō se' keraē enuk.” 30 Noé kune, e' itōk̄i Lámec k̄i seneia duas cien skeyök k̄i dabom suliyök k̄i skel (595). E' shua ila'r k̄i k̄une wēpa alakōlpa; 31 Es ie' k̄i duas deka seraā cien kuryök k̄i dabom kuryök k̄i kul (777) ta iblēnewa.

32 Noé k̄i duas de cien skeyök, e' itōk̄i ila'r k̄une mañal. Ikibi kiè Sem. Ishu ēk̄ kiè Cam. Ibata ēk̄ kiè Jafet.

6

S'ditsö ì sulu ë wambleke kekraë

1-2 Mik s'ditsö alönemi tajē k̄a i' k̄i, et̄a Skököl ala'r* tō isué tō s'ditsö alà busipa dör bua'buaala. E' kuēk̄i ie'pa tō busipa wa ie'pa wöbatse ese tsélur. 3 Erē Jehová tō iché: “Ditsö dör duōta'w̄a ese wakpa. I'ñe ta ye' kē tō kawō mepaiā ditsö a seno k̄a tajē. Es iserdaē duas cien eyök k̄i dabom böyök (120), ekkē ulat.”

4 Mik Skököl ala'r bak senuk s'ditsö alà busipa ta alà koka ie'pa ta, et̄a e' kēska' ta wēpa blubluë, kakkeë, esepa wēlepa bak k̄a i' k̄i. Ñies e' ukuōk̄i

* 5:29 Noé: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè enuk. * 6:1-2 Skököl ala'r: Kē s'w̄a ijcher mok̄i tō yi chéitō es. Wēlepa tō ibikeitsè tō e' dör Skököl biyöchökwakpaie ö aknamaie erē Jesús tō iché tō esepa kē a senukw̄a s'ditsö ta (Marcos 12.25). Wēlepa skà tō ibikeitsè tō e' dör s'ditsö wésele ser suluë. Ì wamblekerakitō ese kē wēr buaë Skököl wa, e' ë jcher se' w̄a.

wëpa esepa bakia. E'pa dör pë' darërë kkeauleka taië ia'chki ta ese.

⁵ Jehová tö isuë tö s'ditsö tö ì sulu ë wambleke taië shute. Ì suluë ë bikeitseke ie'pa tö kekraë. ⁶ E' kueki Skëköl er a idalënene taië. Ie' tö ibikeitsé: “Kë yö ditsö yuöpa.” ⁷ Eta ie' iché: “Ditsö yö' ye' tö ká i' kī, sūyö e'pa ewëwa. Ñies iyiwak kos serke ká sí kī, e' ewerawayö. ¿Ie ye' tö ie'pa yö'?” ⁸ Erë wëm tso' eköl kiè Noé, e' sueke Jehová tö er bua' wa.

Noé tö kanò bërie yué

⁹ Ttè ikkë dör Noé pakè.

Noé dör wëm yësyësë Skëköl wörki. Kekraë ie' tö Skëköl ttö dalöieke buaë. Ie' eköl ë serke wës Skëköl kī ikiane es. ¹⁰ Ie' ala'r dör mañal wëpa kiè Sem, Cam, ena Jafet.

¹¹ Skëköl wörki s'ditsö tso' e' wamblök sulu ëme, ñippök taië shute. ¹² Ie' tö isuë tö taië iyi suluë ë tso' iyök kī. ¹³ E' kueki ie' tö Noé a iché: “Ye' tö ibikeitsétke tö ditsö kos tso' ká i' kī e' ewerawayö se. Ie'pa ñippöke taië shute ká i' kī. E' kueki ye' tö ditsö kos tso' ká i' kī e' ewerawa seraa di' taië wa. ¹⁴ E' kueki kanò yuó etö bërie kal bua' bua ese wa, e' shu blató. Kanò wöar tso' ipamik, e' wötö kiöchka dalolo bötsböts ese wa u'rki ena ishüa as di' kë tköwaja. ¹⁵ Kanò yuó batsi metro döká cien eyök kī dabom mañayök kī skel (135 metros) ekkë. Ñies ishöló yuó metro döká dabom böyök kī böt kī shaböts (22,5 metros) ekkë. E' sù ispé yuó metro döká dabom eyök kī mañat kī shaböts (13,5 metros) ekkë. ¹⁶ Kanò kī u yuöká, erë kanò kkö kī iulat múat metro shaböts. Kanò shu blató mañat kuö. Ñies iwékkö yuó et kanò spé mik shkowaje kanò a.

17 Di' patkerayö íyi tso' ttsë'ka ká i' kī e' kōs ewōwa. Ekkē duōrawā seraa ká wa'ñe. 18 Erē ye' ttē meraē be' a tō be' tsat'keraēyō kanò a di' yōkī. Be' ala'r ena be' alaköl ena be' yakpa, e'pa tsúmi e' ta kanò a. 19 E' sù iyiwak kua'kī kua'kī tso' ká sí kī, e' iōmi kanò a etō wē'ñe etō alaki as itsatkēr wes be' es. 20 Iyiwak kōs iō kanò a. Iyiwak kua'kī kua'kī urta', iyiwak uru, dō iyiwak e' kuke įski, e' kōs iōmi kanò a, etō wē'ñe etō alaki, as kē iduölur. 21 Nies chkē ulitane dapa'ú blō be' a ena iyiwak a katē.”

22 Eta ekkē kōs wakanewé Noé tō se wes Skököl tō iché ia es.

7

Di' bak tajē ká i' kī

1-4 E' ukuōkī ta Jehovahá tō Noé a iché: “I'ñe kuiki ta ye' tō kalī patkeraē ká i' kī dōka ká dabom tkēyök (40) ñiē nañeē. ĮE' wa íyi ulitane yō' ye' tō tso' ttsë'ka ká sí kī, e' kōs ewerawayō yēs! Erē ye' tō isuē tō ditsō ulitane shua be' ē serke buaē yēsyesē wes ye' kī ikiane es. E' kuekī be' e' iōka kanò a be' yamipa kōs ta. Nies iyiwak batse'r* kōs ese tsúmi dōka kuktō wē'ñe kuktō alaki. Erē iyiwak kē dōr batse'r, ese tsúmi etō wē'ñe etō alaki. E' sù ñies dù kua'kī kua'kī tsúmi dōka kul wē'ñe kul alaki as kē ierwa. Kōs ttē chéyō be' a, e' wakaneú es.” 5 Eta e' kōs wakanewé Noé tō yēsyesē wes Jehovahá tō ie' a iché es.

6 Mik di' bak tajē ká i' kī, eta Noé kī duas tso' cien teryök (600). 7 Ie' e' iéka kanò a ila'r ena ilaköl ena iyakpa e'pa kōs ta e' tsatkök di' alörke tajē e'

* 7:1-4 Iyiwak batse'r: E' wà kiane chē iyiwak kē dōr ñá ie'pa a. Se' welepa tō ichē iyiwak skítane.

yöki. 8-9 Iyiwak batse'r, e' sù iyiwak kë dör batse'r, iyiwak e' kuke ibatsi' ki ñies dù, ekkë kos dewa kanò a Noé ta bölka bölka wes Skëköl tö iché ia es.

10 Kä de kul, eta di' tö kä katémitke. 11 Noé ki duas de cien teryök (600), kí si' et kí kä dabom eyök kí kul (17). E' diwö shà ta íyök tskiolone ta di' tso' idikiä e' deka taië kä wa'ñe. Ñies kä jaishet kköburoolone ta di' biteshka taië kaliië kä i' ki. 12 Eta kalí yëne darërëë dōka kä dabom tkëyök (40) ñië nañeë. 13 Kalí yënémi, e' diwö shà ta Noé e' iéka kanò a ila'r ta. Ila'r kiè Sem, Cam ena Jafet. E' sù ilaköl, iyakpa mañal, e'pa e' iéka ñies ie' ta kanò a. 14 Ie'pa ta iyiwak ulitane dewa kanò a, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski ki ena dù ulitane. Ekkë kos dewa kanò a ie'pa ta. 15 Iyiwak kos ekkë dewa kanò a bölka bölka. 16 E' shua imí wë'ñe etö alaki etö, wes Skëköl tö iché ia es. E' one yës ta, Skëköl tö kanò wëkkö wötéwa.

17 Eta kalí yënemiië dōka kä dabom tkëyök (40). Wes di' alör mirka es kanò batsemirkaitö. 18 Es di' kí alönëmi taië ta kanò batsemirkaitö buaë. 19-20 Es di' alönëka taië kabata kos blubluë, e' tsata jaishet dö metro kul ekkë. 21 Es kos íyi tso' ttsë'ka kä sí ki, ekkëpa duolur di' a se. Dù kos, iyiwak uru kos, iyiwak kañiru kos, iyiwak e' kuke iski kos, ñies s'ditsö ekkëpa kos duolur yës. 22 Ì kos tso' kä sí ki ttsë'ka, e' enewa se. 23 Erë Noé ena i' tso' ie' ta kanò a, e'pa ë tsatkëne. Eta imalepa kos e' enewa. Es ñies iyiwak ulitane ewéwa di' tö. Dù ulitane, iyiwak uru, iyiwak kañiru dö iyiwak e' kuke iski, ekkë kos enewa seraä. 24 Es di' ate íyök ki kä dōka cien eyök ki dabom skeyök (150) ekkë.

8

Di' sinewane

¹ Erë Skëköl kë éna Noé chë'wa. Ñies iyiwak ulitane tso' Noé ta kanò a e' kë chë'wa ie' éna. Ie' tō siwā' patké as itō di' siūwane ká wa'ñe. Etā di' pasinemine enaena. ² Íyök tskiolone e' wötënene. Ñies ká jaishet kköburo lone e' wötërunene. Etā kalī wöklönewa kë yërku'ia. ³ Di' tso'ia e' pasirmirne enaena. Ká de cien eyök kī dabom skeyök (150), etā di' sirmir ëme. ⁴ E' kī si' de teröl (6) diwö de dabom eyök kī kul (17), etā erpa kanò sineka kabata kiè Ararat e' kī. ⁵ Etā di' pasinemiie. Si' de dabop (10), e' tsá diwö, etā kabata kakkeë ese wënemitke.

⁶ E' kī ká de dabom tkëyök (40), etā Noé tō kanò wëkkö tsitsir kköppée. ⁷ Ie' tō dù ölö sù, e' émi et. Erë dù e' kë dë'iane kanò a ie' urke wīshwīsh dō mik di' sine etā. ⁸ E' ukuökī tā ie' tō nuböl émi et isuöie tō ká sinene. ⁹ Erë di' tso'ia íyök kī, kam isirwā, e' kuëkī nuböl dene kanò a. Kë ie' wā ká ulat poppo kune e' tkowā. Noé tō nuböl klö'wēwā ulà wa tā itséwaneitō kanò a.

¹⁰ Ie' tō iskà pané dōka ká kul, etā ie' tō nuböl skà émine. ¹¹ Ká tuinemitke tā nuböl dene, e' wā kal ulatska debitū ikà kī. Es Noé éna iane tō íyök kī sirmir. ¹² Ie' tō iskà pané dōka ká kul, etā ie' tō nuböl skà émine. Nuböl e' kë dë'iane.

¹³ Mik Noé kī duas tso' cien teryök kī et (601), etā íyök pasinene. Etā si' kewe, e' tsá diwö, ie' tō kanò kī u tso' e' kléttsa. Etā ie' isué tō íyök pasinene. ¹⁴ Kawö de si' et kī diwö dabom böyök kī kul (27), etā ie' isué tō íyök pasinene sēraa. ¹⁵ Etā Skëköl

tö ie' a iché: ¹⁶ “Be' e' yöttsa kanò a, be' alaköl ta, be' ala'r ta, be' yakpa ta ñies. ¹⁷ Es iyiwak ulitane yölrübö se. Dù ena iyiwak uru ena iyiwak e' kuke iski e' kòs yölrübö kanò a, as imi' ká wa'ñe alönuk taië ká wà iökne.”

¹⁸ Es Noé alaköl ena ila'r ena iyakpa, e'pa e' yélur kanò a. ¹⁹ Es ñies iyiwak ulitane, uru ena kañiru ena iyiwak e' kuke iski, ñies dù e' kòs e' yéttsa kanò a se. ²⁰ E' ukuökj ta ie' tö ák kataté ka'ie* et Jehová a. E' bata kji ie' tö iyiwak batse'r ese jché ña'wéitö etö etö Jehová dalöioie. Ñies dù batse'r jchéitö ña'wéitö Jehová a etk etk. ²¹ Mik ishklé alar buaë, e' demi Jehová ska' ta ittseitö ta ibikeitséitö: “Erë ditsö ià duladula döka këchke, eta ì sulu ë bikeitsekeitö. Erë kë yö ká sulu'wepawaia ie'pa kueki. Es ñies kë yö ì kòs tso' ttsë'ka e' ewèwaiä wes yö iewéwa es.

²² “Ká i' tso'ia,
eta dalì kuatkèrmi, iwà wörmi;
kaba tso', kase tso' ñies;
kali tso', duas tso' ñies;
ká ñiwe tso', ká nañewe tso' ñies.”

9

Skököl Jehová tö ittè mé Noé a

¹ Eta Skököl er buaë ché Noé a ñies ila'r a ta ichéitö ie'pa a: “A alönú taië. Ká wa'ñe wà iöne a' ala'r wa. ² Ditsö yöki iyiwak ulitane suardaë. Iyiwak ulitane urke kashuk a ena iyiwak serke ká sí kji ena iyiwak serke dayë a, e' kòs ate a' dikia.

* **8:20** Ák kataté ka'ie: E' wà kiane chè si'kuaie altar.

³ Iyiwak ulitane ena kalwö ena kākō e' katèmi a' tō wé kiane a' kī ese. E' kōs méatyö a' a' katanoie.
⁴ Chkè ulitane katèmi a' tō, erè kē ikatar ipé tā, se' serke s'pě mik e' kuēkī. ⁵ Se' serke s'pě mik, e' kuēkī kē se' meneat ñì ttökwa, e' nuí tā'. Yi tō eköl ttéwa, ese kichatërdaë. E' sù iyiwak wé tō s'ttéwa, ese kawötā ttèwa ñies. A' wé tō s'ttéwa, ese nuí patueraëitō ye' a.

⁶ “Skököl tō s'ditsö yö' wes ie' es, e' kuēkī yi tō se' ttéwa, ese wák kawötā' ttèwa wake'.

⁷ Erè a' alönú tajë, ká wa'ñe wà iö ala'r wa.”

⁸ Ñies Skököl tō iché Noé a' ena ila'r a: ⁹⁻¹⁰ “I'ñe ye' ttè mukeat a' a' ena iyiwak e' yéttsa kanò a' a' tā, e' kōs a. ¹¹ Mokjë ye' tō a' a' ichè tō ye' kē tō ditsö ena iyiwak tso' ká wa'ñe, e' kōs ewepawaiā di' wa. Di' kē döpaia ká wa'ñe sulu'ukwa wes itka es.” ¹²⁻¹³ Ye' tō shkaba' tkekear mò shua iwà kkachoie a' a' ena ditsö ulitane a' tō ye' ttè méatyö a' a' ena iyiwak kōs a' kēkraë. ¹⁴ Mik ye' tō mò patké tā e' shua shkaba' tkëne e' wërmi, ¹⁵ etā ye' éna iane tō ye' ttè me'atbak a' a' ena iyiwak kōs a' tō kē ye' tō ditsö ena iyiwak ulitane ewepawaiā di' wa. ¹⁶ Es mik shkaba' tkëne mò shua e' suéyö, etā bet ye' éna idaa tō ye' ttè me'at ditsö a' ena iyiwak kōs a' michoë kēkraë. ¹⁷ E' dör iwà kkachoie tō ye' ttè me'atbak ditsö ulitane a' ñies iyiwak tso' ká i' kī e' kōs a.” Es Skököl tō Noé a' iché.

Noé alà kiè Cam e' kē wā iyě dalö tā'

18 Noé ala'r e' yé'lur kanò a, e'pa kiè Sem, Cam ena Jafet. Cam dör Canaán yé. 19 E'pa mañal dör Noé ala'r. Ie'pa aleripa tö ká wà iéne.

20 Noé dali kuatkémi. E' shua uva kuatkéitö. 21 Ká et ta ie' tö uva diò shkōshkō e' yé ta e' tö ie' ttéka taië. Ie' datsi' yéttsa ta ianewa iski sume iu a. 22 Cam dör Canaán yé, mik e' tö iyé sué sume, etā ie' mía ibiyö chök iēlpa bōl e'pa a. 23 Erë Sem ena Jafet e'pa kë éna iyé tēr sume e' suak. E' kuēki ie'pa tö datsi' klō'wéwā, imékarakitö e' o' bataki ta ie'pa shkēmi tsikka iwötrélur bánet dō wé iyé tēr eē ta ipabakéwā datsi' e' wa.

24 Noé tté taië blo' tö e' ti'neka. Mik ie' wā ijchenewā ilā tsirla ěk kë wā ie' dalōiēne', 25 etā ichéitö:

“¡As Canaán kawō tkō suluë!

¡Ie' weirdaë siarë shutē klōulewā iēlpa bōl e'pa kanè mésoie!”

26 E' ukuōki ta ikí chéitö:

“¡Jehová dör Sem Kēkōl as e' kīkarka!

As Canaán aleripa kanēblō Sem aleripa a ikanè mésoiaie.

27 As Skēkōl kawō buaë mù Jafet a as ie' alör mi-choë.

As Jafet ditséwōpa ser Sem yamipa ska'.

As Canaán aleripa kanēblō ie' a klōulewā ikanè mésoiaie.”

28 Di' bak taië ká i' kī, e' ukuōki ta Noé sene'ia duas cien mañayök kī dabom skeyök (350). 29 Mik ie' blēnewā, etā ie' kī duas tso' cien suliyök kī dabom skeyök (950).

10

I' dör Noé aleripa kiè

¹ Noé ala'r kiè Sem, Cam ena Jafet. Di' bak tajë e' ukuöki ta ie'pa wák ala'r kune. Ikkëpa dör Noé aleripa kiè.

² Jafet ala'r wëpa dör Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec, ena Tirás. ³ Gómer, e' ala'r wëpa dör Asquenaz, Rifat, ena Togarmá. ⁴ Javán e' ala'r wëpa dör Elisá, Tarsis, Quitim ena Rodanim. ⁵ E'pa kôs dör Jafet aleripa. Ie'pa ñi blatérak ulawa ulawa. Ès iká yuérakitö tseë iwakpa a dayë kkömik. Ittö kuá'kì kuá'kì iwakpamik.

⁶ Cam ala'r wëpa dör Cus, Misraim, Fut, ena Canaán. ⁷ Cus ala'r wëpa dör Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá ena Sabteca. Raamá ala'r wëpa dör Sebá ena Dedán. ⁸ Cus dör wëm kiè Nimrod, e' yë. Nimrod de keweie blu' darërëë ká i' kì. ⁹ Jehovah ttö wa Nimrod dör yëria poë. E' kuekì ttè i' meneat se' a: “Be' dör yëria poë Skëköl ttö wa wës Nimrod es.”

¹⁰ Mik Nimrod bak ká kiè Sinar, e' wökirie etá ká e' shua ká tso' tkël kiè Babel, Érec, Acad, ena Calné. E' kôs dör ká bua'ie ese. ¹¹ Wëm e' yéttsa Sinar a eköl kiè Asur. E' míá ká bánet. Etá ee ie' ká yué tkël kiè Nínive, Rehobot-ir, Quélah ena Resen. ¹² Resen dör ká bërie. E' atë Nínive ena Quélah, e' shusha.

¹³ Etá Misraim aleripa míá ie'pa ikkë wakpaie: ludeowak, anameowak, lehabiwak, naftuhiwak, ¹⁴ patruseowak, casluhítawak, ena caftoritawak. Filisteowak datse caftoritawak wa.

¹⁵ Canaán dör Sidón yë. Sidón dör ie' alà tsá. Ie' alà skà kiè Het. ¹⁶ Canaán aleripa míá ie'pa ikkë wakpaie: jebuseowak, amorreowak,

gergeseowak, ¹⁷heveowak, araceowak, sineowak, ¹⁸arvadeowak, semareowak ena hamateowak. Ká taië ta e' wakpa kōs ñi blabatsérak ponemi ká kua'kī kua'kī. ¹⁹Canaánwak ká aṭe ká kiè Sidón dōwā ká kiè Gaza. Gaza aṭe ká kiè Guerar e' kke. Ñies ie'pa ká aṭe dōwā ká kiè Lesa diwō tskirke e' kke. Lesa aṭe ká tkël kiè Sodoma, Gomorra, Admá ena Seboím e' kke. ²⁰E' wakpa kōs dör Cam aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuëitörak tseë iwakpa a. Ittö kua'kī kua'kī iwakpamik.

²¹Ñies Sem dē' alàè, e' dör Jafet ël kibi ëk. Heber ala'r kōs dör Sem aleripa. ²²Sem ala'r dör Elam, Asur, Arfaxad, Lud ena Aram. ²³Aram ala'r dör Uz, Hul, Guéter ena Mas. ²⁴Arfaxad dör Sélah yé. Sélah dör Heber yé. ²⁵E' ukuökī tā Heber alà de böl. Eköl kiè Péleg.* E' kéwō ska' tā sulitane ñi blabatsérak, e' kuekī ikiè mékaitö es. Iëköl kiè Joctán. ²⁶Joctán ala'r dör Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸Obal, Abimael, Sebá, ²⁹Ofir, Havilá, ena Jobab. E'pa kōs dör Joctán ala'r. ³⁰Ie'pa serke ká micho ká kiè Mesá tkörö ká kiè Sefar e' shuulat a. Sefar aṭe kabata a, wé diwō tskirke, e' kke. ³¹E' wakpa kōs dör Sem aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuérakitö tseë iwakpa a. Ittö kua'kī kua'kī iwakpamik.

³²Pë' kōs ekkëpa dör Noé aleripa kiè kitule wēs iditséwō kua'kī kua'kī ena wé iserke ká kua'kī kua'kī es. Di' bak taië, e' ukuökī tā se' alönene taië e' ñi blabatsérak ká wa'ñe.

11

* **10:25** Péleg: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñi blabatsè.

Skököl tö s'ditsö ké ttök kuä'kī kuä'kī

¹ Kuaë ta sulitane ttöke ttë etökicha ë wa. ² Mik ie'pa miyaldak diwö tskirke, e' ëka, demirak kakkue kië Sinar ee, eta ee ie'pa e' tséat senuk. ³ Ká et ta ie'pa iché ñi a: “Mishkarak skauchka yuök blok sù, e' kukuèsö bö' a as imi'a darërëe u yuoie.” Es iwakanewérakitö ák skéie. Ñies kiöchka dalolo bötsböts ese wa ibatsérakitö i tso' shutuule ese skéie. ⁴ E' ukuökī ta iskà chénerakitö ñi a: “Mishkarak ká blublu yuök. E' shua u yuösö kakkëë döká ká jai a. Es se' e' chömi buaë kékëpa taië ena kë se' kawöta ñi blabatsök ká wa'ñe.”

⁵ Erë Jehová e' éwa isaukrak tö ie'pa ká blublu yueke ena u kakkëë yuekerakitö. ⁶ Eta ie' tö ibikeitsé: “Ie'pa dör ká etkë wak ena ittörak etkë ñies, e' kuëkī ie'pa tö kanè i' kékami. E' ukuökī ta kë i a ie'pa wöklönuk. Ie'pa sermi wes ie'pa kī ikiane es. ⁷ E' kuëkī súyö ie'pa kè ttök kuä'kī kuä'kī as kë iñi ttö ania.”

⁸ Es Jehová tö iblabatsérak ká wa'ñe. Ee ie'pa ká yué e' kané wöpanere. ⁹ Ká e' kī Jehová tö ie'pa ké ttök kuä'kī kuä'kī ena iblabatsérakitö ká wa'ñe. E' kuëkī ká e' kinewā Babel.*

Sem aleripa

¹⁰ I' dör Sem aleripa kië. Di' bak taië, e' ukuökī duas bök, e' kèwö ska' ta Sem kī duas tso' cien eyök (100). Eta ie' alá kune wëm kië Arfaxad. ¹¹ Arfaxad kune, e' ukuökī Sem kī seneia duas deka cien skeyök (500), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpā.

* **11:9** Babel: Hebreoie s'kië e' wà kiane chè chilineka.

¹² Mik Arfaxad k̄i duas tso' dabom mañayök k̄i skel (35) et̄a ie' alà kune wēm, e' kiè Sélah. ¹³ Sélah kune, e' ukuök̄i t̄a Arfaxad k̄i seneiã duas cien tkëyök k̄i mañal (403), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

¹⁴ Mik Sélah k̄i duas tso' dabom mañayök (30), et̄a ilà kune, e' kiè Heber. ¹⁵ Heber kune, e' ukuök̄i t̄a Sélah k̄i seneiã duas cien tkëyök k̄i mañal (403), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

¹⁶ Mik Heber k̄i duas tso' dabom mañayök k̄i tkel (34), et̄a ilà kune, e' kiè Péleg. ¹⁷ Péleg kune, e' ukuök̄i t̄a Heber k̄i seneiã duas cien tkëyök k̄i dabom mañayök (430), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

¹⁸ Mik Péleg k̄i duas tso' dabom mañayök (30), et̄a ilà kune, e' kiè Reú. ¹⁹ Reú kune, e' ukuök̄i t̄a Péleg k̄i seneiã duas cien böyök k̄i sul̄itu (209), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²⁰ Mik Reú k̄i duas tso' dabom mañayök k̄i bök (32), et̄a ilà kune, e' kiè Serug. ²¹ Serug kune, e' ukuök̄i t̄a Reú k̄i seneiã duas cien böyök k̄i kul (207), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²² Mik Serug k̄i duas tso' dabom mañayök (30), et̄a ilà kune, e' kiè Nahor. ²³ Nahor kune, e' ukuök̄i t̄a Serug k̄i seneiã duas cien böyök (200), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²⁴ Mik Nahor k̄i duas tso' dabom böyök k̄i sul̄itu (29), et̄a ilà kune, e' kiè Térah. ²⁵ Térah kune, e' ukuök̄i t̄a Nahor k̄i seneiã duas cien eyök k̄i dabom eyök k̄i sul̄itu (119), et̄a ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölp̄a.

²⁶ Mik Téraḥ k̄i duas tso' dabom kuryök (70), e' ukuök̄i tā ie' ala'r kune mañal. Ala'r e'pa kiè Abram, Nahor ena Harán.

Téraḥ ala'r

²⁷ E'pa dör Téraḥ ala'r. Téraḥ dör Abram, Nahor ena Harán, e'pa yě. Harán, e' dör Lot yě. ²⁸ Harán blēnewā kewe iyě Téraḥ e' yök̄i ká kiè Ur eē. Ká e' aṭe Caldea. Ie' blēnewā wé ie' kune eē.

²⁹ Abram senéwā alaköl kiè Sarai, e' tā. Nahor senéwā alaköl kiè Milcá, e' tā. Milcá dör Harán alà busi ena Iscá kutà. ³⁰ Sarai kě dōtā' alàè.

³¹ Téraḥ e' yéttsā Ur, dör caldeawak ká e' a. Ie' alà Abram ena itala kiè Lot dör Harán alà ena iyàk kiè Sarai e'pa míā ie' tā. Warmā ie'pa mīrō dōkā ká kiè Canaán eē, erē ie'pa demi ká kiè Harán, eṭā eē ie'pa e' tséat̄ senuk. ³² Eē Téraḥ blēnewā. Ie' k̄i duas tso' cien böyök̄ k̄i skel (205).

12

Jehová tté Abram tā

¹ Mik Abram bak senuk ká kiè Ur eē, eṭā Jehová tō ie' ā iyě': “Be' ká ena be' ditséwōpa ena be' yě yamipa, e' múat̄ tā be' yúshka senuk, ká kkachekeyō be' ā eē. ² Ká e' k̄i ye' tō be' aleripa alōweraē taië. Ie'pa dōraē ká taië wakpaie. Ye' er buaē chōraē be' a. Ye' tō pē' taië keraē be' kkeökkā taië. Ñies be' er buaē chōraē pē' taië a. ³ Wépa er buaē ché be' a, esepa ā ye' er bua' chōraē. Wépa tō alibché be' k̄i, esepa we'ikerayō. Be' batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a.”

⁴ Eṭā Abram e' yéttsā ká kiè Harán weṣ Jehová tō ie' ā iyě' es. E' késka' tā ie' k̄i duas tso' dabom

kuryök k_i skel (75). Ie' m_ia Canaán. ⁵ Et_a ie' w_a iyamipa m_itser sera_a. Ilaköl kiè Sarai ena ilayök kiè Lot ena íyi ulitane tso'rak iw_a, ekkè k_os m_itserak iw_a. Ñies Harán wakpa welepa tso' ie' w_a kanè mésoie, e' m_itser ie' w_a. Mik ie' demi Canaán, ⁶ et_a ie' tkami k_a k_os ekkè d_omi k_a kiè Siquem at_e Canaán ee. E_e k_a at_e kiè Moré. E_e k_os kl_o àr elka. Canaánwakpa a k_a e' d_or k_a dalöier_ta' ese. (E' k_ew_o ska' t_a Canaánwakpa serkei_a ee.) ⁷ Et_a ee Jehovah e' kkaché Abram a t_a ichéit_o i_a: “K_a i' meraëy_o be' ditséw_o a.”

Et_a Abram t_o ák kataté ka'ie et iyiwak jchoie Jehovah dalöioie ee Jehovah e' kkayé' ie' a e' ku_ek_i. ⁸ E' ukuök_i t_a im_ia k_a d_or kabataie at_e Betel diw_o tskirke e' èk_a. Et_a ee ie' sené ekuöl_o. K_a e' at_e Betel ena k_a kiè Ai e' sh_uulat a. E_e ie' t_o ák skà kataténe et. E_e ie' t_o Jehovah dalöié. ⁹ E' ukuök_i t_a Abram m_ia enaena Négueb kke.

Abram m_ia Egipto

¹⁰ E' k_ew_o ska' t_a ketba tk_enew_a poè k_a e' k_i. K_e ì t_a' katè wé Abram serke ee. E' ku_ek_i ie' m_ia Egipto senuk ekuöl_o. ¹¹ Abram dökemitke Egipto et_a ilaköl Sarai, e' a ichéit_o: “Ye' tt_o tts_o. Ye' w_a ijcher buaè t_o be' d_or buaala. ¹² Mik Egipto wakpa t_o be' sué t_o be' d_or buaala, et_a ie'pa t_o ichèmi: ‘W_i d_or w_em w_i alaköl.’ Et_a ye' tteraw_a ie'pa t_o be' ku_ek_i eré ie'pa be' meraat senukw_a ie'pa t_a. ¹³ E' ku_ek_i, be' we'ikèy_o, ich_o ie'pa a t_o ye' d_or be' akè as k_e it_o ye' tt_ow_a be' ku_ek_i as ye' kaw_o tk_o buaè.”

¹⁴ Mik Abram demi Egipto, et_a Egipto wakpa isué t_o Sarai d_or alaköl buaala. ¹⁵ K_a e' blú ku_eblupa t_o isué ñies t_o Sarai d_or alaköl buaala. E'

kuək̄i ie'pa m̄iā ichök blu' a tō alaköl e' dör buaala. Etā im̄tserak iwā blu' wé a.

¹⁶ Etā Egipto blú tō Abram kkö'né buaë Sarai dalërmik. Tajë ie' tō Abram a iyiwak uru kakmé. Obeja, baka, burro ena kameio e' kakméitō ie' a. Se' ñies kakméitō ie' a kanè mésoie wēpa ena alakölpa. ¹⁷ Erë Sarai kuək̄i Jehová tō Egipto blú ena iyamipa we'iké tajë. Duè méka tajë ie'pa k̄i. Kawō darërëé mék̄aitō ie'pa k̄i. ¹⁸ E' kuək̄i Egipto blú tō Abram tsuk patké tā ichéitō iā: “¿Iök bö iwamblé ye' tā es? ¿I kuək̄i be' kē wā ye' a iyēne tō alaköl i' dör be' alaköl? ¹⁹ Be' tō ye' a iyē' tō ie' dör be' kutà. E' kuək̄i tsir etā ye' senéwā ie' tā. I' be' alaköl, itsúmine tā be' yúshka.” ²⁰ Etā Egipto blú tō ishkēk̄ipa patké Abram yöktsā k̄á e' k̄i ilaköl tā ena i' kos tso' ie' wā ekkēpa tā.

13

Abram ena Lot ñi blabatsélor

¹ E' ukuök̄i tā Abram ena ilaköl e' yélur Egipto m̄iane Négueb. Ie' íyi kos m̄tserak iwā seraa. Ie' alayök Lot e' m̄iā ie'pa tā ñies. ² Abram dör íyi blu' tajë. Ie' wā oro tso'. Ie' wā inuköl tso' tajë. Ñies ie' wā iyiwak tso' tajë. ³ Négueb eē tā ie' m̄iane enaena dō Betel. Betel eē tā ie' m̄iane tkörö wé ie' bak senuk kewe eē. K̄á e' atē Betel ena Ai e' ulat shushā. ⁴ K̄á e' a ie' wā ák katatēulebak k̄á'ie, eē ie' tō Jehová dalöiéne.

⁵ Lot dör ñies íyi blu' tajë wēs iyēla Abram es. Iyiwak tso' tajë ie' wā obeja ena baka. Se' tso' ie' wā ñies kanè mésopaie. ⁶ Erë wé ie'pa serke k̄á e' k̄i kakö kē ku'ia ie'pa iyiwak kos a katè.

Ie'pa kě chē'kaia ñi ɔ'mik. ⁷ Abram ena Lot e'pa iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke, ñi wõñatköke. Ñies pē' tso'tke kenet ká e' kī. E' wakpa dör canaánwak ena fereseowak. ⁸ Ká et ta Abram tö iché Lot a: “Se' dör ñi yami. Kě imène buaë tö se' ñippö. Ñies se' iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke ãme e' kě dör buaë. ⁹ Ká saú wì ká bua' tso'. Be' ishustö wéne wa be' wöbatse, e' a be' yúshka. Be' mí wì ëka, e' ta ye' mí dià ëka. Eta be' mí dià ëka, e' ta ye' mí wì ëka.”

¹⁰ Eta Lot ká kī sué kamië, eta kos di' kiè Jordán, e' kkömik ká buaë tso', e' kī sué ie' tö. Eta ie' tö isué tö ká e' dör buaë dö ká kiè Sóar ee. Buaë di' tso' wes ká buaë yö' Jehová tö es ena wes Egipto es. (E' kēwö ska' ta kam Jehová tö ká kiè Sodoma ena ká kiè Gomorra, e' böt eüwa.) ¹¹ Eta kakkue tso' Jordán di' kkömik e' shusté Lot tö, eta e' wa ie' mía. Es ie'pa ñi blabatsélor. ¹² Abram e' tséat senuk Canaán. Lot mía senuk Jordán kakkue kī, ee ká tso' tseë. Ie' sené tsinet ká kiè Sodoma e' ɔ'mik. ¹³ Sodoma wakpa, serke suluë. Ie'pa i sulu ë wambleke kekraë Jehová wöa.

¹⁴ Lot mía e' ukuöki ta, Jehová tö iché Abram a: “Wé be' tso' ee ká kī saú bua'ie shkit wöwí wöiá dià ëka jai ëka ká wa'ñe tö ¿is idör? ¹⁵ Ká kos kī suébö, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a kekraë. ¹⁶ Ye' tö be' aleripa alöweraë taië wes íyök po taië es. Wes íyök po kě shtar'ta' es be' aleripa alördaë kě ishtar'pa yi a. ¹⁷ Ká i' kos meraëyö be' a. E' kueki be' yú iweblök seraa.”

¹⁸ Eta Abram e' yéttsa ta imía senuk kós klö wökir àr taië dör wëm kiè Mamré e' icha ee. E' ate tsinet ká kiè Hebrón ee. Ee Abram tö ák skà kataté ka'ie Jehová dalöioie.

14

Abram tö ilayök Lot, e' tsatké

¹ E' k_éwö ska' ta' blu'pa tso' tk_él. Eköl kiè Amrafel, e' dör ká kiè Sinar, e' blú. I_éköl kiè Arioc, e' dör ká kiè E_lasar, e' blú. I_éköl skà kiè Quedorlaómer, e' dör ká kiè Elam, e' blú. Eta' ibata ék kiè Tidal, e' dör ká kiè Goím, e' blú. ² Blu'pa skà tso' döká sk_él e' eköl kiè Bera, e' dör ká kiè Sodoma, e' blú. I_éköl kiè Birsá, e' dör ká kiè Gomorra, e' blú. I_éköl kiè Sinab, e' dör ká kiè Admá, e' blú. Skà kiè Seméber, e' dör ká kiè Seboím, e' blú. Ibata ekké e' dör ká kiè Bela, e' blú. Ká e' kiè Sóar ñies. E' k_éwö ska' ta' blu'pa döká tk_él ñe' e' k_éká ñippök blu'pa skà döká sk_él ñe' ta'. ³ Blu'pa sk_él e'pa tö ñippök wakpa dapa'wé ek ts_íní ñippök blu'pa tk_él e'pa ta' kakkue kiè Sidim ee. E_é day_é wölö me'r b_érie kiè Mar Muerto.

⁴ Blu'pa döká sk_él e'pa bak senuk iwakpa ta' döká duas dabom eyök k_í bök (12), blu' kiè Quedorlaómer, e' dik_ía. Mik e' k_í duas de dabom eyök k_í mañal (13) eta' ie'pa k_é éna Quedorlaómer ttè dalöiak_ía. Ie'pa e' kakká ñippök ie' ta'. ⁵ E' k_í duas de ek eta' Quedorlaómer e' y_étsa' m_ía ñippök ibolökpa ta'. Blu'pa döká mañal dör ie' klépa, e' m_íyal ie' ta' ñippök. Ie'pa m_ía ká kiè Astarot Carnaim ta' ee' ie'pa e' aléka' refaítawak k_í. E' ukuök_í ta' ie'pa e' aléka' zuzitawak k_í, ká kiè Ham ee. E' ukuök_í ta' ie'pa e' aléka' emiwak k_í, e' wakpa ká kiè Savé-quiriataim. ⁶ E' ukuök_í ie'pa e' aléka' horeowak k_í kabata kiè Seír ee. Eta' itötiémi ie'pa tö dö tkörö ká kiè Elparán ee. Ká e' a_te' ká sir poé, e' kkömik. ⁷ Eta' ee' ie'pa biténe itö wane dö ká kiè En-mispat. Ká e' kiè Cadés ñies. Ie'pa e' aléka' Amalec aleripa k_í ta' iká

klö'wéwarakitö. Ñies ie'pa e' aléka amorreowak ki. E' wakpa ká kiè Hasesón-tamar. E' ukuöki ta ie'pa mi'ke ñippök blu'pa skel ta. E' kueki blu'pa skel e' dapa'wéka Sidim kékkue ki blu'pa tkel kinuk ñippoie.

⁸⁻⁹ Eta Sodoma blú ena Gomorra blú ena Admá blú ena Seboím blú ena Bela blú (Bela kiè Sóar ñies), blu'pa skel ekképa ñi dapa'wéka Sidim kékkue ki ñippoie, Quedorlaómer, e' dör Elam blu', e' ta ena blu'pa tso' ie' ta e'pa ta ñies. Blu'pa e'pa dör Tidal, e' dör Goím blu'. Iéköl dör Amrafel, e' dör Sinar blu'. Bata ék dör Arioc, e' dör Elasar blu'. Es blu'pa tkel míyal ñippök blu'pa skel ta. ¹⁰ E' kéwö ska' ta Sidim kékkue ki kiöchka dalolo bötsböts ese dapé tso' taië. Mik Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa tkayal ñippè yöki eta ie'pa shaböts anemi kiöchka dapé tso' taië ese a. Imalepa tkayalmi kabata shua.

¹¹ Es blu'pa döká tkel e'pa e' aléka blu'pa skel ki. Eta ie'pa tö chkewö ena íyi bua'buá tso' Sodoma ena Gomorra e' kos klö'wéwarakitö ta iponemirak. ¹² E' kéwö ska' ta Abram alayök Lot serke Sodoma. E' mítserak iwa, es ie' dalì kos e' mítserak iwa ñies.

¹³ Eta ñippè shua wém tkashkar eköl, e' wa ibiyö mí Abram a. Abram e' dör hebreowak. Ie' serke tsinet wém kiè Mamré dör amorreowak e' kós klö wökir ar ee. Mamré dör Escol ena Aner el. Ie'pa wa Abram wër buaë.

¹⁴ Mik Abram tö ibiyö ttsé, eta ie' kanè mésopa kune ie' u a, e'pa dapa'wéitö döká cien mañayök ki dabom eyök ki pàköl (318) ilayök tsatkoie. Eta ie'pa míyal blu'pa tkel itöki döká ká kiè Dan ee. ¹⁵ Eta nañewe ie'pa demi me'ie ñippémiie blu'pa ta. Eta ie'pa tö blu'pa töiémi tkörö ká kiè Hobá ee. Hobá

ate ká kiè Damasco e' wöwí. ¹⁶ Eta ì kōs minetser blu'pa wa, e' kōs yélur ie'pa tō blu'pa ulà a. Ès Abram tō ilayök Lot e' tsatkée. Ñies ì tso' ilayök wa e' kōs dene iulà a. Ñies alakölpa ena pè' malepa tso' klöulewa e'pa kōs tsatkée ie' tō.

Melquisedec er buaë ché Abram a

¹⁷ Mik Abram e' aléka Quedorlaómer ki, e' sù blu'pa mañal shkōke ie' ta, e'pa ki. E' ukuōki ta ie' bitene de Savé kékkué ki. Kakkue e' kiè ñies Blu' Kékkué. Eta eē Sodoma blú de ie' ñaletsuk ie' shke'uk. ¹⁸ Ñies ká kiè Salem, e' blú kiè Melquisedec, e' dör Skököl dör íyi ulitane tsata e' sacerdote. Ie' tō pan ena vino yéttsa. ¹⁹ Eta ie' er buaë ché Abram a ttè i' wa:

“Skököl dör íyi ulitane tsata, e' tō ká jai ena ká i' yö'. Ie' tō be' kimé as be' kawö tkō buaë kekraë.

²⁰ Ie' dör íyi ulitane tsata, e' kikōkasö.

Ie' tō be' kimé e' alökka be' bolökpa ki, e' kueki ikikōkasö.”

Eta íyi kōs de Abram ulà a ñippè shua, e' mú blatèsö dōka dabop ta e' tsá eyök yéttsaitō méitō Melquisedec a Skököl dalöioie. ²¹ E' ukuōki ta Sodoma blu' tō iché Abram a:

—Sa' yamipa tsatkée be' tō, e'pa múne ye' a. Erë dalì kōs e' tsúmi be' tō be' a.

²² Erë Abram tō iiuté:

—Au. Jehová dör Skököl íyi ulitane tsata, e' tō ká jai ena ká i' yö', ie' a ye' kablétke ²³ tō ì kōs dör be' icha, e' kē tsepaatyö yēs. Dō be' datsi'takla ö be' klökkuö kicha kē tsepaatyö etkla wē'ia as kē be' ichö tō be' íyi wa ye' blune. ²⁴ Kē ì kiane ye' ki ye'

wák a. Chkō kōs ñétke ye' kanè mésopa tō, e' ě dör wē' ye' a. Erē wēpa dare ye' ta' ñippök bulu'pa ta' kiè Aner ena Escol ena Mamré, as ie'pa wa' dalì kakmi' kōs ikawōta' tsukmi ekōl ekkē.

15

Jehová tō ittè mé Abram a

¹ E' ukuōkì ta' Jehová tté Abram ta' kabsueie, eta' ichéitō ia:

—A Abram, kē be' suanuk. Ye' dör be' tsatkōkwak. Íyi buaë merayō be' a' tajē shūte.

²⁻³ Erē Abram tō iiuté:

—A Skëkōl, ye' wák alà kē ta', e' kuekì ì kōs memibō ye' a' e' kē dör ìie bua' ye' a. Ye' íyi kōs atdaë ye' kanè méso kiè Eliézer dör Damasco wak e' ulà a. Erē ie' dör o'ka.

⁴ Eta' Jehová tō iiuté:

—Be' wák alà kurdaë, e' kē dör o'ka.

⁵ Eta' Jehová wa' Abram mítser u'rki, ta' ichéitō ia:

—Ká saú buaë siwa' kì. Bëkwō saú ta' ishta'ú. ¿Be' a' ishtarmi? E'ma bua', es be' aleripa alōrdaë tajē.

⁶ Eta' Abram erblé Jehová mik, e' kuekì iklō'wéitō wes pē' buaë yēsyesē es.

⁷ Eta' ichéitō ia:

—Ye' dör Jehová. Ye' tō be' yē'ttsa caldeawak ká kiè Ur e' a' ká i' moie be' a' ena be' aleripa kōs a.

⁸ Eta' Abram ie' a' ichaké:

—A Skëkōl, ¿wes e' jchermi ye' wa' yēsyesē tō ká i' dōmi ye' ulà a?

⁹ Jehová tō iiuté:

—Baka ena chibo ena obeja e' kōs kì duas tso' mañal, ese tsúbitu' ña etō etō. Ñies nuböl et ena ipupula et, e' tsúbitu' ña.

¹⁰ Etā Abram wā iyiwak qos ekkē debitu Jehová a. Etā ie' tō iyiwak e' ttélur télor shushāē. Shābōts méwaitō wī wa shābōts méwaitō i' wa. Es iaṭe ñi wōshāē. Erē dù kē tēnane ie' wā es. ¹¹ Etā ölö dettsa iyiwak chkà dalērmik, erē Abram tō ibukueke chkē kī. ¹² Ká tuinemitke, etā Abram kapowā taiē. E' bet Abram pamik ká míā ttsettseē shute se' suawē ekkē.

¹³ Etā Jehová tō iché ia:

—Be' wā ijchenú buaē tō be' aleripa serdaē ká kuā'kī kī wēs ká kuā'kī wakpa es. Eē ie'pa klōrdawā kanē mēsopaie kē patueta'. Ie'pa weirdaē dōka duas cien tkēyök (400), ekkē ulatök. ¹⁴ Erē ká wē wakpa tō ie'pa we'ikera, e' wakpa ské we'ikerayō siarē. E' ukuōkī tā be' aleripa yērdattsā ká e' a. Ie'pa wā iyi bua'buā tuē darērēē ese miraē taiē iwákpa a. ¹⁵ Etā mik be' kēnewā etā be' duōwami buaē, kē weir tā'. Es be' michoē be' dēutōpa itōkī. ¹⁶ Etā mik be' aleripa tso' ká kuā'kī ñe' a e'pa de dōka tkētōkicha, etā ie'pa dōrane ká i' kī. Ká i' wakpa, kiē amorreowak, kam e'pa tō ì sulu wamblō dō wē' ishuloie. E' kuēkī be' aleripa kē dōpane ká i' kī bet.

¹⁷ Katuine de kamiē, etā ì dettsā tabechka ukuōie, e' shuā shkle batrōke taiē. Nies kuàtak sí wōñarke taiē ese dettsā tā itkami iyiwak chkà blatēule tkēter eē, e' shushā. ¹⁸ Etā Jehová tō ttē mé Abram a i' es:

—Ká i' meraëyō be' aleripa a. Di' kiē Egipto dí* eēmi dōka di' kibi kiē Éufrates, ká ekkē qos meraëyō be' aleripa a. ¹⁹ I'ñe tā ká e' dōr quenitawak,

* **15:18** Egipto dí: E' kē dōr di' bërie tso' Egipto kiē Nilo e'. E' dōr di' tsitsirla tso' Egipto ena Canaán e' shushā.

quenizitawak, cadmoneowak, ²⁰ hititawak, fereseowak, refaítawak, ²¹ amorreowak, canaánwak, gergeseowak ena jebuseowak e'pa kōs wakpa ká.

16

Abram alà kune kiè Ismael

¹ Abram alaköl Sarai, e' kē dōta' alàè. Ie' wā alaköl tkēr eköl kanè mésoie kiè Agar. E' dōr egiptowak. ² Etā Sarai tō iché Abram a:

—Isaú tō Jehová kē wā ye' a alà mēne. E' kueki be' senú ye' kanè méso Agar tā. Etā isalema ie' batamik alà dōmi ye' ulà a.

Etā Abram tō Sarai ttō iūtē. ³ Etā Sarai tō egiptowak tso' ie' wā kanè mésoie, e' tsēbitū, mé iwēm a alakōlie. E' kēwō ska' tā ie'pa sené Canaán e' ki duas de dabop. ⁴ Etā Abram senéwā Agar tā, etā Agar dunekā. Mik ie' isué tō ie' dunekā, etā ie' tō iwōkir Sarai suémi suluë. ⁵ Etā Sarai tō iché Abram a:

—¡Be' iane iwiie tō Agar tō ye' sueke suluë! Ye' wák tō be' a Agar me' alakōlie i' tā idurtke e' wà kurdaë, etā ie' e' ttsöke jaishet ye' tsata. ¡As Jehová tō se' a ichō tō yi iane iwiie, ye' ö be'!

⁶ Etā Abram tō iiüté:

—Ye' ttō ttsö, be' kanè méso tso' be' ulà a. Be' iú wes be' éna iwāk es.

E' ukuöki tā Sarai tō ikanè méso we'ikémi taië. E' kueki Agar tkashkar. ⁷ Etā Jehová biyöchökwak bua'ie, e' tō ikué di' tum o'mik ká wé kē yi ku' ese ska'. Di' tum e' tso' ñalā micho ká kiè Sur e' kkōmik.

⁸ Etā Jehová biyöchökwak bua'ie tō ie' a ichaké:

—A Agar, Sarai kanè méso, ¿Wé be' bite? ¿Wé be' micho?

Ie' iiuté:

—Ye' tkashkar ye' wökir Sarai yöki.

⁹ Eta ie' iché ia:

—Be' daköne be' wökir ska' ta idalöiö bërë.

¹⁰ Ie' tö iki ché ia:

“Ye' be' aleripa alöweraë tajë. Kë yi a ishtanuk ekkë.

¹¹ Be' eriarke, e' ttsé Jehová tö, e' kuëki se be' dur, e' wà kune, ta ikiè múkabö Ismael.*

¹² Be' alà döraë wes burro pupula kë urutërta' es.

Ie' ñippöraë darëre sulitane ta. Ñies sulitane ñippöraë ie' ta.”

Ie' serdaë kekraë ñippök iëlpa ta.

¹³ Jehová tté Agar ta, e' ukuöki ta Agar tö iché: “Skököl ye' sué, e' wák suéwayö.” E' kuëki ie' tö Skököl kié i' es: “Skököl tö ye' sué e'.” ¹⁴ E' kuëki ñies di' tum e' kié mékaitö: “Skököl tso' e' ye' suëke”. Di' tum e' tso' Cadés ena Béred e' shushäë.

¹⁵ E' ukuöki ta Abram alà kéka Agar ta e' wà kune wák wëm. Abram tö ikiè méka Ismael. ¹⁶ Ismael kune, e' kéwö ska' ta Abram ki duas tso' dabom paryök kí teröl (86).

17

Jehová tö ittè mé Abraham a, e' wà kkacho méatitö

¹ Mik Abram ki duas tso' dabom suliyök kí sulitu (99), eta Jehová e' kkaché ie' a ta iché ia:

* **16:11** Ismael: Hebreoie s'kié e' wà kiane chè Skököl tö ittse.

—Ye' dör Skëköl Diché Ta' Ýyi Ulitane Tsata e'. Be' senú yësyësë ye' wörki kékraë, ² e' ta ye' ttè meraë be' a tò be' aleripa alördaë tajë be' itöki.

³ Etä ie' e' téwä iski iwötsä méwä ýyök ki. E' dalewa Skëköl tso' ttök ie' ta, ta ichéitö ia:

⁴—Ye' ttè meke be' a e' dör i' es: Be' döraë ká tajë wakpa yéie. ⁵ E' kuëki i'ñe ta be' kë kièia Abram. Ye' tò be' tkéka ká tajë wakpa yéie, e' kuëki be' kiè mékayö Abraham.* ⁶ Ye' tò be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë blu'paie ena ká tajë wakpaie. ⁷ Kékraë ye' dör be' Këköl ñies be' aleripa Këköl. Kawö e' mekeyö be' a. ⁸ I'ñe ta be' serke Canaán, ká e' kos meraëyö be' a ena be' aleripa a. E' atë ie'pa ulà a kékraë. Ye' dör ie'pa Këköl.

⁹ Skëköl tò iskà chéne Abraham a:

—Erë be' ena be' aleripa kos e' kawötä ttè muk ye' a ñies. ¹⁰ E' dör i' es: A' wëpa kos kawötä itóttola kkuölitla tök tsir. ¹¹ E' kuëki a' wëpa kos e' wakyuö es. E' tò ikkacheraë tò se' ttè me' ñi a. ¹² Kékraë kos a' ala'r kurke wëpa, ñies a' kanè mésopa ala'r wëpa, mik e' ki ká de pàköl, etä a' kawötä iwakyuök es. ¹³ A' kawötä iuk kröröë ala'r kos kurke a' u a ekkëpa ta. Es ttè me'tkeyö a' a, e' atë wakyöule a' chkà ki kékraë. ¹⁴ Wëm kë wakyöule, ese kë wä ye' ttö dalöiëne, e' kuëki kë ikawö ta'ia senuk a' shüa.

¹⁵ Ñies Skëköl tò iché Abraham a:

—Be' alaköl kë kièia Sarai. I'ñe ta ikirdaë Sara.† ¹⁶ Ye' er buaë chöraë ie' a as ie' alà kôka be' a. Moki

* **17:5** Abraham: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ká wakpa tajë, e' yë. † **17:15** Sarai: Erë s'kiè e' ena Sara ttsër bërë kuä'ki, erë iwà dör ñies. Iwà kiane chè blu' alà busi ö alaköl dalöiërta' tajë ese. Skëköl tò ie' kiè mane'wé es iwà kkachoeie tò ttè mène Abraham a e' wà döraë ie' ki ñies.

ye' er buaë chöraë ie' a. Ie' döraë ká tajë wakpa mîe. Ñies ie' aleripa shu döraë blu'paie.

¹⁷ Abraham skà e' téwane iski iwötsa méwaitö íyök kî. E' dalewa ijañéká ta ibikeitséitö: “¿Ye' kî duas tso' cien eyök (100), wes e' dömi yéie? ¿Sara kî duas tso' dabom suliyök (90), etá wes ie' dömi aläë?”

¹⁸ Erë ie' tö iché Skököl a:

—¡Be' mú er buaë chö Ismael a!

¹⁹ Erë Skököl tö iüté:

—Au, e' kë dör es. Be' alaköl Sara, e' döraë aläë ta ikië múkabö Isaac. Ttè me'yö be' a e' ë meraneyö ie' a ena ie' aleripa a kekraë. ²⁰ Kë ye' éna Ismael chë'wa. Ye' tö ie' kimeräë ñies. Ye' tö ie' ala'r alöweraë tajë as ileripa dö tajë ká i' kî. Ismael döraë s'blu'pa döka dabom eyök kî bö! e'pa yéie. Ie' aleripa alördaë tajë. ²¹ Erë ttè me'tkeyö be' a e' atdaë be' alà kurdaë kiè Isaac e' a. Be' alà e' keraká Sara tö duas iëk wa kawö ikkë ta.

²² Mik Skököl tté one Abraham ta, ta imía. ²³ E' wöshaë Abraham tö ilà Ismael e' tottola kkuölitla téé tsir. Ñies ie' wá kanè mésopa tso' kune ie' u a ena wëpa toule ese, e'pa kos tottola kkuölitla tééitö tsir wes Skököl tö iyë'ia es. ²⁴⁻²⁵ Mik Abraham kî duas tso' dabom suliyök kî sulitu (99) ena ilà kî itso' dabom eyök kî mañal (13) etá ie'pa tottola kkuölitla tëne tsir.

²⁶⁻²⁷ Es e' diwö ë wa Abraham ena ilà tottola kkuölitla tëne tsir. Ñies wëpa dör ie' kanè mésopa, e'pa kos tottola kkuölitla tëne tsir.

18

Jehová tö iché Abraham a tö alà meraëyö be' a

¹ Ká et dibata a ta Abraham tkër ie' ukkò a. Ie' u tso' wé wëm kiè Mamré e' kós klõ wökir àr eë. Ie' tkër eë età Jehová e' kkaché ie' a. ² E' wà pakè i' es: Abraham wökéka ta ie' isué tò wëpa de iëter ie' wörki mañal. E' sué ie' tò ta bet ie' e' kéka, mía ie'pa ñaletsuk ta ie' e' téwa iski ta iwötsa méwa íyök ki ie'pa shké'woie. ³ Ie' tò iché:

—A kékëpa, be' we'ikèyö, kë be' minuk bet. ⁴ Ye' mi' di' tsuk a' klõ skuoie, e' ukuöki ta a' enú bërë kal i' dikja. ⁵ A' detke ye' ska', età ilè mekeyö a' a' ñè as a' diché iërne shkoie.

Età ie'pa tò ie' iüté:

—E'ma iú wës be' tò iché es.

⁶ Abraham tkawa iu a, ta ichéitö Sara a:

—Bet, harina bua'buaya yulõ kilo dõka dabom böyök (20) ekkë, e' wa pan yuõ.

⁷ E' ukuöki ta bet ie' wák tunemi baka pupula shushtök wé bua'buaya ese klõ'wéwaitö. E' mítser ie' wá méitö ikanè méso eköl a. Bet ta ikanè méso tò ikanewé ie' a katè. ⁸ Abraham tò baka chkà ena baka tsu'diö wösi ena baka tsu'diö pa'alí e' mé ie'pa a. Ie'pa tulur chkök kal àr ukkò a e' dikja. E' dalewa Abraham dur ie'pa tiök eë.

⁹ E' dalewa ie'pa tò ichaké Abraham a:

—¿Wé be' alaköl kiè Sara e'?

Ie' iüté:

—Ie' tkër weshké.

¹⁰ Età ie'pa eköl tò iché ia:

—Dua iëk e' wa ye' döne be' pakök. E' kèwö ta be' alaköl Sara alà ta'tke.

E' dalewa Sara tkër Abraham tsikka u wékkö a. Ie' tso' ie'pa ttöke, e' ttsök. ¹¹ Abraham ena ilaköl, e' dewatke kékëpala. Bànet Sara kë tò alakölpa

duè sueta'ia. ¹² E' kueki Sara kë a jañè wöklönuk ta ibikeitsé: “¿Wes ye' tö ttè i' klö'wèmi tö sa' kërulunetke e' dömi alàè?” ¹³ Jehovahä tö iché Abraham a:

—¿Ì kueki Sara jañéka? ¿Ì kueki ie' tö iché: “¿Wes ye' kënewatke e' dömi alàè?” ¹⁴ Kë ì ta ye' a darèrè. Duas ièk ye' döne, eta ie' alà ta'tke.

¹⁵ Sara suane e' kueki ichéitö: “Kë ye' jañine'.”

Erë Jehovahä tö iché ia:

—E' kë dör es. Moki be' jañéka.

Abraham kköché Jehovahä a Sodoma wakpa tsatkö

¹⁶ E' ukuöki ta ipakökwakpa e' duékarak ta imíyal dö wé Sodoma kí wëne ee. Abraham tö inälé mére e' choat ie'pa a. ¹⁷⁻¹⁹ Eta Jehovahä tö ibikeitsé: “Abraham aleripa alördaë tajë diché ta' tajë. Ye' tö iyë'at ie' a tö ie' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a. Ye' tö ie' shukit as ie' tö ila'r ena ileripa a ichö tö ye' ttè dalöiö ñies tö ì kos buaë yësyësë e' ú. Es ì kos yë'yö ie' a e' weraëyö. E' kueki ye' kawöta ichökia tö iök ye' mí Sodoma.” ²⁰ E' kueki ie' tö iché Abraham a:

—Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa e' wamblökerak suluë tajë shute, e' ché sulitane tö. ²¹ E' kueki ye' mía ee isaük tö yëne ie'pa e' wamblöke suluë ichök wes ye' a ikkatëne es.

²² Eta Abraham pakökwakpa böl e' yéttsa mía Sodoma. Erë Abraham ate dur Jehovahä ta. ²³ Ie' e' skéwa tsinet Jehovahä ska' ta ichakéitö ia:

—¿S'ser mokië esepa ewëwamibö se' sulusipa ta? ²⁴ Isalema s'ser mokië esepa tso' Sodoma döka dabom skeyök (50), eta ¿ká e' wakpa ewëwamibö seraa? ¿Kë be' tö ilo'yepa ie'pa ki s'ser mokië tso'

dökā dabom skeyök (50), e'pa kuēki? ²⁵ iMoki be' kē tō s'ser yēsyesē esepa ewepawa se' sulusipa ta ñita! Kē bö iwamblepa es. iE' kē wamblërpa! Be' dör sulitane shulökwak e' kuēki ¿wes e' kē tō se' shulepa yēsyesē?

²⁶ Jehová tō iiüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö dökā dabom skeyök (50) e' ta e'pa dalërmik kē ye' tō imalepa ewepawa.

²⁷ Eta Abraham tō iskà chéne ia:

—Be' dör Skököl. Ta ye' dör wes ká po ena muluchka es be' wöa. E' tō be' chakè taië kē suane. Isalema s'ser mokië esepa kianeia skel (5) as idökā dabom skeyök (50). ²⁸ Skel e' kianeia, e' ta e'pa ë kuēki ¿ká e' wakpa ewewamibö?

Jehová tō iiüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö dökā dabom tkëyök ki skel (45), e' ta kē ye' tō ká e' wakpa ewepawa.

²⁹ Abraham tō iskà chaké:

—Dö' dabom tkëyök (40) ë tso', e' ta ¿be' tō ká e' wakpa ewewami?

Jehová iiüté:

—Au, kē yö ká e' wakpa ewepawa dabom tkëyök (40) e' dalërmik.

³⁰ Eta Abraham tō ikí ché ia:

—Taië be' tsiriwéyö, e' kuēki kē be' ulunuk ye' ki. Dö' s'ser yēsyesē tso'ia dabom mañayök (30) ë.

Jehová tō iiüténe:

—Au, dabom mañayök (30), e'pa dalërmik kē yö iewepawa.

³¹ Abraham tō ikí chaké ëme:

—A ye' Këkök, taië yö be' dalösewéwa be' chakök i' es, erë ká ki s'ser mokië tso' dabom böyök (20) ë, e' ta e'pa kuēki, ¿ká e' wakpa ewewamibö?

Jehová tö iiüté:

—Au, ie'pa dabom böyök (20), e' ě dalërmik kë ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

³² Abraham tö ikí chaké ta ichéitö ia:

—Kë be' ulunuk ye' ki. I' ě chakekeyö be' a. S'ser mokië esepa tso' döka dabom eyök (10) ě, e' ta ¿wes bö iwèmi? ¿ká e' wakpa ewewamibö?

Jehová tö iiüté:

—Dabom eyök ě dalërmik kë ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

³³ Mik ie'pa tté one ñita eta Jehovah míane. Abraham biteane ie' u a.

19

Skëköl tö Sodoma ena Gomorra wakpa ewéwa

¹ Ká tuinemitke ta Skëköl biyöchökwakpa böl e'pa demi ká kiè Sodoma ee. Abraham alayök kiè Lot, e' tkër ká e' kköiëulewa e' wëkkö a.* Mik ie' tö Skëköl biyöchökwakpa sué, eta ie' e' kéka ie'pa shke'uk. Ie' e' tewa iski iwötsa méwaitö íyök ki. ² Ie' tö iché ie'pa a:

—A këkëpa, ye' kköchö a' a tö a' kapörö ye' ska'. Ee a' klö skuömi eta bule bla'mi a' mi'mine.

Ie'pa iiüté:

—Au. Kë be' tkinuk. Sa' kapömi u'rki.

³ Erë Lot kköché taië ie'pa a. Bata ekkë ta ie'pa míyal ie' u a. Mik ie'pa dewa weshke, eta ie' tö ie'pa a chkè yulé buaë. Pan kë wötuule iwölöwoka wa ese yuëitö ie'pa a. Ie'pa chké.

⁴ Kam ie'pa kapölr e' yöki Sodoma wakpa wëpa debitu taië. E'pa tö Lot u kköiëwa shkit. Ie'pa

* **19:1** ká e' kköiëulewa e' wëkkö a: E' këwö skà ta ká ulitane dör kköiëule ese ké wëkkö tso'.

ulitane, duladulapa dō kēkēpaē, e'pa kulēmi Lot wōa. ⁵ Ie'pa tō ichaké āneule:

—I'ñe wēpa bōl debitu be' u ā ʒwé e'pa? i'ie'pa yōlur iē sa' ā u'rki ās sa' serka ie'pa tā kēsik wa!

⁶ Lot e' yéttsā ttök ie'pa tā. Ukkō wōtéwāitō buaē itsikka. ⁷ Ie' tō ie'pa ā iché:

—A yamipa, ye' kkōchō a' ā tō ì sulu e' kē wamblar ie'pa tā. ⁸ Ye' alà busipa tulur bōl kam ser wēpa tā, e'pa yekeluryō a' ā ās a' tō iwamblō ie'pa tā wēs a' kī ikiane es. Erē kē ì wamblar sulu ye' pakōkwakpa dewā ye' ska', e'pa tā.

⁹ Erē ie'pa iūté:

—i'Be' e' skōu bānet! Be' kē dōr ká i' wak. Be' kē ā ì yēnuk sa' ā. i'E' kuēki be' we'ikeraē sa' tō ie'pa se tsata!

E' ukuōki tā iwe'ikēmi ie'pa tō tā idemirak u wēkkō batsōkōk. ¹⁰ Etā Lot pakōkwakpa ulà tiéwa u'rki ukkō ā Lot tséwa wēshkē. Etā ie'pa tō ukkō wōtéwa. ¹¹ Pē' sulusi kōs wōbla sulu'wélur ie'pa tō, kē wawēneia. Duladulapa dō kēkēpaē e'pa kōs wōbla sulurulune. E' kuēki ie'pa shtrinewā ukkō yulök. Kē ie'pa wā ikūne. ¹²⁻¹³ Lot pakōkwakpa tō iché ia:

—Taiē ká i' wakpa kkatēne e' tté demi Jehová wō ki. E' kuēki sa' patkēitō ie'pa eukwa. Ie'pa ēwēkewa sa' tō yēs. E' kuēki be' yamipa ēkka kī tso' ká i' ki, e' tā e'pa yōlur. Be' alà duladulapa tā' ö be' alà busipa tā' ö be' nuakipa tā', ö be' yamipa skà tso' ká i' ki, e' tā jiyōlur bet tsūmi kamie!

¹⁴ Etā Lot miā wēpa tté meule senukwā ila'r busipa tā e'pa weblök tā iché iarak:

—i'A' e' kōka! i'A' yúshka! Jehová tō ká i' ēwēkewa.

Erë ie'pa tö ibikeitsé tö ie' kalöke ie'pa ta. ¹⁵ Ká ñirketke, e' ulatök ta Skëköl biyöchökwakpa tö iché Lot a:

—Sa' tö ká i' ewëkewa. Kë be' duakwa, e' ta jbet, be' e' köka! jBe' alaköl ena be' ala'r busipa tsúmi!

¹⁶ Erë ie' e' ukeia enaë. Erë Jehová er buaë ché ie' a, e' kuëki Skëköl biyöchökwakpa tö iklö'wéwa iulà a yëttsa. E' sù ñies ilaköl ena ilà busipa yélur ie'pa tö Sodoma a itsatkoie. ¹⁷ Mik ie'pa tö iyéttsarak bánet eta Skëköl biyöchökwakpa tö iché ie'pa a:

—jA' tunú as a' tsatkër! jKë a' ká i' saukia tsikkane yës! jE' sù kë a' e' wöklö'uk kakkue i' ki! jA' éna e' tsatkak, e' ta a' yúshka etkëme kabata a!

¹⁸ Erë Lot tö iché ia:

—jA këkëpa, au, a' we'ikèyö! ¹⁹ A' tö ye' kimé taië. A' tö ye' tsatké duöwa ulà a, erë kë ye' shkak kabata a. Ye' ibikeitsè tö ì sulu datse ká i' eukwa, e' tö ye' kuèmi ñala ki eta ye' duöwami. ²⁰ Ká tsitsir tso' ie tsinet, ee ye' tköshkarmi. Kawö mú ña shkowa ee e' tsatkoie. Moki e' dör ká tsir.

²¹ Eta ie'pa eköl tö iüté:

—Ye' be' ttö ttsé, e' kuëki yö iweke wes be' tö ye' a ikié es. Ká chébö ye' a e' kë ewëku'wayö. ²² Erë be' yú etkëme ee. Kë ye' a ì wamblë nuk kam be' dömi e' dalewa.

E' kuëki ká e' kiè Sóar.†

²³ Mik ká ñine eta Lot demi Sóar. ²⁴ Eta azufre wönarke bö'ie e' patkébitu Jehová tö taië Sodoma ena Gomorra ki. ²⁵ Ká e' wakpa ewéwa bö' tö yës. Ñies dalikua kos tskirke ká e' ki e' ñanewa sera.

† 19:22 Sóar: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè ká tsir.

26 Erë Lot alaköl dami itöki. E' tö ká sué itsikka. Bet ie' yönane dayë wösiie shkë'ka.

27 Bule es bla'mi ta Abraham míane wé ikapaké Jehová ta ee. 28 Sodoma ena Gomorra kí suéitö ta ishklé batröke taië wes të blublu ña'wësö es. 29 Es Skököl tö ká e' wakpa ewéwa. Erë ì ki' Abraham tö ie' a, e' ska' ie' er de, e' kuëki ie' tö Lot tsatkée.

Lot alà busipa alà kéka ie' ta

30 Sodoma ena Gomorra ewéwa Skököl tö, e' ukuöki ta Lot suane senukiä Sóar. E' kuëki imía senuk kabata a ila'r busipa böl ta. Eë ie'pa mañal sené ákuk a.

31 Ká et ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Se' yé kënewatke eta kë wé wëpa ta' senuk se' ta wes alakölpá malepa wëpa ta' es. 32 E' kuëki se' yé ttökasö blo' wa eta se' ser ie' ta, eta es se' ulà a alà dömi.

33 E' nañewe ta ie'pa tö iyé ttéka blo' wa taië, eta ilà busi kibi êk sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kuëki kë ie' éna ì añaia. 34 Bule es ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Bö ittsö, ye' sené se' yé ta. I'ñe nañewe iska ttökasö blo' wa. Eta be' senú ie' ta. Eta es se' böl ulà a alà dömi.

35 E' nañewe ta ie'pa tö iyé skà ttéka blo' wa. Eta ilà busi tsirla sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kuëki kë ie' éna ì añaia. 36 Es ilà busipa böl e' bukluwéka iyé wa. 37 Eta ikibi êk alà kune kiè mékaitö Moab. I'ñe ta Moab aleripa datse e' batamik. 38 Ñies itsirla de alàë, kiè mékaitö Ben-amí. I'ñe ta amonwak datse e' batamik.

20

Abraham ena Abimélec

¹ Abraham e' yéttsa Mamré a, mía tkörö ká kiè Négueb ee. Eta ie' e' tséat senuk ká kiè Guerar ee. Guerar ate Cadés ena Sur e' shushaë. ² Ie' tö ká e' wakpa a iché tö Sara dör ie' kutà. Ká e' blú kiè Abimélec, e' tö Sara tsuk patké alakölie e' a. ³ Erë nañewe ta ie' kapowa e' dalewa, Skëköl tté ie' ta kabsuè a ta iché ia:

—Alaköl tsuk patkébö e' wëm ta', e' kueki be' duöwami.

⁴ Erë kam ie' ser Abraham alaköl ta, e' kueki ie' iüté:

—A këkëpa, ye' kë ki e' nuí ku' ¿wes e' ttëwamibö?

⁵ E'ma Abraham wák tö ye' a iché tö alaköl e' dör ie' kutà. Nies ilaköl tö ye' a iché tö Abraham dör ie' akë. E' kueki ye' tö ì kos wé er bua' wa. Kë ye' wa iwamblëne er sulu wa.

⁶ Skëköl tö iskà iüténe kabsuè a ta ichéitö ia:

—Ye' éna iane buaë tö be' tö iwé er bua' wa. E' kueki kë ye' wa be' kàne ie' kökwa as be' kë tö ì sulu wamblö ye' ki. ⁷ Abraham dör ye' tteköl, e' kueki bet be' yú ilaköl mukne ia. Ie' tö ye' a ikieraë as be' seriä ttsë'ka. Erë be' kë dë'ne imukne, e' ta be' ena be' yamipa kos duöralur.

⁸ Bule es bla'mi ta Abimélec shkëne ikanè mésopa kiéitö ta ì suéitö kabsuè a e' kos pakéitö ie'pa a. Mik e' ttsé ie'pa tö eta taië ie'pa suanéka iyöki.

⁹ Eta Abimélec tö Abraham kié ta iché ia:

—¿Iók be' tö iwamblé sa' ta es? Be' kueki Skëköl tö sa' pauñé ewëwa, erë Skëköl tö sa' pauñé es, eta ¿ì sulu wambléyö be' ta? Íyi ese kë kawö ta'

wamblënu_k. ¹⁰ Be' tō ì sulu wamblé ye' ta, eta çì dör iwà?

¹¹ Abraham tō iiuté:

—Ye' tō ibikeitsé tō ká i' kī kě yi tō Skëköl dalöieta'. Ye' suane dö' a' ye' ttëwā ye' alaköl yottsā ye' ulà ā. ¹² Erë iyëne tō ie' dör ye' kutà. Ie' yě dör ye' yě, erë ie' mī kě dör ye' mī. Ñies ie' dör ye' tayë. ¹³ Mik Skëköl tō ye' ā iyè' tō be' e' yōttsā be' yě ká ā, eta yō iché ye' alaköl ā: “Ká wa'ñe wé se' demi, eta ichö tō ye' dör be' akë.”

¹⁴ Eta Abimélec tō Sara méne iwëm Abraham ā. Ñies iyiwak kakméitō Abraham ā obeja ena baka. Ñies kanè mésopa kakméitō ie' ā wëpa ena alakölpa.

¹⁵ Eta ie' iché Abraham ā:

—Ye' ká saú seraā wé wa be' wöbatse e' kī be' yú senuk.

¹⁶ Eta Sara ā ichéitō:

—Ye' tō inuköl wömule kakmé be' akë ā dōkā mil ekkë. E' dör ì sulu wambléyö be' ta be' wakpa ulitane wōā e' patuoie. Es be' kě jaëneia.

¹⁷ Eta Abraham tō Skëköl ā ikié tō Abimélec ena ilaköl duöke, e' bua'üne. Eta Skëköl tō ie'pa bua'wéne. ¹⁸ Alakölpa qos tso' Abimélec u ā, e'pa shū mo'wā Jehová tō as kě idöiarak alàë Sara kueki. Ie'pa qos shū wötséne Jehová tō.

21

Sara alà kéka Abraham ā

¹ Ì ye' Jehová tō Sara ā tō be' alà kōrakā, e' wà tka wës iyëne bak es. ² Erë Sara ena iwëm dör këkëpalatke, erë ie' dunekā e' wà kune. Alà e' kune mik Skëköl tō ikéwö yè' ie' ā eta. ³ Sara alà kune

wëm e' kiè méka Abraham tö Isaac. ⁴ Mik Isaac ki ká de pàköl, eta Abraham tö itóttola kkuölitla téé tsir wës Skëköl tö ie' a iyë' es. ⁵ E' kéwö ska' ta Abraham ki duas tso' cien eyök (100). ⁶ Eta Sara tö ibikeitsé: “Skëköl tö ye' jañawéka. Mik sulitane wa ijchenewa tö ye' de aläe eta taië ie'pa jañumi ye' ta. ⁷ Kam ye' alà kōka eta kë yi a iyënuke tö ye' dōmi aläe. Erë i' ta ye' alà kéka Abraham a, ie' kënewatke eta.”

Agar ena Ismael uyéttsa bánet

⁸ Eta Abraham alà Isaac de bërie ta itsu'batsée e' kéwö tkō'wé Abraham tö taië. ⁹ Eta Sara tö isuë tö Abraham alà kune egiptowak kiè Agar e' ta kiè Ismael, e' tö Isaac wayueke suluë. ¹⁰ E' kueki Sara mia ichök Abraham a: “Ì kos tso' be' wa mè se' alà Isaac a, e' kë kawö ta' blatë se' kanè méso e' alà a. E' kueki iyuōshkar aläe.”

¹¹ Ismael dör Abraham alà ñies e' kueki ì ché Sara tö e' tö ie' eriawé taië. ¹² Erë Skëköl tö iché ia: “Be' aleripa chökke e'pa dōraë Isaac wa. E' kueki kë be' tkinuk be' alà kibi ëk ki ena imi ki. Ì kos ché Sara tö e' ú. ¹³ Be' alà kune a' kanè méso ta, ñies e' aleripa alōweraëyö taië, ie' dör be' alà e' kueki.”

¹⁴ Eta bule es bla'mi ta Abraham tö Agar a chké mé. Ñies di' méitō ia iyiwak kkuölit yöule di' tsoie ese a. E' tiéka ie' tö seraa itsi ki ta iyuëshkar ilà Ismael e' ta. Agar mia shkëmi éanas wé kë yi serku' ese ska' ká kiè Beerseba e' ëka. ¹⁵ Mik idi' enewa, eta ilà tkésaritō kal dikia. ¹⁶ Ie' kë ki ilà kiane suë duökwa, e' kueki imia e' tkésër kukuie. Mik ie' e' tkésër iski eta ilà iémí.

17 Ilà ijuke e' ttsé Skéköl tō ta bet Jehová biyöchökwak bua'ie e' tō Agar a ichaké ká jaì a: “¿A Agar wes be' de? Kě be' suanuk. Be' alà tkēr ijuk e' ttsé Skéköl tō. 18 Be' yú be' alà yulök. Ikökā ulā a kě arwa. Ye' tō ie' aleripa alöweraë taië.”

19 Eta Skéköl tō Agar a di' tum kkaché et. Ie' mia di' e' tsuk, iyiwak kkuölit a e' méitö Ismael a yè. 20 Skéköl tō Ismael kkö'né buaë. Ie' talane sené ká wé ki kě yi ku' kiè Parán eë. Ie' de sulename buaë. 21 Ie' kibine ta imì tō iulabatséwa alaköl dör egiptowak ese ta.

Abraham ena Abimélec tō kawö mé ñi a

22 E' kewö ska' ta blu' kiè Abimélec mia ttök Abraham ta. Ie' ñippökwakpa wökir, kiè Ficol, e' mí ie' wapie. Eta Abimélec tō iché Abraham a:

—Sa' wa ijcher tō Skéköl be' kimeke taië ì kos wekebö e' wa. 23 E' kueki be' ttè mú ye' a ie Skéköl wö wa tō be' kě tō ì sulu wamblepa ye' ki ñies ye' ala'r ki ena ye' aleripa kos e'pa ki. Be' ttè mú ye' a tō be' er bua' chöraë ye' a wes ye' er buaë ché be' a es. Ñies be' ttè mú ye' a tō be' er buaë chöraë ká i' we be' serke e' wakpa a.

24 Abraham tō iiuté:

—Tö. Es ye' ttè mé be' a.

25 Erë Abimélec wakpa tō di' tum biule yè'ttsa et Abraham wakpa ulā a. E' chaké Abraham tō ie' a.

26 Ie' tō iiuté:

—Erpa be' ye' tkiwewa ttè e' wa. Kě bö ichöpa ye' a, e'ma kě ye' wa ijcher. Brör ¿yi tō e' wamble be' ki?

27 Abraham tō baka ena obeja kakmé Abimélec a eta ie'pa bül kawö mé ñi a. 28 E' ukuöki ta Abraham

tö iobeja alakipa pupula e' dapa'wé döka kuktö ek tsiní. ²⁹ Mik e' sué Abimélec tö eta ie' tö Abraham a ichaké:

—¿Ì kuëki be' iyiwak kuktö dapa'wé ek tsiní?

³⁰ Abraham tö iiuté:

—Iyiwak kuktö, e' meke ye' tö be' a iwà kkachoié tö moki ye' tö di' tum e' bi'.

³¹ Ie'pa böl kawö mé ñi a ee e' kuëki ká e' kinewa Beerseba.*

³² Ie'pa kawö mé ñi a, e' ukuöki ta Abimélec ena Ficol e'pa biteyal filisteowak ká a. ³³ Eta Abraham tö kal kuá kiè tamarisco ese kuatké elka Beerseba. Ee ie' tö Jehová dör Skököl yöbië e' dalöié. ³⁴ Ee ie' sené ká tajë filisteowak ká a.

22

Skököl tö Abraham ma'wé ilà wa

¹ E' ukuöki ta Skököl tö Abraham ma'wé tö moki ie' tö idalöieta'. Ie' chakéitö:

—A Abraham.

Abraham tö iiuté:

—¿Ì?

² Eta Skököl tö iché ia:

—Be' alà eköl ë kiè Isaac e' dalër be' éna tajë, e' tsúmi Moria. Mik be' demi ee, eta ye' tö be' a kabata kkacheke, e' ki be' alà ttöwa ta ñna'úwa ye' a ye' dalöioie.

³ Bule es bla'mi ta Abraham e' kéka ta burro payuéitö. Bö' jchéitö tsèmi. Eta ie' mía wé Skököl tö ie' a iyë' ee ilà ena ikanè mésopa böl e'pa ta. ⁴ E'

* **21:31** Beerseba: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè ttè mène ñi a e' di' tum biule ö Obeja kuktö e' di' tum biule.

böiki es ta Abraham tö ká yëne ie' a e' kí sué kamië.

⁵ Etä ie' tö iché ikanè mésopa a:

—Íe a' e' tsúat burro i' ta. Ye' ena ye' alà, sa' micho kabata jai a Skëköl dalöiök, e' wa sa' döne.

⁶ Etä Abraham wa bö' mí e' ppékaitö Isaac kuli' ki. Tabela ena bö'ka bö' batsoie e' mí Abraham wa. Etä imíyal ñita. ⁷ Etä Isaac tö iché iyë a:

—A, yëwö.

Abraham tö iiuté:

—A alà, ¿ì kiane be' ki?

Isaac tö iché ia:

—A Yëwö, bö' tso' se' wa, ñies bö'ka, erë ¿wé obeja pupula ttekewa Skëköl a e'?

⁸ Iyë tö iiuté:

—A alà, Skëköl wák tö e' meraë se' a.

Ie'pa mir ñita. ⁹ Mik ie'pa demi wé Skëköl tö iyë' Abraham a ee, etä Abraham tö ák kataté et ka'ie. E' ukuöki ta ibö' dapa'wéka ka' e' ki ta ilà klö'wéwaitö payuéwa mékaitö bö' bata ki. ¹⁰⁻¹¹ Ie' tabela klö'wéwa ilà ttowa ña'wè Jehová a. E' wösha ta Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham chaké siwa' ki:

—¡A Abraham, a Abraham!

Ie' tö iiuté bet:

—¿Ì?

¹² Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö iché ia:

—¡Be' alà kë shka'war, kë ittarwa! Be' wák alà eköl ème e' kë kkëone be' wa ye' yöki. E' wa ye' wa ijcher tö moki be' tö ye' dalöieta' tajë.

¹³ E' wösha Abraham tö isuë tö obeja wë'ñe e' malitséwa idula' a kal tsitsir chale a. Ie' tö iyiwak e' klö'wéwa jché ña'wéwa ilà skéie Jehová dalöioie.

¹⁴ Ie' tö ká e' kiè méka i' es: “Ì kiane se' ki e' mera

Jehová tö.” E' kuęki i'ñe ta se' tö ichekeia: “İ kiane se' ki, e' merdaë se' a Jehová kėbata a.”

¹⁵⁻¹⁶ Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham skà kié ká jai a ta ichéitö ia:

—Jehová tö iché: ‘Buaë be' tö ye' dalöieke, be' alà eköl ë, e' méttşabö ye' a. ¹⁷ E' kuęki ye' er buaë chöraë be' a taië. Be' aleripa alöweraëyö taië wş bėkwö tso' taië ká jai a es, wş ttaş'wö tso' taië dayë kkömik es. Ñies ie'pa e' alöraқа ibolökpa ki kėkraë. ¹⁸ Be' tö ye' ttö dalöié, e' kuęki be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’

¹⁹ Eta Abraham biteane wé ikanè mėsopa atéat eę ta imíyal şeraa ñita dömine Beerseba wé ie' şerke eę.

Nahor ala'r

²⁰⁻²³ E' ukuöki ta biyö debitu Abraham ki tö ie' ël kiè Nahor, e' alaköl kiè Milcá, e' ala'r de pàköl (8). E' alà ko'k kiè Uz. Imalepa kiè dör Buz, Quemuel, e' dör Aram yě, Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf ena Betuel e' dör Rebeca yě.

²⁴ Nahor alaköl skà tso' kiè Reumá, e' ta ie' ala'r kéka tkël. E'pa kiè dör Teba, Gáham, Tañas, ena Maacá.

23

Sara blėnewa

¹ Mik Sara ki duas tso' cien eyök ki dabom böyök kí kul (127), ² eta ie' blėnewa ká kiè Quiriat-arbá ate Canaán eę. Ñies ká e' kiè Hebrón. Abraham şöne e' ięitséitö siarë. ³ Ie' tkër idėütö nu o'mik e' e' kéka ta imía ttök hititawakpa ta, ta ichéitö ie'pa a:

4 —Erë ye' dör ká kuḗ'kḗ wak serke a' shuḗ e' ě, erë ká wataú ña pöie ye' dëütö blowḗ.

5 Ie'pa tö iiuté:

6 —A kēkēpa, be' we'ikè sa' tö, sa' ttö ttsö. Sa' a ta be' dör kēkēpa taië e' serke sa' shuḗ. E' kueki be' dëütö nu blö sa' pö bua'ie ese a. Sa' ulitane kë tö ichepa be' a tö kë iblar sa' pö a.

7 Ie' e' duéka ie'pa wörki ta ie' e' tkéwa kuchë ki ie'pa dalöiök ⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—Moki a' ki ikiane tö ye' dëütö nu blèwayö ie a' ká a, e' ta wëm kiè Efrón dör Sóhar alà, e' a ichö ⁹ tö ákuk tso' ie' ká kkö a kiè Macpelá e' wataútsa ye' a ye' yamipa pöie. Ye' tö ipatuëmi ie' a kos ituë ekkë. Es ákuk e' aṭe ye' ulà a a' shuḗ.

10 Eta Efrón dör hititawak e' tkërñak ie'pa shuḗ, e' tö Abraham iuté darërë as iyamipa ena kos daparke ká e' wékkö a e'pa tö ittö ttsö. Ie' tö iché Abraham a:

11 —A kēkēpa, kë ye' tö ákuk watuepa be' a. Ká e' ñies ákuk tso' ia, e' kakmekeyö be' a ě. Ye' yamipa kos tso' ie e'pa tö ye' ttö ttsé tö ká e' kakméyö be' a. Be' dëütö nu blö eë.

12 Erë Abraham e' tkéwane kuchë ki ká e' wakpa wörki ¹³ ta ichéitö ie' a sulitane wörki:

—Ye' ttö ttsö. Be' pablèyö tö ká e' ské klö'ú ye' ulà a. E' ukuöki ye' dëütö nu blekewayö.

14 Ie' tö iiuté:

15 —A kēkēpa, ye' ttö ttsö. Ká e' ské dör inuköl wömule doka cien tkëyök (400), erë inuköl ekkë ě, kë e' ki se' tkinuk. Be' dëütö nu blö eë.

16 Eta k̄os ie' t̄o k̄á ské ché imalepa wörki e' mène buaë Abraham a, ekkē patuéttsait̄o.* 17-18 Es Efrón k̄á tso' Macpelá aṭe Mamré diwö tskirke e' ëk̄a e' de Abraham ulà a iákuk ta ena kal tso' k̄os iki e' ta. Hititawak ena sulitane dami k̄á e' wékkö a e'pa k̄os dör k̄á tone e' ttekölpa.

19 E' ukuöki ta, Abraham t̄o idëütö nu bléw̄a ákuk tuéit̄o Macpelá ee. K̄á e' aṭe Mamré aṭe Canaán e' o'mik tsinet (Mamré kiè ñies Hebrón). 20 K̄á e' watuéttsa ie' a hititawak t̄o. Es k̄á e' ena ákuk e' de Abraham ulà a iyamipa pöie.

24

Abraham t̄o alaköl yulök patké Isaac a

1 Abraham dew̄a k̄ek̄epalaie. Ie' a Jehová er buaë ché iyi ulitane wa. 2 K̄á et ta ie' t̄o ikanè méso kibi kié. E' dör ie' iyi k̄os e' kueblu. Ie' t̄o iché ia:

—Be' ulà múw̄a ye' tu' dik̄ia iwà kkachoie t̄o mok̄i ì kiekeyö be' a e' waweraëbö. 3 Jehová dör k̄á jaì ena k̄á i' e' K̄eköl e' wörki be' ttè mú ye' a mok̄ië t̄o ye' alà k̄e kar senukw̄a Canaán ie se' serke e' alékölpa ta. 4 Be' yú k̄á wé ye' manét ee, eta ee alaköl yulö eköl ye' yamipa shūa senukw̄a ye' alà ta.

5 Ie' t̄o iiüté:

—Dö' alaköl k̄e bitu ye' ta, e' ta ¿wes ye' iwèmi? ¿Buaë idir be' a t̄o be' alà mi' ye' w̄a dö wé be' manét ee?

6 Ie' iiüté:

* **23:16** Es ie'pa wöblar iyi watauk ñi a. Erë Efrón t̄o iché t̄o k̄á e' kakméit̄o Abraham a eré e' k̄e yène. Ñies e' ane Abraham éna, e' kuëki ie' t̄o Efrón patuë b̄erë k̄os Efrón ie' a iché ekkē.

—jAu, kě ye' alà tsarmi ee! ⁷ Jehovah dör ká jai Kėköl, e' tō ye' yě'ttsa ye' yě u a ena ye' yamipa ká a. Ie' tō ittē me' ye' a tō ká i' meraëitō ye' aleripa a. Ie' tō ibiyöchökwak patkeraë be' kımuk alaköl tsukbitu ye' yàkie. ⁸ Alaköl kě shkak be' ta, e' ta kě be' tkinuk. Kě be' kàne iskà yulök. Erë kě ye' alà tsarmi ee.

⁹ Eta ikanè méso ulà méwa ie' tu' dikia ta ittē mé ia tō iweraë wes iuk patkëitō es. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' tō iwökir iyi kos bua'bu, ese shtë tsëmi kakmè. Ekkè kos payuëitō iyiwak kiè kameio e' ki doka dabop. Eta ie' mia iyiwak wëttsë tkörö Nahor ate Mesopotamia ee. ¹¹ Mik ie' demi tsinet Nahor, eta ká tuirketke. Diwö ekkè ta ká e' alékölpa mi'ke di' tsuk. E' wösha ta ie' de di' tum biule e' kkömik ta ikameio këitō e' tulöksër enuk ee. ¹² Eta ie' tō iché Skėköl a: “A Jehovah, be' dör ye' wökir Abraham e' Kėköl. Ye' kımú i'ñe ñies er buaë chö ye' wökir a. ¹³ İe di' tum biule o'mik ye' e' tsukeat bərbër ë ká i' busipa tso' di' tsuk e' dalewa. ¹⁴ Kawö mú ña tō wéne ëk a ye' iché: ‘Be' kakö' öwa ye' a di' kakmú yè’, as e' tō ye' iutō: ‘Be' di' yö ñies be' kameio a ikakmekeyö.’ Es ye' éna iane tō e' ëk shushtë be' tō Isaac a alakölie. Es ye' wa ijchermi tō be' er bua' ché ye' wökir a.”

¹⁵ Eta kam i' chekeitō e' or, eta ie' isué alaköl datse eköl kakö' bune kuli' ki di' tsoie. E' dör Rebeca, ie' dör wëm kiè Betuel e' alà busi. Betuel mi dör Milcá ena iyé dör Nahor. Nahor dör Abraham el. ¹⁶ Rebeca dör busi buaala kam iser wëm ta. Ie' mia döttsa di' tum biule e' a ikakö' wà iök. ¹⁷ Mik imítke eta Abraham kanè méso tunemi itöki ta iché ia:

—Be' we'ikèyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.

18 **Ie'** tö **iiüté**,

—A **kékēpa**, **be'** **di'** **yö**.

E' **bet** **ie'** **kakö'** **éwa** **klö'wéwa** **ulà** **a** **ta** **di'** **méitö** **ia** **yè**. 19 **Mik** **ie'** **di'yé** **one** **ta** **Rebeca** **tö** **iché** **ia**:

—**Ye'** **mí** **di'** **tsuk** **ñies** **mè** **be'** **kameio** **a**.

20 **Bet** **ikakö'** **wà** **ka'wéitö** **wé** **iyiwak** **di'yöke** **e'** **a** **ta** **imí** **di'** **kí** **tsuk** **iyiwak** **a**. **Es** **iwéitö** **kameio** **ulitane** **a**. 21 **E'** **dalewa** **Abraham** **kanè** **mésö** **tso'** **isauk** **bërè**, **wà** **dör** **tö** **ie'** **kí** **ikiane** **jchenowá** **yësyësè** **tö** **Jehová** **tö** **ie'** **kimé** **ì** **dalërmik** **ie'** **shkö** **e'** **wa** **as** **idöttsa** **buaè** **ö** **au**. 22 **Mik** **kameio** **di'yé** **one**, **eta** **ie'** **tö** **ula'tsio** **sü** **es** **dör** **gramo** **teröl** **ese** **tkéwa** **busi** **yik** **a**. **Ñies** **ulaio** **méitö** **böt**, **e'** **es** **dör** **cien** **gramos** **tsata**. 23 **Eta** **ie'** **tö** **iché** **ia**:

—**Be'** **we'ikèyö**, **ichö** **ña** **¿** **Yi** **alà** **busi** **be'** **dör**? **¿** **Ye'** **chömi** **ì** **ñie** **nañewe** **be'** **yé** **u** **a** **kapökrö** **ye'** **kanè** **mésopa** **ta**?

24 **Ie'** **iiüté**:

—**Ye'** **dör** **Betuel** **alà** **busi**, **e'** **dör** **Milcá** **ena** **Nahor** **alà** **wëm**. 25 **Sa'** **u** **a** **a'** **chömi**. **Ñies** **a'** **kameio** **a** **chkè** **tso'**.

26 **Eta** **Abraham** **kanè** **mésö** **e'** **tkéwa** **kuchè** **kí** **Jehová** **dalöiök** 27 **ta** **ichéitö**: “**Jehová** **dör** **ye'** **wökir** **Abraham** **e'** **Këköl**. **E'** **kikökká** **ye'** **tso'**. **Këkraè** **ie'** **tö** **ye'** **wökir** **Abraham** **kimeke** **buaè**. **Këkraè** **ie'** **er** **buaè** **chöke** **ye'** **wökir** **a**. **Ie'** **wá** **ye'** **debitu** **buaè** **ñala** **kí** **dö** **íe** **ye'** **wökir** **yamipa** **u** **a**. **E'** **kueki** **ikikèkayö**.”

28 **Rebeca** **tunemi** **shkalalaè** **imì** **u** **a** **ì** **kos** **tka** **ie'** **ta** **e'** **pakök**. 29-30 **Ie'** **akè** **kiè** **Labán**, **e'** **tö** **ula'tsio** **sué** **ena** **ulaio** **sué** **ikutà** **ulà** **a**. **Ñies** **ì** **ché** **Abraham** **kanè** **mésö** **tö** **e'** **tté** **ttséitö**. **E'** **kueki** **ie'** **bitea** **iñaletsuk** **di'** **tum** **biule** **a**. **Ie'** **de** **Abraham** **kanè** **mésö** **ska'** **e'** **tso'ia**

ikameio ta di' tum biule ska'. ³¹ Eta Labán tö iché ia:

—Jehová tso' be' ta buaë. ¡Mishka ye' ska! ¿Wes be' e' tsukeat u'rki? Ye' u kanewétke be' a ñies kameio a.

³² Es Abraham kanè méso bitea ie' ta. Ee ie' tö dalì tso' kameio ki e' éwa ta itiéitö. E' ukuöki ta ie' wa di' debitu Abraham kanè méso a ena iwapiépa a klö skuoie.

³³ Mik ie'pa tö itié, eta Abraham kanè méso tö iché:

—Kë ye' chköpa kam ye' tö iök ye' debitu e' wa pakö a a eta.

Labán tö iüté:

—E'ma ichö. ¿Ì dör iwà?

³⁴ Ie' tö iché:

—Ye' dör Abraham kanè méso. ³⁵ Jehová tö ikimé taië. Ie' tö iblu'wé taië. Obeja, baka, orochka, inukölchka, kanè mésopa wépa ena alakölpä, kameio ena burro, e' kos méitö ia taië.

³⁶ Ñies ilaköl Sara e' tö alà mé ia eköl wák wëm ikënewatke eta. Ì kos tso' ye' wökir wa e' méitö ilà a.

³⁷ Ie' tö ye' ké ttè muk ie' a. Ye' a ichéitö: 'Ye' alà kë kar senukwa Canaán wé ye' serke e' alékölpa ta.

³⁸ Be' yú wé ye' yépa tso' ee ta alaköl yulö eköl ye' yàkie ye' ditséwö shua.'

³⁹ Ye' tö iüté: 'A ye' wökir Abraham, ¿dö' alaköl kë bitu ye' ta?' ⁴⁰ Ie' tö ye' iüté: 'Kekraë ye' serke buaë Jehová wöa, e' kuëki ie' tö ibiyöchökwak patkeraë be' ta as be' kawö tkö buaë ñalä ki, ñies as alaköl kübö ye' yàkie ye' yamipa ye' yé wa e'pa shua. ⁴¹ Erë ye' yamipa kë éna ilà busi patkak be' ta, e' ta kë be' tkinuk. Kë ì ttè ta'ia be' ki.'

42-44 “E' kuęki ye' debitu i' ñe di' tum biule ska'. Eę ye' tö ikié Jehová dör ye' wökir Abraham e' Kėköl e' a: ‘tö moki be' ye' kimeke alaköl yulök ye' wökir Abraham yąkie, e' ta ąs e' bitu ye' ska' ie di' tum biule ska'. Mik ye' tö ie' a di' kak kié, eta ąs imütö ye' a ena ichđitö: Ñies ye' tö be' kameio a ikakmeke. Es ye' isuęmi tö alaköl e' shushtë be' tö ye' wökir yąkie.’ 45 Mik e' chekeyö e' ęrketke, eta ye' isuę tö Rebeca datse ikakö' bune ikuli' ki. 46 Mik ie' di' yinetke eta ye' tö ie' a iché: ‘Be' we'ikęyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.’ E' bet ikakö' éwaitö ta ichéitö: ‘Be' di' yö. Ñies imekeyö be' kameio a. Ie' ye' a di' mé ñies ye' kameio a. 47 E' ukuöki ta ye' tö ie' a ichaké: ‘¿Yi alà busi be' dör?’ Ie' iiuté: ‘Ye' dör Betuel alà busi e' dör Nahor ena Milcá alà.’ Eta ula'tsio sù e' tkéwayö iyik a ena ulaio tkéwayö böt iulà a. 48 E' ukuöki ta ye' e' tkéwa kuchę ki ta Jehová dalöiýö. Ie' dör ye' wökir Abraham e' Kėköl e' kıkékayö. Ie' wa ye' debitu buaę yęsyęsę busi shukititö ye' wökir yamipa shua ilà a e' ska'. 49 Es ąa' er buaę chöke ye' wökir a? ąA' e' chöke ikimuk er bua' wa? Ichö ña i' ta yęsyęsę ima a' tö iché, es ye' éna iarmi tö i węmiyö.”

50 Eta Labán ena Betuel e'pa tö iiuté:

—E'ma i' kos debitu Jehová ttö wa. E' kuęki kę wes sa' a i onuk. Kę sa' a i yęnuk yęs. 51 I' Rebeca. Itsúmi be' wökir a senukwą ilà ta wes Jehová ki ikiane es.

52 Mik Abraham kané méso tö tté e' ttsé, eta ie' e' tkéwa kuchę ki iwötsą méwa íyök ki Jehová dalöiök. 53 E' ukuöki ta ie' tö íyi yöule orochka wa ena inukölchka wa ñies datsi' bua' bua e' taię yélur

méitö Rebeca a. Ñies ie' tö ikakmé Rebeca akë a ena imì a. ⁵⁴ E' ukuöki ta ie' ena iwapiepa chké di'yé ta ikapere ee. Bule es ta itì'nerak ta Abraham kanè méso tö iché:

—Ye' míane ye' wökir ska'.

⁵⁵ Erë Rebeca akë ena imì e'pa tö iché ia:

—Rebeca kë tsarmi bet. Kawö mú ie' a as ie' e' tsùat sa' ta ká dabop, e' wa wë' be' wä imi'mi.

⁵⁶ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Kë ye' wöklö'ukia a' tö. Jehová tö ye' kímé as ì kos dötsa buaë ye' a. E' kueki ye' ömi ye' wökir u a.

⁵⁷ Ie'pa tö iüté:

—Sa' mí Rebeca kiök chakè çima ichèmiitö?

⁵⁸ Eta Rebeca kiérakitö ta ichakérakitö ia:

—A Rebeca çbe' shkak wëm i' ta?

Ie' tö iüté:

—Tö.

⁵⁹ Es ie'pa tö Rebeca ena alaköl tso' ie' kkö'nuk kekraë e'pa a kawö mé as imi'rak. Ñies Abraham kanè méso ena iwapiepa kos e'pa a kawö méraitö as imi'rak. ⁶⁰ Ie'pa mitke ta Rebeca yamipa er buaë ché ie' a ttè i' wa:

“A sa' yami,

As be' alör taië shuteë.

As be' aleripa e' alöka ibolökpa kos ki.”

⁶¹ Eta Rebeca ena ikanè mésopa e' tuléka ie'pa kameio ki ta imíyal Abraham kanè méso itöki.

⁶² E' kéwö ska' ta Isaac serke Négueb wé di' tum biule tso' kië “Skököl tso' e' tö ye' sueke” ee, e' dene iyé ska'. ⁶³ Tsáli ta Isaac e' yéttsa shkök kabikeitsörami. E' wösha ta ie' isué tö kameio datse tseë. ⁶⁴ E' wösha Rebeca tö ie' sué ñies ta ie' e'

éwa kameio k_i. ⁶⁵ Rebeca tö ichaké Abraham kanè méso a:

—¿Wēm doḡ w_i se' kke, e' dör yi?

Ie' iiuté:

—E' dör ye' wökir Isaac.

Etḡ Rebeca wö pabakéwḡ datsi'tak wa.

⁶⁶ Abraham kanè méso tö ì kōs tka ie' tḡ e' paké Isaac a. ⁶⁷ E' ukuök_i tḡ Rebeca mítser Isaac wḡ imi Sara blēnewḡ e' u a. Es Isaac senéwḡ ie' tḡ. Isaac éna Rebeca ḡalēr tajé, es ie' er pabléne imi blēnewḡ e' kuék_i.

25

Abraham ena Queturá e'pa aleripa

¹ Abraham alaköl ské tséwḡ kiè Queturá. ² Ie' ala'r kéka Abraham tḡ wēpa dōka teröl. E'pa kiè dör Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac ena Súah. ³ Jocsán dör Sebá ena Dedán, e'pa yě. Dedán aleripa e' ditséwö dōka mañal kiè asurwak, le-tuswak ena leumwak. ⁴ Madián ala'r wēpa kiè Efá, Éfer, Hanoc, Abidá ena Eldaá. E'pa kōs dör Queturá aleripa.

⁵⁻⁶ Ì kōs tso' Abraham wḡ e' atē Isaac ulà a. Erè kam Abraham duḡwḡ, e' yök_i ie' tö iyi kakmé ilakölpa malepa ala'r a. Ie'pa patkémiitö senuk ká bánet atē diwö tskirke e' éka kamië as kë iku'rak Isaac ská' tsinet.

Abraham blēnewḡ

⁷ Abraham sené' duas cien eyök k_i dabom kulyök k_i skel (175) seraḡ ⁸ etḡ iblēnewḡ buaë ikēnewḡatke kë weine siarë. Es ie' michoë idēütöpa itöki. ⁹⁻¹⁰ Ila'r Isaac ena Ismael e'pa tö inú blé ilaköl

Sara pö e' ɔ'mik ákuk kiè Macpelá ee. Ákuk e' aṭe Mamré diwö tskirke e' wa. Ká e' bak hititawak kiè Efrón dör Sóhar alà e' ulà a. Ká e' wato'ttsa hititawak tö Abraham a. ¹¹ Abraham blënewa, e' ukuökí ṭa Skëköl er buaë ché Isaac a. Ie' e' tséat senuk tsinet di' tum biule kiè “Skëköl tso', e' ye' sueke” ee.

Ismael ala'r

¹² Ismael dör Abraham alà Agar ṭa. Agar dör Abraham alaköl Sara, e' kanè méso e' dör egip-towak. Ikkë dör Ismael ala'r e'pa kiè ¹³ wës ikunerak es: Nebaiot, e' dör ilà tsá. E' itökí Quedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafis ena ibata kiè Quedmá. ¹⁶ E'pa kos dör Ismael ala'r döká dabom eyök kí bül (12). Ie'pa ká kiérak iwákpa kiè wa. Ie'pa kos dör iwakpa ká wökirpa.

¹⁷ Ismael kí duas de cien eyök kí dabom mañayök kí kul (137) ṭa iblënewa. Es ie' michoë idëṭöpa itökí. ¹⁸ Ie' aleripa mía senuk Havilá ena Sur e' shuşa. Ká e' aṭe Egipto wöshaë Asiria ñalé kke. Ie'pa serke ee bánet Abraham aleripa malepa yöki.

Jacob ena Esaú kune

¹⁹ Ttè i' dör Isaac dör Abraham alà, e' pakè. ²⁰ Isaac kí duas de dabom tkëyök (40) ṭa isenéwa Rebeca ṭa. Rebeca dör Betuel e' alà busi ena Labán kutà. Ie'pa dör arameowak serke ká kiè Padán-aram ee. ²¹ Rebeca kë dö alàë. E' kuëki Isaac tö Jehová a ikié as Rebeca dö alàë. Jehová tö ittö ttsé ṭa Rebeca duneká e' wakpa dör klö. ²² Erë klöpa ñippöke taië ie' shuşa. E' kuëki ie' ibikeitsé: “Ye'

weirke i' es, e'ma ǰiök ye' sermiia?" E' kueki ie' mía iwà chakök Jehová a. ²³ E' tō ie' a iché:

“Be' shuā ala'r tso' bōl.

Mik ie'pa de kēchke, etā ikibi ěk dōraē itsirla kanè mésoie.

Ie'pa aleripa dōraē ká bōt ñì bolōkpa ese wakpa.

Itsirla aleripa dōraē diché kibiie ikibi aleripa tsata.

E' kueki ie'pa ñippémitke kam ikur e' yöki.”

²⁴ Rebeca kēwō de, etā klōpa kune wēpa. ²⁵ Ikewe ěk kune e' tsà dōr mashmash ipākō shamamaē. Ie' kiè mékaitō Esáu.* ²⁶ Alà tsá kune e' klōulewā iël tsirla wā iklō kaniñak a iulà et wa. E' kueki ikiè mékaitō Jacob.† Mik Rebeca klōpa kune etā Isaac kī duas tso' dabom teryök (60).

Iyē wā ì tso' mekeat Esáu a e' kēwō watuéttsaitō

²⁷ Klōpa kibinetke. Esáu dōr yēria poē. Ie' wōbatsō sulu yēble wa. Erē iël Jacob, e' kē dōr es. Ie' serke bērē. Ie' wōbatsō senuk u a ě. ²⁸ Iyiwak kañiru tteke Esáu tō e' chkà wa Isaac wōbatsō suluē. E' kueki Isaac kī Esáu kiar kibiie Jacob tsata. Erē Rebeca kī Jacob kiar kibiie Esáu tsata.

²⁹ Ká et tā Jacob tso' ulök. E' dalewa Esáu debitu shtrinewā tajē datse kañikā. ³⁰ Ie' iché Jacob a:

—Be' we'ikèyō, ì alé be' tō mat se kakmú ye' a ñē. Sulu ye' dué bli wā. E' kueki Esáu kiè Edom‡ ñies.

³¹ Jacob tō iiuté:

* **25:25** Esáu: Esáu kiè ñies Seír. Hebreoie Seír wà kiane chē pakō. Génesis 36.8 saú. † **25:26** Jacob: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chē s'klō kaniñak. ‡ **25:30** Edom: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chē mat.

—Keweie ì mekeat se' yě tō be' a be' dör ilà kibi e' kueki, e' kēwō múttsa ye' a chkō ì' skéie.

³² Esaú tō iché:

—Ye' tteke bli tō dō' e' tō ye' ttèwa, e' ta ì mekeat se' yě tō ye' a ÷lie bua' e' dör ye' a?

³³ Jacob tō ikí ché ia:

—I' ta be' ttè mú ye' a tō mokì be' tō ye' a imeke.

Eta Esaú tō ittè mé Jacob a yēsyesē Skēkōl wōa. Es ì mekeat iyě tō ie' a, e' kēwō métsaitō Jacob a.

³⁴ Jacob tō chkō mé ia pan ta. Mik Esaú chké one dì' yé one, ta ie' e' kékā ta imía. Ie' dör ilà kibi e' ulà a iyi bua' kēwō tso', e' kē ki ie' tkine yēs.

26

Isaac mía Guerar

¹ E' kēwō ska' ta ketba ane taiē ká e' kos ki wēs ibak Abraham kēwō ska' ta es. E' kueki Isaac mía Guerar wé filisteowak blú serke kiè Abimélec eē.

² Eē Jehová e' kkaché ie' a ta ichéitō ia: “Kě be' minuk Egipto. Be' e' tsúat wé ye' be' a iché eē. ³ Be' senúia ká ì' kì. Ye' tso' be' ta. Ye' er buaē chōraē be' a. Ká ì' kos meraëyō be' a ñies be' aleripa a. Es ye' ttè muke be' a wēs kewe ime'yō be' yě Abraham a es. ⁴ Be' aleripa alōweraëyō taiē wēs bēkwō tso' taiē es. Ká ì' kos merayō be' aleripa a. Ñies ie'pa batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a. ⁵ Abraham tō ye' ttè kos e' iutè' buaē. Ttè mé ye' tō ie' a e' kos blè' buaē ie' tō e' kueki ye' tō ttè buaē e' meke be' a ñies.”

⁶ Isaac e' tséat senuk Guerar. ⁷ Ká e' wakpa tō Isaac a ichaké: “÷Rebeca dör be' yaie?” Erë ie' suane ichök: “Ie' dör ye' alaköl.” E' kueki ie' iché: “Ie' dör

ye' kutà.” Ie' tò ibikeitsé tò ká e' wëpa tò ie' ttèwami ilaköl buaala kueki.

⁸ Isaac ki ká de taië ee. Ká et ta, ká e' blú kiè Abimélec, e' tò isué ukkö tsitsir a tò Isaac tso' ilaköl Rebeca peñuk. ⁹ Bet itsuk patkémii tò ta ichéitò ia:

—¿Moki tò alaköl se dör be' alaköl? ¿Ì kueki be' tò iyè' kuaë tò ie' dör be' kutà?

Isaac tò iüté:

—Ye' ibikeitsé tò isalema a' ye' ttèwami ie' kueki.

¹⁰ Erë Abimélec tò iché ia:

—¿Ì kueki i' wamblébö sa' ta? Tsir eta wëm wele senéwa ie' ta, e' ta iekkè ta be' tò sa' ké i sulu wamblök Skököl wöa.

¹¹ Abimélec tò iché sulitane a:

—A' isie tò Isaac tsiriwé ö ilaköl tsiriwé, e' ta e' tterawa.

¹² Duas e' wa Isaac tò dalì kuatké, wà wöne buaë, Jehovah er buaë ché ie' a e' kueki. ¹³ Ie' de iyi blú taië. Taië iyi tso' ie' wa. ¹⁴ Ie' wa obeja ena baka tso' taië. Nies kanè mésopa tso' taië ie' wa. E' kueki filisteowak er ttsè'r suluë ie' ki. ¹⁵ E' kueki ie'pa tò di' tum bi' iyé Abraham e' kanè mésopa tò, e' kos wötéwa iyök wa. ¹⁶ Bata ekkè ta Abimélec tò iché Isaac a:

—Be' yöne iyi blu' taië sa' tsata, e' kueki jbe' yúshka!

¹⁷ Eta Isaac mía senuk Guerar kakkue ki. ¹⁸ Ee di' tum bi' iyé tò, e' wöté'wa filisteowak tò iyé blénéwa ukuöki ta, e' kos biéneitò ta ikiè mékaitò wes iyé tò ime'ka es. ¹⁹ Ká et ta ie' kanè mésopa tso' di' tum biök ká e' ki, eta ie'pa tò di' tum a di' tuökeka taië ese kué et. ²⁰ Erë ká e' obeja kkö'nukwakpa debitu ñippök Isaac obeja kkö'nukwakpa ta. Ie'pa tò iché tò

di' tum e' dör ie'pa icha. E' kuëki Isaac tö di' tum biule e' kiè méka “Ñippök.” ²¹ E' ukuöki ta Isaac kanè mésopa di' tum skà bié et, e' ki iskà ñippérak. E' kuëki di' tum biule e' kiè mékaitö “Se' ñi bolök.”

²² Ie' mía kamië ká e' ki, ee di' tum skà biéitö et. E' kë ki ñni bunerak. Ie' iché: “I'ñe ta Jehovahá tö ká bua' mé se' a wè' ta se' serdaë buaë.” E' kuëki ká e' kiè mékaitö “Ká tso' taië se' a.”

²³ E' ukuöki ta ie' mía Beerseba. ²⁴ E' nañewe Jehovahá de ie' ska' ta ichéitö ia:

“Ye' dör be' yé Abraham e' Këköl.
Ye' tso' be' ta, e' kuëki kë be' suanuk.
Abraham dör ye' kanè méso e' dalërmik ye' er buaë
chöraë be' a,
ñies be' aleripa alöweraëyö taië.”

²⁵ Eë Isaac tö ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Jehovahá dalöioie. Eë ie' sené ta ikanè mésopa tö di' tum bié et ee.

Isaac ena Abimélec kawö mé ñi a

²⁶ Ká et ta, Abimélec datse Guerar debitu ttök Isaac ta. Iyamipa debitu böl ie' ta. Eköl kiè Ahuzat. Iëköl kiè Ficol. E' dör Abimélec ñippökwakpa wökir.

²⁷ Isaac tö iché ia:

—A' éna ye' ar suluë. A' ye' yö'shkar a' ká ki. Eta jïök a' do ye' ska'?

²⁸ Ie'pa tö iüté:

—Sa' isuë tö Jehovahá tso' be' ta. E' kuëki sa' bitea be' a ichök tö kawö mùwasö ñita. ²⁹ Sa' kë wa be' tsirioule i wa. Kekraë sa' tö be' kimé. Mik be' manetwa, eta sa' kë wa i tté ku' a' ki. I'ñe ta

iwēnewa tō be' a Jehová er buaē chōke tajē. E' kuēki be' tte mú sa' a tō be' kē tō ì sulu wamblepa sa' ki.

³⁰ Eta Isaac tō kawō buaē tkō'wé ie'pa ta, chke wa di'yè wa. ³¹ Bule es bla'mi ta ie'pa tō ikawō mé ñi a tō kē ñippöiarak. E' ukuöki ta ie'pa e' chéat ñi a er bua' wa.

³² E' diwō shà ta Isaac kanè mésopa tso' di' biök, e'pa wa ibiyö de tō sa' di' kué. ³³ Ie' tō di' e' kiè méka Sebá.* E' kuēki i'ñe ta ká e' kièia Beerseba.

³⁴ Mik Esau kī duas de dabom tkëyök (40), eta ie' senéwa alakölpä bül ta. Eköl kiè Judit e' yé kiè Beerí, e' dör hititawak. Iëköl kiè Basemat e' yé kiè Elón, e' dör hititawak ñies. ³⁵ Alakölpä bül e'pa tō Isaac ena Rebeca eriwéka tsiriwéka tajē.

27

Isaac er buaé ché Jacob ena Esau a

¹ Isaac dewa kékëpalatke. Ie' kē wöbla wawëria. Ká et ta ilà kibi Esau e' kiéitö ta ichéitö ia:

—¡A alà!

Esau tō iiüté:

—A yéwö, ¿ì?

² Eta Isaac iché ia:

—Be' tō isué tō ye' kënewatke dö' wekké alè ta ye' duöwa. ³ E' kuēki ye' kī ikiane tō be' kuaböt klö'ú ta be' yú ye' a yëblök. ⁴ Eta iwakaneú ña buaé wes ye' wöbatsö iwa es, ta itsúbitu ña katè. E' wa ye' er buaé chōke be' a kam ye' duöwa e' yöki.

⁵ Eré Isaac ttöke Esau ta e' ttsé Rebeca tō. E' kuēki mik Esau míä yëblök kañika ⁶ eta bet ie' tō iché Jacob a:

* **26:33** Sebá: Hebreoie di' biule kiè e' wà kiane ché tte mène ñi a.

—A alà, ye' ttò ttsó. Ye' tò be' yě ttsé ttök be' èl Esaú ta, ta iché ia: ⁷ “Be' yú yēblök, e' wakaneú ña buaè ta itsúbitu ña katè. E' ukuökì ta ye' tò be' a iyi kos bua' e' kēwö mekeyö be' a Jehová wörki kam ye' duōwa e' yökì.” ⁸ E' kueki ye' ttò ttsó buaè. ⁹ Be' yú chibo pupula bua' bua ese tsúbitu ña bötö ta ikanewēkeyö buaè wes be' yě wöbatsö iwa es. ¹⁰ E' ukuökì ta be' tò chkè tsúmi be' yě a as ifñuitö. Es iyi kos e' kēwö atmi be' a be' èl skéie.

¹¹ Erë Jacob tò iché imì a:

—Ye' èl pa shamamaè. Ye' kē dör es. ¹² Ye' yě tò ye' kèmi, e' ta ittsewami tò ye' idir, eta ie' ichèmi tò ye' tso' ie' dalöseukwa. Ie' kē er buaè chepa ye' a. E' skéie ie' er sulu chöraè ye' kì.

¹³ Erë imì tò iüté:

—A alà, as ie' er sulu chö ye' kì. Ye' ttò iütö. Be' yú chibola chéyö be' a e' tsuk.

¹⁴ Eta Jacob mía chibola tsuk e' debitu iwa imì a. E' kanewé imì tò buaè wes Isaac wöbatsö iwa es. ¹⁵ Ilà kibi Esaú datsi' tso' blëule u a e' bua' bua yéttsa iékaitö ilà tsirla kì. ¹⁶ E' ukuökì ta chibola kkuölit wa Jacob ulà ena ikuli' patrëwaitö. ¹⁷ Chkō bua' ena pan yuétkeitö, e' méitö Jacob a tsèmi iyé a.

¹⁸ Jacob dëwa iyé ska' ta ichéitö ia:

—A yéwö.

Isaac tò iüté:

—A alà, ¿be' dör ye' alà wéne ék?

¹⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör Esaú, be' alà kibi ék. Ì chébö ña, e' kanewétkeyö. Be' e' tköser iyiwak ttéyö e' katök. E' ukuökì ta be' iyi buaè e' kēwö mekebö ye' a, e' mú ye' a.

²⁰ Erë Isaac tò ichaké ia:

—A alà, ¿wes be' ulà de iyiwak e' ska' bet?

Ie' iiuté:

—Jehová dör be' Këköl e' tö ye' kimé e' wa ikuéwayö bet.

²¹ Isaac tö iché ia:

—Be' e' skówa ye' o'mik pattseyö tö mokië be' dör ye' alà Esaú.

²² Ie' e' skéwa iyé o'mik as ipattsöitö. Isaac tö iché:

—Be' ttö e' dör Jacob ttö. Erë be' ulà e' dör Esaú ulà.

²³ Jacob ulà kō shamamaë wes iël kibi ulà es, e' kuëki Isaac kë éna iane buaë tö e' dör Jacob. Mik ie' er buaë chöketke ilà a, ²⁴ eta iskà chakéneitö:

—¿Moki be' dör ye' alà Esaú?

Ie' iiuté:

—Tö, ye' dör Esaú.

²⁵ Iyë tö iché ia:

—A alà, iyiwak ttébö kanewébö e' mú ña katè as ye' er buaë chö be' a.

Ie' tö iyë tié ñies vino mé ia yè. Isaac chké, vino yé. ²⁶ E' ukuöki ta ichéitö ia:

—A alà, be' e' skówa ye' o'mik ye' wöalattsö.

²⁷ Mik Jacob e' skéwa iyé wöalattsök, eta iyé tö idatsi' alattsé ta ier buaë ché ilà a ttè ikkë wa:

“Tö, ipaalar wes ye' alà paalar es.

Ie' paalar buaë wes kañika kkö'nè Jehová tö e' alar ë.

²⁸ As Skëköl tö be' a mò wöli mè këkraë be' dalikua ki.

As ie' tö be' dalikua kos e' wöu buaë as be' wa trigowö ta' taië ena vino ta' taië.

²⁹ Ká kua'ki wakpa taië as e' dö be' kanè mésopaie.

ʌs ie'pa e' tulōwarak kuchē kḭ be' wörkḭ be' dalöiök.
 ʌs be' mú dö be' ělpa wökirie.
 ʌs ie'pa e' tulōwā kuchē kḭ be' wörkḭ be' dalöiök.
 Wépa er sulu ché be' kḭ, esepa kḭ Skököl er sulu ské
 chöraë.
 Ñies wépa er buaë ché be' a, esepa a Skököl er buaë
 ské chöraë.”

³⁰ Isaac er buaë chétke Jacob a ta Jacob míatke.
 E' bet ta Esaú tso' yēblök e' dene. ³¹ Ñies ie' tō chkè
 alé buaë, e' mí iwā iyé a ta ichéitō ia:

—A yéwō, dúla ttéyō e' alí katō. E' ukuökḭ ta be'
 er buaë chōke ye' a e' chō ña.

³² Isaac tō ichaké:

—¿Yi dör be'?

Ilà tō iiüté:

—Ye' dör Esaú be' alà kibi.

³³ Isaac tkinewā painéka tajē ta ichéitō:

—E'ma ¿yi dare yēblök, e' wā chkè debitu ña? E'
 katéwayō seraa kam be' dö e' yöki. E' a ye' er buaë
 chétke. Es ie' a ye' er buaë chē e' atetke.

³⁴ Mik Esaú tō ì ché iyé tō e' ttsé, etā ie' erianeka
 anekā tajē ta ichéitō:

—¿A yéwō, ye' a er buaë chō ñies!

³⁵ Erē Isaac tō iiüté:

—Be' ěl datke ye' kitō'uk e' a ye' er buaë chétke
 be' skéie,

³⁶ Esaú tō iiüté:

—Wēe' ie' kiē Jacob. I' ta bötökicha iwambléitō
 ye' ta i' es. Be' íyi kéwō mekebō ye' a ye' dör be' alà
 kibi e' kuekḭ, e' kéwō yē'ttsa ye' ulà a ie' tō kuaë.
 I'ñe ta be' er buaë chōke ye' a e' yéttšaitō ye' yöki.
 ¿Warma be' er buaë chōke ye' a e' kē ta'ia?

³⁷ Isaac tō iiüté:

—Ittsö. Ye' tö ie' mékatke be' wökirie. Ye' tö be' aleripa kos e' métke ie' kanè mésopaie. Ñies ye' tö ichétke as chkewö ena vino dö ie' ulà a tajë. A alà, çì memiia ye' tö be' a i' ta?

³⁸ Erë Esaú tö ikí ché iyë a:

—A yëwö çbe' er buaë chöke sa' a e' dör etkë? ¡Ye' a er buaë chö ñies! Eta Esaú iéka tajë.

³⁹ Isaac tö iché ia:

“Be' serdaë wé mò wöli kë ta' tajë ese ska'. Eë be' dalikua kë wörpa buaë.

⁴⁰ Be' ñippöraë tabè wa o'ka ta iíyi kueki, e' mik be' serdaë.

Be' döraë be' ël kanè mésoie.
Erë mik be' ñippémi ie' ta,
eta be' e' yörattsä ie' ulà a.”

Jacob tkashkar Esaú yöki

⁴¹ Isaac er buaë ché Jacob a Esaú skéie. E' kueki Esaú éna suluë Jacob arke. Ie' ibikeitsé: “Ye' yë duökewatke. Mik iduowa e' kéwö tka, eta ye' ël tterawayö.”

⁴² Mik Rebeca wa ijchenewa tö Esaú tö iël bikeitsé ttëwa, eta Jacob tsuk patkëitö ta iché ia:

—A alà, ittsö. Be' ël Esaú e' pablöke tö ie' be' tterawa. ⁴³E' kueki ye' ttö ttsö. Be' tköshkar bet ye' akë kiè Labán serke Harán e' u a. ⁴⁴⁻⁴⁵ Be' e' tsúat ie' ska' ká tajë dö mik be' ël er buanene be' ki ena ì sulu wamblébö e' chowane ie' éna eta. E' ukuöki ta ye' tö be' tsuk patkeraë, e' wa be' döne. ¡Ye' kë ki ikiane tö ye' ala'r bö! e' duöwa diwö etkë a!

⁴⁶ E' ukuöki ta Rebeca tö iché Isaac a:

—Esaú alakö!pa dör hititawak e'pa tö ye' shtriwétke tajë. Jacob senéwa alaköl ese ta, e' ta ye' mú duöwa.

28

¹ Etá Isaac tö Jacob kié ta ishke'wéitö ta ichéitö ia:

—Kè be' senukwá canaánwak ta. ² Be' yú be' duöchke kiè Betuel serke Padán-aram e' ska'. Ee be' senúwá be' nau Labán alá busipa e' eköl ta. ³ Skèköl Diché Ta' Ýi Ulitane Tsata as e' er buaë chö be' a. Ñies as ie' tö be' aleripa alöu tajë ká wa'ñe. ⁴ Ie' tö iyë'atbak Abraham a tö ká i' meraëitö ie' a. E' kî se' serke shkal. As ie' er buaë chö be' a ena be' aleripa a wes ie' er buaë yë' Abraham a es as ká i' dö a' ulà a.

⁵ Es Isaac tö Jacob patkémi Padán-aram. Jacob demi inau Labán ska'. Labán dör arameowak kiè Betuel, e' alá. Ie' dör Rebeca akë. Rebeca dör Jacob ena Esaú e'pa mì.

Esaú senéwá Mahalat ta

⁶ Esaú wá ijchënewá tö Isaac er buaë ché Jacob a ñies tö ipatkémiitö ká kiè Padán-aram senukwá ee. Ñies ie' wá ijchënewá tö mik iyë er bua' ché Jacob a etá ichéitö ia:

—Kè be' senukwá canaánwak ta.

⁷ Ñies ie' wá ijchënewá tö Jacob míá ká kiè Padán-aram wes iyë ena imì tö iché ia es. ⁸ Es ie' éna iane tö iyë kè kî ikiane tö ie'pa serwá canaánwakpa ta. ⁹ E' kuëkî ie' míá alaköl skà yulök Ismael dör Abraham alá e' ska'. Ee ie' senéwá Ismael alá busi kiè Mahalat e' ta, e' dör Nebaiot kutà. Es alaköl kî tséwaitö eköl e' kè dör canaánwak wes imalepa es.

Jacob kabsué Betel

¹⁰ Etá Jacob e' yéttsá Beerseba michoë Harán.

¹¹ Ie' michoë wé katuine iki ta ee ikapere. Ák

méwaitö wökir kataie, e' k̄i ie' kapöwā. ¹² Eē ie' kabsué. Ie' isué tö klökata batsië tkër iski ibata dōk̄a k̄á jaì a. E' k̄i ie' isué tö Skëköl biyöchökwakpa shköke wō'k wa'k. ¹³ Ñies ie' isué tö Jehová dur ie' o'mik ta ichéitö iā: “Ye' dör Jehová. Ye' dör be' talà, Abraham, ena be' yě, Isaac, e'pa Këköl. Ká i' wé be' tēr, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a. ¹⁴ Ie'pa alördaë tajë wēs k̄á po es. Ie'pa michoë senuk k̄á wa'ñe. Ye' er buaë chöraë k̄á ulitane wakpa a be' ena be' aleripa e'pa batamik. ¹⁵ Ye' tso' be' ta. Ye' tö be' kkö'neraë k̄á wa'ñe wé be' mir ee. Be' dörane ye' wā k̄á i' k̄i. Kē yö be' we'ikepa. Ttè kōs méyö be' a, e' waweraëyö es.”

¹⁶ Mik Jacob t̄i'neka, eta ie' ibikeitsé: “Mok̄i Jehová tso' k̄á i' k̄i, e' kē jcher ye' wā.” ¹⁷ Tajë ie' suane ta ibikeitséitö: “Ká i' dör batse'r tajë. ¡Íë dör Skëköl wé! ¡Íë dör k̄á jaì wékkö!”

¹⁸ Bule es ta Jacob e' kéka bla'mi. Ák méwaitö iwökir kataie, e' kékaitö duékaatitö iwà kkachöie tö k̄á e' dör batse'r. Kiö téitö ák bata k̄i iwà kkachöie tö k̄á e' tso' Skëköl dalöioie. ¹⁹ Ká e' kiè mane'wëttsane ie' tö Betel* Kewe ta k̄á e' kiè Luz.

²⁰ Eē ie' tö ittè mé Jehová a i' es: “Be' tso' ye' ta ena ye' kkö'né be' tö i' ye' mir eta, ena be' tö chkè ena datsi' mé ye' a, ²¹ ñies ye' dene buaë ye' yě ska', e' kōs wébö ye' a, e' ta be' klö'weraëyö ye' Këkölíe. ²² Ák duékayö i', e' dör iwà kkachöie tö íë be' dalöiërdaë. A Skëköl, ì kōs mekebö ye' a, e' mú blatèsö dōk̄a dabop ta e' tsá eyök meraneyö be' a.”

* **28:19** Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane chè Skëköl wé.

29

Jacob demi Labán ska'

¹ E' ukuök_i ta, Jacob mí_a pē' serke diwö tskirke e' äka. ² Eē ie' tö di' tum biule sué et kañika. E' pamik obeja daparke mañayök enuk eē di' e' yekerakitö e' kueki. Di' tum biule kkö k_i ákkue bērie me'r et. ³ Iyiwak kkö'nukwakpa wöblanewatke tö as iyiwak ulitane daparka eē, e' ukuök_i ta ákkue skeuke di' tum biule kkö k_i as iyiwak di'yö. Iyiwak di'yane one ta ie'pa tö ikkö pabakéwane ákkue wa. ⁴ Jacob tö iyiwak kkö'nukwakpa a ichaké:

—A yamipa, ¿ká wé wakpa a' dör?

Ie'pa tö iiüté:

—Sa' dör Harán wakpa.

⁵ Ie' tö iskà chakéne:

—¿A' wā wēm kiē Labán dör Nahor alà, e' sūule?

Ie'pa tö iiüté:

—Tö, e' sūule sa' wā.

⁶ Ie' tö ichaké:

—¿Is ie' tso'?

Ie'pa tö iiüté:

—Ie' tso' bua'. Isaú. W_i busi datse e' dör ie' alà kiē Raquel e'. Ie' datse iyé iyiwak wëttsé.

⁷ Ie' tö iché:

—Ká tso'ia ñiwe. Diwö tso'ia kakkēē iyiwak dapa'wowa ek tsiní. Ì kueki a' kē tö di' mè ia ta ièmirak chkök.

⁸ Erē ie'pa tö iiüté:

—Kē sa' a e' wamblēnuk. Sa' kawōta ipanuk. Mik obeja de sēraa, etā sa' tö di' tum kkö ppekeka ta di' meke sa' tö iyiwak a.

⁹ Ie' ttöke ie'pa ta, e' dalewa Raquel debitū iyé iyiwak wëttsé, ie' dör iyé iyiwak kkö'nukwak e'

kuək̄i. ¹⁰ Jacob tö Raquel sué inau iyiwak wëttsë, e' bet ie' tunemi di' kkõ kéka ta iyiwak a di' méitö. ¹¹ E' ukuök̄i ta Raquel shke'wéitö wöalatséitö ta ie' iékaie ttsë'ne buaë kuək̄i. ¹² Ie' tö iché ia: “Ye' dör Rebeca alà ena Labán nauyö.” E' bet ta Raquel tunemi ichök iyě a.

¹³ Mik Labán tö inauyök tté ttsé, etä bet itunemi iñaletsuk. Ipaklö'wéwaitö ta iwöalatséitö ta imítser iwä iu a. Ì kos tka Jacob ta e' pakéitö inau a. ¹⁴⁻¹⁷ Ta Labán tö iché ia: “Mokië be' dör ye' yami ekka.”

Jacob senéwä Lía ena Raquel ta

Labán alà busi böi, ikibi êk kiè Lía, itsirla êk kiè Raquel. Lía wöbla e' kë dör buaala* erë Raquel dör buaala wa'ñe.

Jacob sené Labán ska' dö si' et. E' ukuök̄i ta Labán tö iché ia:

—Be' dör ye' yami, erë be' kë kawöta kanablök ye' a éme. Ichö ña ¿kos be' tö ye' ña'wèmi? ¹⁸ Jacob wöbatse Raquel wa, e' kuək̄i ie' tö Labán iüté:

—Be' tö kawö mé ye' a senukwä Raquel ta, e' ta e' skéie ye' kanablöke be' a döka duas kul.

¹⁹ Labán tö iüté:

—Ye' a ta e' dör buaë. Be' je' a ye' tö imèmi buaë. Ye' kë éna imak o'ka a. Be' e' tsuat ye' ska'.

²⁰ Es Jacob kanablë' döka duas kul Raquel dalërmik. Erë ie' k̄i Raquel kiane taië, e' kuək̄i kawö ekkë e' ttséitö ká bërbër ë. ²¹ Mik duas kul tka, etä Jacob tö iché Labán a:

* **29:14-17** Lía wöbla e' kë dör buaala: Hebreoie ttè e' wà kë jcher se' wä bua'iewä. Isalema e' wà kiane chè Lía wöbla dör buaala.

—Kawö yë'yö be' a, e' detke. Kawö mú ye' a senukwa be' alà busi Raquel ta.

²² Eta Labán tö sulitane a ishkeñé tö a' shkõ ulabatsè e' kèwö tkö'uk. ²³ Erë katuine, e' shua Lía mí ie' wa Jacob a Raquel skéie ta Jacob kapé ie' ta. ²⁴ Labán tö ikanè méso eka kiè Zilpá, e' me'tke Lía a ikanè mésoie. ²⁵ Bule es bla'mi ta Jacob tö isuéwa tö e' dör Lía. Ie' mía Labán ska' ta ichéitö ia:

—¿Ì wamblé be' tö ye' ta? Ye' kanéblé be' a Raquel dalërmik. ¿Iök be' tö ye' kitö'wé es?

²⁶ Labán tö iüté:

—Íe sa' wöblar tö alà busi kibi ese serkewa keweie, e' itöki itsirla êk. ²⁷ Se' kawöta Lía ulabatsöke e' kèwö tkö'uk döka ká kul. Mik kèwö e' tka, eta ye' tö be' a Raquel meke ñies. Erë be' kawöta skà kanéblökne ye' a duas kul Raquel dalërmik.

²⁸ E' dör buaë Jacob a. Mik Lía ulabatsè kèwö e' diwö tka, eta Labán tö Raquel mé Jacob a alakölie ñies. ²⁹ Ñies ie' tö ikanè méso eka kiè Bilhá e' mé Raquel a ikanè mésoie. ³⁰ Es Jacob senéwa Raquel ta ñies. Erë ie' kawöta kanéblökne skà Labán a döka duas kul, erë ie' éna idalër kibiie Lía tsata.

Jacob ala'r

³¹ Jehová tö isué tö Jacob kë ki Lía kiane bua'ie. E' kuëki Lía a alà méitö. Erë Raquel kë döta' alàë. ³² Lía duneka alà kune ta ie' tö iché: “Ye' eriarke taië e' sué Jehová tö, e' kuëki i'ñe ta ye' dalërdaë ye' wëm éna.” E' kuëki ikiè mékaitö Rubén.†

† 29:32 Rubén: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ye' eriane e' suéitö.

³³ E' ukuöki ta ie' alà skà kune eköl ta ichéitö: “Ye' wëm kë tkine ye' ki e' sué Jehová tö e' kuëki alà skà méitö ye' a.” E' kuëki ikiè mékãitö Simeón.†

³⁴ Ie' alà skà kékã ta ichéitö: “Ire' ye' ala'r deka mañal e' kuëki ye' wëm éna ye' dalërmi kibiie.” E' kuëki ikiè mékãitö Leví.‡

³⁵ E' ukuöki ta ie' alà skà kékã ta ichéitö: “I'ñe ta ye' tö Jehová kikekeka.” E' kuëki ikiè mékãitö Judá.* Etã ekkë ë ie' alà dë'.

30

Raquel ala'r

¹ Mik Raquel tö isué tö ie' kë dõ alàë, etã ie' sibineka iël ki. Ie' tö iché iwëm a:

—Be' kë tö ye' a alà mè, e' ta ye' duörawã.

² Jacob uluneka ie' ki ta ichéitö ia:

—Ye' dör Skëköl kalì, e'ma ye' a alà mermi be' a. Ie' wák tö be' méat kë dõ alàë.

³ Ie' tö iiüté:

—Ittsö, ye' kanè méso kiè Bilhá, e' ta be' senú. Mik ie' alà kékã etã e' dör wës ye' alà es. Es ye' döraë alàë ie' batamik.

⁴ Es ie' tö ikanè méso Bilhá e' mé iwëm a alakölie, e' ta Jacob sené. ⁵ Ie' ta Jacob alà kékã. ⁶ Raquel tö iché: “Skëköl tö ye' tsatké buaë. Ie' tö ye' ttõ ttsé ta alà méitö ye' a wëm.” E' kuëki ie' tö ikiè mékã Dan.*

† **29:33** Simeón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ittsök. § **29:34**

Leví: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñita. * **29:35** Judá: Hebreoie

s'kiè e' wà kiane chè Skëköl kíkëkasö. * **30:6** Dan: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè Skëköl tö s'tsatké buaë.

7 E' ukuöki ta Bilhá alá skà kune Jacob ta.
8 Raquel tö iché: “Ye' ñippé taië ye' èl ta eta ye' e' aléka iki.” E' kueki ikiè mékaitö Neftalí.†

9 Mik Lía tö isué tö ie' kë dē'ia aláë, eta ie' tö ikanè méso kiè Zilpá, e' mé Jacob a alakölie. 10 Zilpá alá kéka Jacob ta. 11 Lía tö iché: “iEdaa ì mène ye' a!” E' kueki ilà kiè mékaitö Gad.‡

12 E' ukuöki ta Zilpá alá skà kéka Jacob ta. 13 Lía tö iché: “iYe' ttsè'r buaë! Ire' alakölpakos tö icheraë tö be' ttsè'r buaë.” E' kueki ilà kiè mékaitö Aser.§

14 Trigo wö alirke e' këska' ta Rubén miá kañika. Ee ie' tö kalwö kiè mandrágora* e' alí kué. E' bite iwá imì Lía a. Mik Raquel tö kalwö e' sué ta ichéitö Lía a:

—Be' we'ikèyö, kalwö debitu be' alá wá be' a, e' kakmú ña.

15 Lía tö iüté:

—iBe' kë a wè' idir tö be' wá ye' wëm mítser? iKíie ta be' éna kalwö debitu ye' alá wá ye' a, e' yaktsa ye' ulá a!

Erë Raquel tö iché ia:

—Kalwö e' skéie i'ñe nañewe ye' wëm patkekeyö be' ta kapök.

16 Katuirketke ta Jacob tso' kaneblök e' debitu ta Lía miá iñalëtsuk ta ichéitö ia:

—Ye' tö ye' alá mandrágora e' mé Raquel a, e' skéie be' kawöta kapök ye' ta i'ñe nañewe.

† 30:8 Neftalí: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñippök.

Gad: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè kawö buaë mène.

Aser: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ittsè'r buaë.

mandrágora: Ká e' kēwōska ta ie'pa tö ibikeitseke tö mandrágora wö katé alakölpä tö, e' ta e' tö ie'pa kímèmi dök aláë.

‡ 30:11

§ 30:13

* 30:14

E' nañewe Jacob kapé ie' ta. ¹⁷ Eta Skëköl tö Lía ttö ttsé ta iduneka ta ilà skà kune Jacob ta. Es ie' alà deka skel. ¹⁸ Lía tö iché: “Ye' tö ye' kanè méso mé ye' wëm a e' skéie Skëköl ye' a alà i' mé.” E' kuëki ilà kiè mékaitö Isacar.†

¹⁹ E' ukuökï ta Lía alà skà kéka Jacob ta, e' ta ideka teröl. ²⁰ Ie' iché: “Skëköl tö ye' a ì buaë kakmé. Ire' ye' ala'r de teröl. E' kuëki ye' wëm éna ye' dalërdaë jaishet.” E' kuëki ilà kiè mékaitö Zabulón.‡

²¹ Bata ekkë ta ie' alà skà kune alaköl. E' kiè mékaitö Dina. ²² Erë ñies Raquel kímé Skëköl tö. Ie' tö ala'r mé ia wës Raquel tö ikié ia es. ²³ Ie' duneka ta ilà tsá kune kiè mékaitö José. Ie' tö iché: “Ye' jaëne' siarë e' yéttsa Skëköl tö ye' ki. ²⁴ Jehovahá mú tö ye' a alà kí mè ia eköl.” E' kuëki ikiè mékaitö José.§

Jacob iyiwak alöne taië

²⁵ José kune e' ukuökï ta Jacob tö iché Labán a:

—Ye' ömine ye' kaska'. ²⁶ Ye' alakölpa ena ye' ala'r e'pa mú ye' a as imi'rak ye' ta. Ye' kanéblétke be' a ie'pa skéie. Be' wa ijcher buaë tö kos ye' kanéblé be' a.

²⁷ Erë Labán tö iiüté:

—Be' we'ikèyö. Be' e' tsúatia senuk ye' ska'. Ye' tö itötké tö Jehovahá er buaë ché ye' a be' batamik. ²⁸ Ichö ña kos be' ki inuköl kiane be' kanè skéie, e'ma ekkë ye' be' patuëmi.

²⁹ Ie' tö iiüté:

—Be' wa ijcher tö ye' kanéblé buaë be' a. Ñies ye' tö be' iyiwak kkö'né buaë be' a. ³⁰ Mik ye' dë'bitu

† **30:18** Isacar: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ské. ‡ **30:20** Zabulón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché kakmeule. § **30:24** José: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ilè kímú.

be' ska', eta be' kē wā ì ku' tajē. I'ñe ta be' wā íyi tso' tajē. Jehová er buaē ché be' a ye' kueki. Erē ħmik ye' kaneblōmi ye' wák a? Ye' wōché yamipaē.

³¹ Labán tō iskà ché ia:

—ħkos be' ki ikiane tō be' patuèyö?

Ie' tō iüté:

—Be' kē tō ye' patauk. Erē ì chekeyö be' a e' iütö, e' ta ye' tō be' iyiwak kkö'nemi. ³² I'ñe ye' mi'ke be' iyiwak shushtök. Obeja kos dalolo ena chibo kos wöaule shkitshkit ö ulaula ese klö'wekeyö ye' wák a e' patuoie. ³³ Mik be' de ye' iyiwak sauk ta ee be' isuemi tō obeja dalolo ö chibo wöaule shkitshkit ö ulaula ese è tso', e' ta be' wā ijcherwami tō ye' dör wēm yēsēsē. E' kē dör es, e' ta be' wā ijcherdaē tō ye' tō be' iyiwak ekiblé.

³⁴ Labán tō iüté:

—Tö, buaē idir. Iüsö wēs be' iché es.

³⁵ Erē e' diwö shà ta ie' mía ie' iyiwak shushtök. Ie' chibo kos tso' wöaule skëkshkëk ö ulaula ese yéluritö. Ñies ie' obeja kos tso' dalolo ese yéluritö ta iméitö ila'r wēpa a kkö'nè. ³⁶ E' ukuöki ta iyiwak yélur ie' tō e' wëttsē ie' mía shkè dö ká mañat Jacob yöki. Eta Jacob kawötā Labán iyiwak malepa e' kkö'nuk.

³⁷ Erē Jacob tō kal kuā'ki kuā'ki dö mañalka e' ulà aki tée. Elka kiè álamo, skà kiè almendro, skà kiè castaño. Kal ulà kkuölit takla jchéloritö as iwër wöaule saruru skëkshkëk. ³⁸⁻³⁹ E' ukuöki ta kal ulà e' tuléwaitö wé iyiwak daparke di'yök e' wōshaē. Ee iyiwak wöbatsöke ñi wa. Iyiwak wöbatsöke ñi wa kal ulà ñe' wōshaē e' ala'rla kos tskirke wöaule skëkshkëk ö shkitshkit ö ulaula. ⁴⁰ Iyiwak tskirke wöaule e' kos dapa'wéitö bānet ie' wák a. Ese wē'ñe

kos uyéwaítö Labán iyiwak kos wöaule ö dalolo ese a as itskir wöaule ö dalolo. Es ie' iyiwak alörke taië bänet, kë ku' Labán icha ta ñita. ⁴¹ Mik iyiwak bua'buä ese wöbatsöke ñi wa, eta ie' tö kal ulà ñe' tuléwa wé iyiwak di' yöke ee. Es ie'pa tö kal ulà wöaule e' sué mik iwöbatsöke ñi wa e' dalewa. E' ala'rla tskirke kos e'pa dör wöaule. ⁴² Erë mik iyiwak sí po ese datse, eta ie' kë tö kal ñe' tuléwa. E' kueki iyiwak sí po ese ala'rla kos tskirke e' dör Labán icha. Erë wé bua'buäe ese dör ie' icha. ⁴³ Es ie' de iyi blú taië. Obeja ena kanè mésopa wépa ena alakölpä ñies kameio ena burro e' kos tso' ie' wa taië.

31

Jacob tkakshkar Labán yöki

¹ Erë Jacob tö ittse tö Labán ala'r dulakölpä tö icheke: “Jacob tö se' yé iyi kos e' klö'wéwa, e' wa ie' e' blu'wé taië.” ² Ñies ie' tö isué tö Labán kë tö ie' suëia buäe wés kenet es. ³ Eta Jehová tö ie' a iché: “Be' yúne be' yépa kaska' wé be' yamipa tso' ee. Ye' michoë be' ta be' kkö'nuk.”

⁴ Jacob tö Raquel ena Lía tsuk patké dö wé ie' tso' obeja wëttsé ee ⁵ ta ichéitö ia:

—Ye' wa ijchenewa tö a' yé kë ki ye' kianeia wés kenet es. Erë ye' yé e' Kéköl tso' ye' ta kekraë ye' kimuk. ⁶ A' wa ijcher buäe tö ye' kanéblé a' yé a moki. ⁷ Erë ie' tö ye' kitö'wé kekraë ye' kané ské wa. Erë Skéköl kë wa ie' a ikéwö mène as i sulu wamblöitö ye' ki. ⁸ Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule shkitshkit ese wa”, eta iyiwak ulitane pane wöaule shkitshkit ëme. Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule

shkëkshëk ese wa”, eta iyiwak ulitane pane wöaule shkëkshëk ëme. ⁹ Es Skëköl tö a' yë iyiwak yë'lur mē ye' a.

¹⁰ “Iyiwak wöbatsöke ñi wa e' kēwö ska' ta ye' kabsuē tö iyiwak wē'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kos wák dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. ¹¹ Kabsuē e' a, Skëköl biyöchökwak ye' chaké ye' kiè wa ta ye' iüté: ‘¿Í?’ ¹² Ie' ye' a iché: ‘Isaú bua'ie ta be' isueraē tö iyiwak wē'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kos dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. Ì sulu kos wamblé Labán tö be' ki, e' suéyö, e' kuëki ye' tö iwé es. ¹³ Ye' dör Këköl dē'bitu be' wörki ká kiè Betel eē e'. Eē be' tö ák du'kaat ye' dalöioie. Eē be' tö kawö me' ye' a. Be' e' kóka bet, be' e' yöttsa ká i' a. Be' yúne wé be' kune eē.’”

¹⁴ Eta Raquel ena Lía e'pa tö iüté:

—Kē sa' a sa' yë daliukuö ta'ia. ¹⁵ Ñies sa' sué sa' yë tö suluē wēs o'ka es. Kíie ta sa' watö'ttsaitö be' a, sa' ské klöo'itö buaē e' ewéwaitö yēs. ¹⁶ E'ma kos Skëköl tö iyi yë'lur sa' yë ulà a, e' dör sa' icha ena sa' ala'r icha. E' kuëki ì kos ché Skëköl tö be' a e' iütö.

Jacob e' yéttsa Padán-aram

¹⁷⁻¹⁸ E' ukuöki ta Jacob tö ila'r ena ilakölpa e'pa ké e' tkökka kameio ki. Ie' iyiwak kos ena ie' iyi kos dē' ie' ulà a Padán-aram ikanè skéie, e' patkémiitö keweie ie' yöki. Eta ie' e' yéttsa micho iyé Isaac ska' Canaán. ¹⁹ Labán mía ká bánet ioveja köyök tök, e' dalewa ie' wa iyi diököl tso' dalöie e' kos bléwami Raquel tö. ²⁰ Jacob kë wa iyëne Labán a tö ie' mi'keä. Es ie' tö ikité buaē. ²¹ Ie' tkashkar. Íyi tso' ie' wa e' kos wëttsä. Bet ta ie' tkattsa di' kiè

Éufrates, e' wışeṭ. Ee ta ie' micho ká kiè Galaad e' ká köwö ki.

Labán tö Jacob tötié

²² Jacob bakshkar e' ki ká de mañat, eta Labán wa ijchenewa tö ie' bakshkar. ²³ Eta ie' mía itöki iyamipa ta. Ká de kul ta ie' tö ikué Galaad ká köwö ki. ²⁴ E' nañewe Labán kabsué tö Skököl de ie' wörki ta ichéitö ia: “Ye' ttö ttsö. Kë be' kàne ttök Jacob ta kësik wa.”

²⁵ Ie' de wé Jacob úla tulur Galaad ká köwö ki ee. Ee ie' ena iyamipa, e'pa tö iúla tuléka kapowaie ñies. ²⁶ Ie' tö iché Jacob a:

—¿Ì wamblé be' tö i' es? ¿Iök be' tö ye' kitö'wé i' es? Be' wa ye' alà busipa bitetser weş ñippökwakpa tö s'tsëmi es. ²⁷ ¿Ì kuéki be' ye' kitö'wé? Be' tkashkar akir ye' yöki. Be' e' biyö chöpa ye' a, e' ma kawö buaé tkö'wé ye' tö a' wëttsë tsëne buaé wa, ma'ma kicha ta' ese wa ena sabak blar buaé ese wa. ²⁸ Kë be' wa kawö méne ye' a ena ye' ala'r busipa ena ye' duöchkepa e'pa a as sa' e' chöat ñi a. Be' tö iwamblé weş pë' sulué es. ²⁹ Ye' wa diché tso' a' ulitane tsajioie buaé, erë enia nañewe be' yé e' Kököl tö ye' a iché: ‘Ye' ttö ttsö. Kë be' kàne ttök Jacob ta kësik wa.’ ³⁰ Be' mitkene be' yé u a weş be' ki ikiane tajë es, eta ¿lie be' tö ye' wa ýi diököl tso' dalöiè e' ekiblé?

³¹ Eta Jacob tö iüté:

—Ye' suane be' yöki. Ye' ibikeits dö' be' ye' yöki be' ala'r busipa yettsane er sulu wa. ³² Yi wa be' ýi diököl tso' dalöiè e' tso', e' ta as e' wák duöwa. Se' yamipa kos tso' íe se' sauk, e'pa wörki be' yú be' ýi yulök. E' kuébö, e' ta itsúmi.

Erë ie' kě wạ ijcher tō Raquel tō iyě íyi diököl e' blë'wạbitu.

³³ Etạ Labán tkawạ Jacob úla ạ ie' íyi yulök. E' ukuökị tạ ie' tkawạ Lía úla ạ. Nies Lía ena Raquel kanè mėsopa bөл e'pa úla shuyuléitō. Erë kě ie' wạ ikune. Ie' e' yéttsạ Lía úla ạ mía Raquel úla shuyulök. ³⁴ E' dalewa Raquel tō iyě íyi diököl bléwạ kameio tsikkuö dikịạ tạ ie' wák e' tkéka ibata kị. Labán tō ie' úla ulitane shuyulé erë kě iwạ ikune yēs. ³⁵ Raquel tō iché ia:

—A yěwō, kě be' ulunuk ye' kị. Ye' e' kőkami be' wörkị, erë ye' duöke sik duè wạ.

Labán tō ie' íyi diököl yulé taië. Erë kě ie' wạ ikune. ³⁶ E' kuekị Jacob uluneka taië tạ ichéitō Labán ạ:

—¿Ì sulu wambléyō be' kị, e' kuekị be' ye' tōtié dō íe? ³⁷ Be' tō ye' íyi kōs e' shuyulé tạ ¿be', ì kuébō? E' tulō íe se' yamipa wörkị as ie'pa tō ichō tō yi ttè dör mokịë, be' ö ye'. ³⁸ Ye' kaneblë' be' ạ duas dōka dabom böyök (20), e' dalewa tạ be' chibo ena be' obeja e' kōs tskirke bua'buaë. Be' iyiwak bobokpa kě tkëulettsạ yēs. Nies kě ye' wạ be' obeja pupula ë kataulewa. ³⁹ Namu tō be' iyiwak ttéwạ, e' tạ kě ye' wạ inú dë'bitu. E' nuí pato' ye' tō be' ạ. Níwe ö nañewe be' iyiwak ekiblélur akblökwakpa tō, e' patauk be' tō ye' ka'. ⁴⁰ Níwe ye' tteke kaba tō. Nañewe tạ ye' tteke kase tō. Kě ye' kapowạ buaë. ⁴¹ Ye' kaneblë' be' ạ duas dabom böyök (20) etạ es ye' bak weinuk kəkraë. Ye' kaneblë' duas dabom eyök kị tkël (14) be' alà busipa dalërmik. E' ukuökị tạ ye' skà kaneblë' duas teröl be' iyiwak kuekị, erë be' bak ye' kịtō'uk kəkraë ye' kanè ské

wa. ⁴² Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Këköl kë kúpa ye' ta, e'ma be' ye' patkë'bitu ulà wöchka. Erë Skëköl tö isué tö ye' siarla, e' kanëblë' tajë, e' kuëki ie' tö be' wöuñé eniä nañewe.

Jacob ena Labán e'pa kawö mé ñi a

⁴³ Eta Labán tö Jacob iüté:

—Be' alakölpä dör ye' alà busipa. Be' ala'r dör ye' duöchkepa. Obeja kos e' dör ye' icha. Ì kos suébö íe, e' dör ye' icha ë. ¿Wes ye' a ye' alà busipa ena ye' duöchkepa e'pa ormi? ⁴⁴ E' kuëki be' shkö. Mishka kawö muk ñi a. Es se' wä ijcherdaë tö wes se' kawötä ñi dalöiök.

⁴⁵ Eë ta Jacob tö ák duéka ek ie'pa kawö muke ñi a e' wä kkachoie. ⁴⁶ Ie' tö iché iyamipa a:

—Ák dapa'ú íe.

Ie'pa ulitane tö ák dapa'wé ta ichkérak ák dapaule e' o'mik. ⁴⁷ Eta Labán tö ká e' kiè méka iwák ttö wa “Jegar Sahadutá”. Ñies Jacob tö ikiè méka iwák ttö wa “Galaad.”* ⁴⁸ Labán tö iché:

—Í'ne ák ikkë dapa'wéatsö kawö mésö ñi a e' wä kkachoie.

E' kuëki Jacob tö ká e' kiè méka es. ⁴⁹ Ká e' kine ñies Mispá, wä dör tö Labán tö iché:

—Mik kë se' ñi suneia, eta as Jehová tö se' saú tö wes se' ñi wamblöke. ⁵⁰ Be' tö ye' ala'r busipa we'iké ö be' senéwa alakölpä kuä'ki ta, e' ta e' sueraë Skëköl tö. Eré kë yi ku' e' sauk chène ye' a, erë Skëköl wák tö isueraë.

⁵¹ Eta Labán tö ikí ché Jacob a:

* **31:47** Galaad: Ká e' kiè dör böt erë iwà kiane ché ñies. E' dör ák dapaule kawö mène e' wä kkachoie.

—Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dapa'wéyö se' bȫl shushäë. ⁵² Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dör se' bȫl a iwà kkachoie tö ié ë se' kawötä dökwa. Kë ye' tköpami be' kker ñippök be' ta. Ñies kë be' tköpami ye' kker ñippök ye' ta. ⁵³ Abraham dör be' duöchke ena Nahor dör ye' duöchke, e'pa Këkȫl eköl ë, as e' tö se' shulö.

Etä Jacob tö kawö mé mokië Labán a Skëkȫl dalöieke iyë Isaac tö e' wörki. ⁵⁴ E' ukuöki ta ie' tö iyiwak jché ña'wé Skëkȫl dalöioie ee. Ie' tö iyamipa kié chkök. Ie'pa ulitane chké ta ikaperö ee.

⁵⁵ Bule es bla'mi ta Labán tö iduöchkepa ena ila'r busipa e'pa wöalattsé e' choat ie'pa a. Ie' tö iché iarak: a' mú kawö tkö buaë kekraë. E' ukuöki ta imichone ikaska'.

32

Jacob tö Esaú ma'wé er bua'wé

¹ E' ukuöki ta Jacob mir ë wé imírö ee. Ñalä ki Skëkȫl biyöchökwakpa de ie' ska'. ² Mik e'pa suéitö, etä ichéitö: “I'pa dör Skëkȫl ñippökwakpa.” E' kueki ie' tö ká e' kié mékã Mahanaim.*

³ Etä ie' tö ikanè mésopa patkëmi biyö muk ie' ël Esaú a tö ie' datse. Ie' ël serke ká kié Seir atë Edom ee. ⁴ Ie' tö ichémi ikanè mésopa a: “A' tö ichö ye' ël a: ‘Be' ël Jacob datse be' wöki be' kanè mésoie. Ie' tö ichébitu be' a: Dwas ikkë kos ye' sené Labán ska'. ⁵ Ye' wä baka tso' ena obeja tso' ena burro tso' tajë. Ñies kanè mésopa tso' ye' wä tajë wëpa ena alakölpä.

* **32:2** Mahanaim: Hebreoie ká kié e' wà kiane chë ñippökwakpa böltëpa.

Be' dör ye' kékëpa. Be' a ttè i' patkémíyö as be' tö ye' kiöwä er bua' wa.' ”

⁶ Mik ibiyö wakpa dene, eta ie' a ichéitö:

—Sa' dare be' ël ska', e' wák datse bet be' shke'uk. Eta ie' wä wëpa datse e' ta döka cien tkëyök (400).

⁷ Mik e' ttséitö, eta taië ie' suane. Taië ie' kabikeitséka wes ye' e' ùmi. E' kueki ie' tö iyamipa ena ikanè mésopa ena iobeja ena ibaka ena ikameio e' kos blabatsélor böl tsiní. ⁸ Ie' ibikeitsé tö isalema ye' ël ñippömi ek tsiní ta, e' dalewa iëk tsiní tköshkarmirak. E' kueki ie' iblabatsélor es. ⁹ E' ukuöki ta ie' tö iché Skököl a: “A Jehová, be' dör ye' talà Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Kököl. Be' ye' a iyë': ‘be' yúne be' yamipa ska', eta ye' tö be' kimeräe as be' kawö tkö buaë.’ ¹⁰ Be' er bua' ché ye' a. Be' kë wä ye' meätule bërber ë. Warma e' kë dör ye' siarla e' a. Ye' bakmi di' Jordán wä a kë wä i ta', e' kewö ska' ta ye' wä shko kéli ë dami. Erë i'ñe ta ye' wöché taië iyiwakie ena se'ie blabutsule böl tsiní. ¹¹ Be' we'ikëyö, ye' tsatkö ye' ël Esaú e' ulà a. Ye' suane ie' yöki dö' ie' datse ñippök ye' ta; ñies dö' ye' alakölpa ena ye' ala'rla e'pa kos ewëwa ie' tö. ¹² Be' tö ye' a iyë' atbak yësyësë tö be' tö ye' kimeräe as ye' kawö tkö buaë. Ñies be' tö iyë' tö ye' aleripa alördaë taië wes dayë tsëwö kë shtar'ta' es.”

¹³ E' nañewe ie' kapére ee. Iyiwak tso' ie' ta ee e' shushtë ie' tö kakmè ie' ël a. ¹⁴ Ikkë shushtë ie' tö: chibo alaki döka cien böyök (200); chibo wë'ñe döka dabom böyök (20); obeja alaki döka cien böyök (200); obeja wë'ñe döka dabom böyök (20); ¹⁵ kameio alaki pane ñiköl ilà ta, ese döka dabom mañayök (30); baka alaki döka dabom

tkëyök (40); baka wë'ñe pupula dökä dabop (10); burro alaki dökä dabom böyök (20); burro wë'ñe dökä dabop (10). ¹⁶ E' ukuök_i ta iyiwak ekkë kos tuléitö ikanè mésopa a iwakmik iwakmik ulawa ulawa ta ichéitö iarak:

—A' yú ye' yöki kewe. Ká ulat múat iyiwak a ulat ulat as kë iwöierwa ñita.

¹⁷ Eta kanè méso kewe patkémiiitö e' a ichéitö:

—Mik be' tö ye' ël kué ta ie' tö be' chaké: “¿Yi be' wökir? ¿Wé be' micho? ¿Sekké dör yi iyiwak?”,
¹⁸ eta iiutö: “A këkëpa, iyiwak i' kos e' kak patké be' kanè méso Jacob tö be' a. Ie' wák datse sa' itöki.”

¹⁹ E' sù ikanè mésopa malepa patkémiiitö iyiwak wëttsë, e' pa a ichémiitö ñies:

—Mik a' tö Esaú kué, eta ichö ia es ë. ²⁰ Kë a' éna ichökwa chë ia: “A këkëpa, be' kanè méso Jacob e' datse sa' itöki.”

Ie' tö ibikeitsé: “Iyiwak patkémiiyö keweie ye' ël a e' dör as ie' er buarne ye' ki. E' ukuök_i ta ye' wák tö isuëmi. Es ie' tö ye' kiëwami er bua' wa.” ²¹ Es iyiwak kak patkémiiitö keweie ie' yöki. Erë ie' wák e' tséat kapökrö ie' úla a.

Jacob ñippé kapa wa Skököl ta

²²⁻²³ E' nañewe Jacob e' kéka. Ie' tö ilakölpa böl ena e'pa kanè mésopa böl ena ila'r dökä dabom eyök ki eköl e'pa kos dapa'wéitö ta iuyöktsa ké di' Jaboc wishet ñies i' kos tso' iwa ekkë uyéttsaitö.
²⁴ Ie' e' tséat eköl. Ee ta wëm de eköl ie' ska' ta ie'pa ñippé kapa wa darërë dö ká ñine eta. ²⁵ Erë wëm e' tö isué tö kë ie' e' alöpaka Jacob ki. E' kuëki ie' tö itéwa itu' wöierkewa e' ki ta itu' wöyënettsa. ²⁶ Eta wëm ñe' tö iché ie' a:

—Ká ñirkewatke e' kuëki ye' ówa.

Ie' tó iiüté:

—Kě be' tó ye' a kawö bua' mè, eta kẽ ye' tó be' epamine.

²⁷ Wëm tó ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' tó iiüté:

—Ye' kiè Jacob.

²⁸ Wëm tó iché ia:

—Kě be' kièia Jacob. Be' kirdaë Israel.† Be' ñippé Skëköl ta ñies s'ditsö ta eta ì kiane be' ki e' de be' ulà a, e' kuëki be' kiè mékayö es.

²⁹ Jacob tó ie' a ichaké:

—Ichö ña, ¿ima be' kiè?

Ie' iiüté:

—¿Iók be' ki ye' kiè kiane jchenuk?

Eë ta wëm ñe' er bua' ché ie' a. ³⁰ Ie' tó ká e' kiè méka Penuel.‡ Ie' tó iché: “Erë ye' tó Skëköl wák suéwa ye' wöbla wa, erë kẽ ye' du'wa.” E' kuëki ká e' kiè mékaitö es.

³¹ Mik ie' tkökemitke Penuel, eta diwö tschine. Erë ie' tu' wöyënettsa, e' kuëki ie' shkõrami shaotshaot.

³² Ie' tēnewa itu'kicha ki, e' kuëki dö ikkë ta ie' aleripa kōs kẽ tó iyiwak tu'kicha kateta'.

33

Esaú er buanene Jacob ki

¹ Mik Jacob tó isuë tó ie' ël datse ena wëpa taië datse ie' wa döka cien tkëyök (400), eta ie' tó ila'rla blabatsé. E'pa méitö Líá a ena Raquel a ena

† **32:28** Israel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñippè Skëköl ta.

‡ **32:30** Penuel: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè Skëköl wö.

e'pa kanè mēsopa bōl a. ² Kanè mēsopa bōl e'pa patkémiītō keweie ila'r ta. E' ukuōkī ta ie' tō Lía ena ila'r patkēmi. Bata ekkē Raquel ena ilà José e'pa patkémiītō. ³ Etā ie' wák tkami kewe ie'pa yōkī. Ie' mirwā ie' èl wōrkī e' dalewa ie' wōémi dō iski es iwōōmir dōkā kuktōkicha (7 veces). Es ie' demī tsinet ièl wōrkī. ⁴ Etā Esau tūnebitu ie' wōkī, ta ipaklō'wéwaitō ikuli' a ta iwōalattséitō ta iérak ñita. ⁵ E' ukuōkī ta Esau tō Jacob alakōlpa ena ila'rla e'pa sué ta ichakéitō ia:

—¿Wikkēpa dōr yi?

Jacob tō iiuté:

—A kēkēpa, Skēkōl tō ala'rla wikkēpa mé ye' a.

⁶ Etā ilakōlpa kanè mēsopa e'pa de ila'rlaē ta iwō éwarak dō iski. ⁷ E' ukuōkī ta Lía de ila'rē ta ie'pa wōéwa iski ñies. Bata ekkē ta Raquel de ilà José ta etā ie'pa wōéwa dō iski ñies. ⁸ E' bet ta Esau tō ie' a ichaké:

—Iyiwak kuéyō ñalā kī ulawa ulawa ¿ie e' dōr?

Ie' iiuté:

—E' dōr as be' er buarne ye' kī.

⁹ Esau tō iiuté:

—Au, kē be' tkinuk ye' kī. Ye' wā itso' taiē. E' tsúat be' wák tō.

¹⁰ Erē Jacob tō iskà ché ia:

—Au, kē be' tō ye' ttē watōktsā. Be' er buanene ye' kī e' ta íyi kakmekeyō be' a e' klō'ú. Be' tō ye' kiéwā buaē. Be' suéneyō e' dōr buaē ye' a wēs Skēkōl wák suéyō es. ¹¹ Taiē Skēkōl tō ye' blu'wé. Kē ì kianeia ye' kī. E' kuēkī ye' be' pablē tō íyi kakméyō be' a e' tsú ye' ulā a.

Jacob tō iyiwak watké ia taiē, e' kkēpa ièl Esau tō iyiwak tsé iulā a. ¹² Esau tō iché ia:

—E'ma mishka ñita. Ye' mi'ke kewē.

¹³ Erē Jacob tō iūté:

—A kēkēpa. Be' wā ijcher bua' tō ye' ala'r ià tsitsirla. Ñies obeja ena baka tso' alàè e' bikeitséyō dō' ishtrirwā tā iduölurmi sekka ká etkēme. ¹⁴ Ye' a tā buaē idir tō be' yu'tke kewē, etā wē' ye' do be' itōkī enaena wēs ye' iyiwak ena ye' ala'rla shkōmir es. Es ye' mir ie'pa tā dō be' serke Seír eē.

¹⁵ Etā Esaú tō iūté:

—E'ma buaē idir. Kawō mú ña ye' kanè mésopa wēlepa mukāt be' a be' kimoie.

Erē Jacob tō iūté:

—Au, žiök be' e' we'ikō ye' wā ekkē chōkle?

¹⁶ E' è diwō tā Esaú míane Seír iyamipa tā. ¹⁷ Erē Jacob míā ká kiè Sucot* eē. Eē ie' u yué iwák a. Ñies iyiwak wé chali'wéitō. E' kuekī ká e' kiè mékaitō Sucot.

¹⁸ Es Jacob manétat Padán-aram dō Canaán. Ie' dettsā buaē. Ie' sené ká kiè Siquem, e' wōsha. ¹⁹ Wé ie' tō ká yué e' tuéttsā ie' tō. E' ské dör inuköl wōmule dōkā cien eyök (100). Hamor dör Siquem yé, e' ala'r tō ká watué Jacob a. ²⁰ Ká e' a Jacob tō ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. E' kiè mékaitō El-elohé-israel.†

34

Dina dalösewéwā Siquem tō

¹ Jacob alà busi Lía tā kiè Dina, ká et tā e' míā ká e' wakpa busipa pakök. ² Etā Hamor e' dör heveowak

* **33:17** Sucot: Hebreoie ká kiè e' wá kiane chē u yöule chalichali.

† **33:20** El-elohé-Israel: Hebreoie kiè e' wá kiane chē Israel Kököl diché tā' tajē.

e' dör ká e' wökir, e' aladulaköl kiè Siquem e' tö Dina sué. Eta ie' tö iklö'wéwə tə isenékə itə kəsik wa. ³ Erë ie' wöbatse Dina wa tajë tə ipabléitö tajë. ⁴ Eta ie' tö iché iyé a:

—A yéwö, be' yú kékəpa Jacob ska' ilà busi kiöktsə ye' a əs ye' serwə ie' tə.

⁵ Ì sulu wamblé Siquem tö Dina tə e' jchenewə Jacob wə. Erë ie' aladulakölpa tso' kañikə iyiwak kanéuk, e' kueki ie' kě wə iyène ie'pa a. ⁶ E' dalewa Hamor dör Siquem yě e' miə Jacob ska' ttök ie' tə.

⁷ Mik Jacob aladulakölpa dene u a, eta ì wamblène Dina tə e' jchenewə ie'pa wə. E' tö ie'pa uluwéka tajë. Siquem senékə Jacob alà busi tə e' dör íyi sulué Israel aleripa a. E' kě kawö tə' wamblè es. ⁸ Erë Hamor tté ie'pa tə, tə ichéitö ia:

—Ye' aladulaköl Siquem, e' wöbatse tajë a' kutà wa. A' we'ikèyö kawö mú ie' a senukwə ie' tə. ⁹ Es a' yörmi sa' yamipaie. Es sa' serwami a' alà busipa tə. Nies a' serwami sa' alà busipa tə. ¹⁰ A' e' tsúat senuk sa' shuə. A' senú sa' ká a wé a' ki ikiane eé. A' tö íyi wataú ena íyi taú. A' tö ká taú. Kě yi tö a' wöklö'wəpa.

¹¹ Nies Siquem tté Dina yě tə ena ikəpa tə, eta ichéitö ia:

—Ye' a' pablè tö ye' ttè klö'ú. Ye' tö a' a íyi kakmeraë koş a' ki ikiane ekké. ¹² Koş iské* dör e' tsatə a' tö ye' a iki kié, e' tə ekké meraëyö a' a. E' kě ki ye' tkine. Ye' tö íyi meraë tajë a' a, erë kawö mú ye' a senukwə be' kutà tə.

* **34:12** iské: E' kéwö ska' tə ie'pa wöblar tö ilà busipa watuəke inuəki a.

13 Erë Siquem tō ie'pa kutà dalōsewéwā, e' kuēki ie'pa tō ie' ena iyě iūté kachè wa. 14 Ie'pa tō iché ia:

—Kě sa' a sa' kutà menuk wēpa kě tottola kkuōlitla tēule tsir, esepa a. E' dōr suluē sa' a jaē taiē. 15 Es ě sa' tō a' iūtēmi. A' wēpa kōs tottola kkuōlit tēe tsir wēs sa' es, e' tā sa' tō a' ttō iūtēmi. 16 Es a' serwami sa' alà busipa tā. Nies sa' serwami a' alà busipa tā. Es sa' sermi a' tā ñita wēs ká etkē wakpa es. 17 Erë kě a' wā a' tottola kkuōlitla tēne wēs sa' tō iché a' a es, e' tā sa' míyalne ká i' ki. Sa' kutà mítserne sa' wā.

18 Eta Hamor ena ilà Siquem e'pa a imène buaē.

19 Taiē duladula e' ki Jacob alà busi kiane, e' kuēki bet iwéitō wēs ie'pa tō iché es. Ie' dalō taiē iyě ska' imalepa tsatā. 20 E' kuēki ie' mía iyě tā ká kkōiēule e' wékkō a. Eē ká e' wakpa ñi dapa'uke ttē shuloie. Eē Siquem ena iyě mía ttök iká wakpa tā. Tā ichéitō iarak:

21 —Pē' debitū iē er buaē se' tā. Ie'pa de senuk se' tā, iyi tauk ena iyi watauk se' shūa. Ká tso' wē' ie'pa a. Se' serwami ie'pa alà busipa tā. Nies ie'pa serwami se' ichapa tā. 22 Eta as se' dō ká etkē wakpaie ie'pa tā ñita, eta s'kawōtā iuk wēs ie'pa tō iché es. Ie'pa tō iché tō se' wēpa ulitane kawōtā itōttola kkuōlitla tōk tsir wēs ie'pa wōblane iuk es. 23 Eta kōs ie'pa wā iyiwak tso', i tso' e' dōraē se' icha. Sō ichō ie'pa a tō. Eta es ie'pa e' tsukeat senuk se' shūa.

24 Eta wēpa tso' ká e' ki kibinetke, e'pa ulitane a buaē idir. Eta ie'pa kōs tottola kkuōlitla télor tsir.

25 E' ukuōki bōkki es tā mik e' dalērkeia taiē kě wa ie'pa e' tsatkēr, eta Jacob aladulakōlpa dōr Dina

akēpa kiè Simeón ena Leví, e'pa míyal Siquem, eta ká e' wakpa wēpa télurdakitō seraa tabè wa. ²⁶ Es ie'pa tō Hamor ena ilà Siquem e'pa ttéwa tabè wa. Ie'pa tō ikutà yéttsa Siquem u a ta imíyal. ²⁷ Ká e' wēpa ttélur seraa. E' ukuōki ta Jacob aladulakōlpa malepa debitu ta íyi kōs tso' ká e' ki e' tsémirakitō. ²⁸ Es ie'pa wa obeja ena baka ena burro ena íyi kōs tso' ká kkōiēulewa e' a, ñies ì kōs tso' kañika e' mítser. ²⁹ Ñies íyi tso' kōs u a, e' mítser ie'pa wa seraa. Ala'rla kōs ena alakōlpa kōs e'pa klō'wélur ie'pa tō ie'pa kanè mésopaie. ³⁰ Eta Jacob tō iché Simeón ena Leví a:

—A' tō se' tsaié. A' kuēki ká i' wakpa e' dōr canaánwak ena fereseowak e'pa ulurdaé se' ki taië. Ie'pa ñi dapa'uraé ñippök se' ta. Kè se' wa ñippökwakpa ta' taië, e' kuēki ie'pa e' alōraka se' ki. Ye' ena ye' yamipa kōs ttelurdaé ie'pa tō.

³¹ Erë ie'pa tō iiuté:

—¿Ima ie'pa erbikō tō ie'pa wa sa' kutà mi'mitser wēs alakōlpa sulusi es?

35

Skököl er buaë ché Jacob a Betel

¹ E' ukuōki ta Skököl tō iché Jacob a: “Be' yú senuk Betel. Eē ák katatō ka'ie ye' dōr be' Kéköl e' kkayé' be' a mik be' bakshkar Esaú yōki eta, e' dalōioie.” ² Eta Jacob tō iché iyamipa a ena kōs itso'rak ie' ta, e'pa a ñies:

—Íyi diököl tso' a' wa dalōiè, ese kōs tulóttsa bet. A' kuó ta a' datsi' mane'úlor. ³ Mishkarak bet Betel. Eē ye' tō ák katateke et ka'ie iyiwak jchoie Skököl

dalöioie. Ie' tö ye' kime' mik ye' bak erianuk tajë etä. Ie' tö ye' kköna' kos ye' kaka're ekkë.

⁴ E' bet ta íyi diököl tso' ie'pa wä dalöie ese tuléraitö Jacob a. Nies ikukuöio kos, e' tuléraitö Jacob a. E' kos wötéluritö kós klö ter tsinet Siquem e' dikia. ⁵ Etä ie'pa e' yélur. Erë ká tso' tsinet tsinet e' wakpa kos suawéka tajë Skököl tö, e' kueki e'pa kë wä ie'pa töiene.

⁶ Etä Jacob ena iyamipa kos demi ká kiè Luz ate Canaán. Ká e' kiè nies Betel. ⁷ Etä ee ák katatétö et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. Ee Skököl e' kkayë' ie' a mik ie' bakshkar iél yöki etä. E' kueki ák katatétö e' kiè mékaitö El-Betel.* ⁸ E' ukuöki ta ká e' a Rebeca kkö'nukwak bak kiè Débora, e' blënewa ta inú bléwarakitö kós klö ter ee e' dikia. Kal e' ter ká kiè Betel e' o'mik. Jacob tö ká e' kiè méka “Iè kéli”.

⁹⁻¹⁰ Mik Jacob biteane Padán-aram dene Canaán, etä Skököl e' kkachéne etökichane ie' a. Etä Skököl er buaë ché ie' a i' es:

“Be' kiè Jacob,
erë be' kë kièia es.
I'ne ta be' kiè mékayö Israel.”

Skököl tö ie' kiè mane'wéttsa, ¹¹ e' ukuöki ta ichéitö ia:

“Ye' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e';
Be' ala'r ena be' aleripa alönú tajë.
Be' aleripa alördaë tajë,
e'pa döraë ká tajë wakpaie.

* **35:7** El-Betel: Hebreoie kiè e' wä kiane chè Skököl tso' Betel.

Ñies ie'pa shuā blu'pa dōraë.

¹² Ká me'bakyö Abraham a ena Isaac a,
e' méyö be' a ñies be' aleripa a.”

¹³ Mik Skököl tté one Jacob ta, ta imía. ¹⁴ Ee Jacob ák duéka ek sè sù. Ák e' kī ie' tō kiö ena vino té iwà kkachöie tō e' dör batse'r Skököl a. ¹⁵ Ká e' kiè mékaítö Betel.

Raquel blēnewa

¹⁶ E' ukuökī ta ie'pa e' yélur Betel míyal Efrata. Kam ie'pa dömi Efrata e' tso'ia elkeë, eta Raquel alà kurketke e' diwö de. E' tō Raquel kiri'wéwa taië erë kë iwà kur yës. ¹⁷ Ie' tso'tke suluë ichök eta ikkö'nukwak dur ee, e' tō iché ia: “Kë be' suanuk. Be' alà kune. E' wák dör wëm.” ¹⁸ Eta Raquel wake' duökewatke, isiwa' bata tkökeia, e' shuā ilà kiè mékaatitö Ben-oní.† Erë ilà yě tō ikiè mane'wé Benjamín.‡

¹⁹ Es Raquel blēnewa. Inú wötéwarakitö Efrata ñalé kī. I'ñe ta ká e' kiè Belén. ²⁰ Eta wé Raquel nu bléwaítö e' kī ák duéka ek Jacob tō iwà kkachöie. I'ñe ta ák e' tkëria Raquel pö kkachöie.

²¹ Eta Israel§ michöë wé imi'kerö ee. Ie' e' tséat senuk ká kiè Migdal Éder e' wishke. ²² Ie' tō ká yué senöie ee, e' ukuökī ta ilà Rubén senéka ie' alaköl kiè Bilhá e' ta, e' jchenewa ie' wa.

Jacob aladulaköpa

† **35:18** Benoni: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ye' eriane e' alé.

‡ **35:18** Benjamín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ye' ulà bua'kka e' alé. § **35:21** Israel: E' dör Jacob kiè pa'ali me'ka Skököl tō iki e'.

Jacob aladulakölpä dökä dabom eyök kī bōl (12).
²³ Ie' ala'r Lía tā e'pa dör Rubén, e' dör ikibi, ñies Simeón, Leví, Judá, Isacar ena Zabolón. ²⁴ Ila'r Raquel tā e'pa dör José ena Benjamín. ²⁵ Raquel kanè méso kiè Bilhá, e' tā ila'r dör Dan ena Neftalí.
²⁶ Lía kanè méso kiè Zilpá, e' tā ila'r dör Gad ena Aser. E'pa dör Jacob aladulakölpä kune Padán-aram e'pa.

Isaac blēnewa

²⁷ Jacob minea iyē Isaac sauk ká kiè Mamré ee. Ká e' kiè ñies Arbá ö Hebrón. Ká e' a Abraham ena Isaac bak senuk. ²⁸⁻²⁹ Isaac kēnewatke. Mik ie' kī duas tso' cien eyök kī dabom paryök (180), etā iblēnewa míā idēütöpa itökī. Ila'r Esaú ena Jacob e'pa tö inú wötéwa.

36

Esaú aleripa

¹ I'pa dör Esaú aleripa. Esaú kiè ñies Edom.
² Esaú senéwa canaánwak alakölpä mañal tā. Eköl dör Adá, e' dör hititawak kiè Elón, e' alà busi. Ièköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena heveowak eköl kiè Sibón, e' talà. ³ Bata ék kiè Basemat, e' dör Ismael alà busi ena Nebaiot kutà. ⁴ Adá alà tsá kune e' kiè Elifaz. Basemat alà kiè Reuel. ⁵ Oholibamá ala'r kune mañal. E'pa kiè dör Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Esaú ala'r kune mik ie' bak senuk Canaán etā e'pa.

⁶ Esaú wā ilakölpä ena ila'r wēpa ena ila'r busipa ena imalepa kōs serke ie' ska' e'pa kōs míyal ie' wā e' tā senuk ká bānet iël Jacob e' yökī. Ñies ie' wā iyiwak kōs ena ì kōs dē' ie' ulà a Canaán, e' mítser

seraa. ⁷ Esaú ena Jacob wa íyi tso' tajë. E' kueḱi ie'pa kě chë'kaiã ñita. Kě ì ku'ia wë' ie'pa bõl iyiwak a katè. ⁸ E' kueḱi Esaú (e' kiè ñies Edom) e' mía senuk Seír kébata a.

⁹ I' dör Esaú aleripa bak senuk Seír ké köwö ki, e'pa kiè edomwak. ¹⁰ I'pa dör Esaú ala'r: Elifaz e' dör Esaú alà Adá ta, ena Reuel e' dör Esaú alà Basemat ta.

¹¹ Elifaz ala'r dör Temán, Omar, Sefó, Gatam ena Quenaz. ¹² Elifaz alaköl skà bak eköl kiè Timná, e' ta ilà ta' eköl kiè Amalec. E'pa dör Esaú alaköl kiè Adá e' uyökpa.

¹³ Reuel ala'r dör Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Esaú alaköl kiè Basemat e' uyökpa.

¹⁴ Esaú alaköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena Sibón talà. Ie' ala'r dör Jeús, Jaalam ena Coré.

¹⁵ I'pa dör Esaú aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa:

Esaú alà kibi kiè Elifaz e' aleripa dör: Temán, Omar, Sefó, Quenaz, ¹⁶ Coré, Gatam ena Amalec. E'pa dör Elifaz aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Adá uyökpa.

¹⁷ Esaú alà kiè Reuel e' ala'r dör: Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Reuel ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Basemat uyökpa.

¹⁸ Esaú alaköl kiè Oholibamá e' dör Aná alà busi. Ie' ala'r dör: Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Oholibamá ditséwöpa wökirpa.

¹⁹ E'pa kōs dör Esaú (kiè ñies Edom) e' aleripa. E'pa dör ie'pa ditséwöpa wökirpa.

²⁰ I'pa dör wëm dör horeowak eköl kiè Seír, e' ala'r. Ie'pa bak senuk Edom ñies. Ie'pa kiè dör: Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ²¹ Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör Seír ala'r wëpa. Ie'pa dör horeowak

wökirpa bak senuk Edom. ²² Lotán ala'r dör Horí ena Hemam. Lotán kutà dör Timná. ²³ Sobal ala'r dör Alván, Manáhat, Ebal, Sefó ena Onam. ²⁴ Sibón ala'r dör Aiá ena Aná. Ká e' ta Aná tso' iyě kiè Sibón e' burro kkö'nuk e' dalewa ie' tō di' tum kué tajě ká sí po e' a. ²⁵ Aná alà wēm kiè Disón. Ie' alà busi kiè Oholibamá. ²⁶ Disón ala'r dör Hemdán, Esbán, Itrán ena Querán. ²⁷ Éser ala'r dör Bilhán, Zaaván, ena Acán. ²⁸ Disán ala'r dör Us ena Arán.

²⁹ Horeowak wökirpa dör Lotán, Sobal, Sibón, Aná, ³⁰ Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör horeowak wökirpa iyamipa wa. Ie'pa bak senuk Seír.

³¹ I'pa dör Edom blu'pa, kam Israel aleripa blúpa dō e' yöki. ³² Bela, e' dör Beor alà, e' de Edom wakpa blúie. Ie' ká kiè Dinhaba. ³³ Bela blēnewa e' skéie Jobab yöne blu'ie. Ie' dör Zérah alà. Ie' datse Bosrá. ³⁴ Jobab blēnewa e' skéie Husam datse Temán e' yöne blu'ie. ³⁵ Husam blēnewa e' skéie Hadad dör Bedad alà e' yöne blu'ie. Bedad e' ali'ka Madián wakpa ki ká kiè Moab ee. Husam ká kiè Avit. ³⁶ Hadad blēnewa, e' skéie Samlá yöne blu'ie. Ie' ká kiè Masrecá. ³⁷ Samlá blēnewa, e' skéie Saúl yöne blu'ie. Ie' ká dör Rehobot. Ká e' atē di' kkō a tsinet. ³⁸ Saúl blēnewa, e' skéie Baal-hanán yöne blu'ie. Ie' dör Acbor alà. ³⁹ Baal-hanán blēnewa, e' skéie Hadad yöne blu'ie. Ie' ká kiè Pau. Ie' alaköl kiè Mehetabel, e' dör Matred alà busi ena Mezaab talà.

⁴⁰ I'pa dör Esaú aleripa kiè iyamipa wa ñies iká wa: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón, ⁴² Quenaz, Temán, Mibsar, ⁴³ Magdiel ena Iram. Esaú kiè ñies Edom. E'pa kos dör Edom ká blu'pa wé isenerak iká ki ee.

37

¹ Jacob e' tséat senuk Canaán wé iyé bak senuk ee. ² Ttè i' dör Jacob aleripa e' pakè.

José ena iëlpa

Jacob alà kiè José, mik e' kī duas tso' dabom eyök kī kul (17) etā ie' tso' iyé obeja kkö'nuk iëlpa tā. Iëlpa dör iyé alakölpa kiè Bilhá ena Zilpá, e'pa ala'r. Etā ì sulu kōs wambleke iëlpa tō ie' wōwa, ese kkateke sēraā ie' tō iyé ā.

³ Ie' kune mik iyé Jacob kënewatke etā. E' kuēkī Jacob kī ie' kiar ila'r malepa tsatā. E' kuēkī Jacob tō datsi' yué ie' ā kītkeule buaē. ⁴ Erē mik ie' ēlpa wā ijchenewā tō ie'pa yé kī ie' kiar ie'pa ulitane tsatā etā ie'pa éna iar suluē, kë ishke'wētā'.

⁵ Ká et tā ie' kabsué e' pakéitō iëlpa ā. E' kuēkī ie'pa éna suluē ie' kī āne. ⁶ Ie' tō ikabsuē paké iëlpa ā i' es:

—Ye' ttō ttsö. Ye' kabsué e' pakekeyö a' ā. ⁷ Ye' kabsué tō se' ulitane tso' kanēblök kañikā dali shūā. Se' tso' dali wöshtök e' tsatésö ettsak ettsak. Ye' tō isué tō bet ye' icha e' duéka bua' shkē'ka. A' ichapa e' dapa'wé ye' icha pamik shkit tā e'pa tō ye' icha dalöié.

⁸ Etā iëlpa tō iiuté:

—¿Be' éna iwā chak tō be' dōraē sa' blúie? ¿Sa' serdaē be' dikia?

Ie' kabsué ena wēs ipakéitō ie'pa ā, e' kuēkī ie'pa éna suluē ie' kī āne.

⁹ E' ukuökī tā ie' skā kabsuēne, e' pakéitō iëlpa ā ñies. Ie' tō iché ie'pa ā:

—Ye' kabsué tō diwö ena si'wö ñies bēkwö dōka dabom eyök kī et (11), e' kōs tō ye' dalöieke.

10 Mik ie' tō ikabsuē e' paké iyě a ena iēlpa a, eta iyě tō iuñé:

—¿Ì kiane chē be' kī kabsuē e' wa? Ttsēsdua be' mī ena be' ēlpa ena ye', sa' kawōtā be' dalōiök.

11 Ie' ēlpa éna iar suluē. Erē iyě tō ibikeitsé tajē: ¿ì kébisuē José tō es?

José watuēttsā iēlpa tō

12 Kā et tā José ēlpa míyal dō Siquem iyě iyiwak wēttsē kākō yulök. 13 Etā Jacob tō iché José a:

—Be' ēlpa tso' tsinet Siquem iyiwak kkō'nuk. Ye' kī ikiane tō be' yú isaṽk.

Etā José tō iiüté:

—E' buaē. Ye' mí isaṽkrak.

14 Jacob tō iiüté:

—Ēkēkē. Be' yú be' ēlpa saṽk, is itso' rak, is iyiwak tso' ñies. E' wa be' wā ye' a ittē dōmine.

Etā Jacob tō ie' patkémi. Ie' e' yēttsā Hebrón ké kkue kī mía Siquem. 15 Eē ie' shkōdur chō kañika, e' kuéwā wēm eköl tō tā e' tō ie' a ichaké:

—¿Ì yulök be' tso'?

16 Ie' tō iiüté:

—Ye' tso' ye' ēlpa yulök. ¿Be' kē wā ijcher wē ie' pa tso' ye' yě iyiwak kkō'nuk?

17 Wēm e' tō iiüté:

Ie' pa kē ku'ia iē. Ie' pa mineyalbak. Ye' ittō ttsérak tō ie' pa mi'keā Dotán.

Etā ie' mía iēlpa yulök. Etā ie' pa kuéitō Dotán.

18 Etā iēlpa tō ie' suē kamiē tō ie' datse. Kam idō e' dalewa iēlpa kawō mérak ñi a ie' ttowa.

19 Ichérakitō ñi a:

—Kabsaukwak datse. ²⁰ Ittöwasö. Inú batröomisö kauk kě a di' ta' ese a. Eta ichösö tö iyiwak sulusi ie' katéwa. Es ie' kabsuè e' kě wà tköpa yës.

²¹ Mik Rubén tö ttè e' ttsé, eta ie' éna iël tsatkak. E' kueki ie' tö iché iëlpa a:

—Kě ittarwa. ²² Kě a' tö ie' pě tkö'uk. A' tö iömi kauk i' a. Kě a' ulà mukka iki.

Rubén éna José tsatkak tsèmine iyé a, e' kueki ie' tö iché ie'pa a es. ²³ Erè mik José debitu iëlpa ska', eta ie'pa tö ie' datsi' kitkèule bua', e' yéttsa. ²⁴ Eta iklö'wéwarakitö batréemi, kauk tso' di' blóie, erè kě iwà ta' ese a.

²⁵ E'ukuöki ta ie'pa e' tuléwa chkök, e' shua ie'pa isué tö taië Ismael aleripa datse. E'pa datse Galaad michoë Egipto dali dami iwa e' watauk. Kameio ki ie'pa wa kiö alar buaë e' dami. Nies kiö masmas kiè bálsamo ena mirra e' dami iwa. ²⁶ Eta Judá tö iché iëlpa a:

—Se' èl ttéwasö ta e' tté blésö, e' ta e' wa çì buaë dömi se' ulà a? ²⁷ Ye' ichè buaë idir tö iwatauttsasö Ismael aleripa a. Ie' dör se' èl se' yami ekká, e' kueki kě sö ittöwa.

E' mène buaë iëlpa a. ²⁸ Mik íyi wataukwakpa datse Madián e'pa tkami ee, eta ie'pa tö iël yéttsa kauk a watuéttsarakitö Ismael aleripa a inuköl wömule döká dabom böyök (20) ské ekké. Es Ismael aleripa wa José minetsër Egipto.

²⁹ Mik Rubén debitu kauk kkö ki, eta kě iël ku'ia. E' tö ie' eriauwé taië. E' kueki idatsi' jchélor. ³⁰ E' ukuöki ta, ie' mía iëlpa ska' ta ichéitö ie'pa a:

—Se' èl tsirla kě ku'. ¿Wes ye' e' ùmi?

³¹ Eta ie'pa tö chibola ttéwa ta e' pě wa José datsi' patiékarakitö. ³² Eta datsi' e' patkémiitö iyé a ta

ichémi ia: “Datsi' i' kué sa' tö. Ì saú bua'ie. ¿Kě idör be' alà datsi'?”

³³ Etä Jacob tö iché: “iTö, i' dör ye' alà datsi'! Iyiwak sulusi wésele tö ye' alà ttéwä katéwa.” ³⁴ Etä Jacob tö idatsi' jchéloyar eriane kueki. Etä datsi' tso' iëno mik schönewä ese iékaitö. Etä ilà blënewä e' eriaitséitö ká taië. ³⁵ Etä ila'r, wëpa ena alakölpä, e'pa kos de ie' pablök, erë kë ie' pablër yës. Iki iuke taië shute ilà dalërmik. Ie' tö iché: “Ye' schö eriaitséraë dö mik ye' duowä ekkë, es ye' doraë ie' ska'.”

³⁶ Etä madiánwakpa demi Egipto. Eë ie'pa tö José watuéttsä wëm kiè Potifar e' a. Wëm e' kanëblöke Egipto blú a. Potifar dör Egipto blú tsatkökwakpa e' wökir.

38

Judá ena Tamar

¹ E' kéwö ska' tä Judá e' batséttsä iëlpa yöki mía senuk wëm kiè Hirá e' ska'. E' serke ká kiè Adulam.

² Eë Judá tö alaköl sué eköl. E' dör wëm canaánwak kiè Súah e' alà busi, e' tä ie' senéwä. ³ E' ukuöki tä idunekä tä ilà kune wëm, e' kiè mékaitö Er. ⁴ E' ukuöki ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Onán. ⁵ E' ukuöki tä ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Selá. E' kune mik ie' serke ká kiè Quezib, eë etä.

⁶ Judá tö alaköl yulé senowäie ilà kibi kiè Er e' tä. E' kiè Tamar. ⁷ Etä Er serke suluë shute Jehová wöä. E' kueki Jehová tö ittéwä. ⁸ Etä Judá tö iché Onán a:

—Be' kawötä senukwä be' dabököt tä alà kökä be' ël blënewä e' a wës se' wakpa a imeneatbak es.

⁹ Onán éna iane tö ie' alà kurmi kos ischö tä, e' kë dör ie' wák ala'r. E' kueki mik ie' serke ischö tä, etä

bet ta ie' e' skéu bānet as kě alà kōka ischō ta. Es ie' kě wā iēl a iditséwō meneat. ¹⁰ E' dōr suluē ichōk Jehová a, e' kuēki ie' tō Onán ttéwā ñies. ¹¹ Etā Judá tō iché iyàk Tamar a:

—Be' yú senuk be' yě u a wēs schō es dō mik ye' alà Selá talane etā.

Erē Judá tso' Tamar kitō'uk. Ie' ibikeitsé tō Selá duōwami wēs iēlpa duolur es. Es Tamar minea senuk iyě ska'.

¹² Ká de tajē ta Judá alakōl dōr Súah alà busi e' blēnewā. Ie' schō kēwō tka ta ie' míā ká kiè Timnat, wé itso'rak ie' obeja kōyōk tōk eē. Ie' yami kiè Hirá e' dōr adulamwak, e' mí ie' ta ie' wapiōuk. ¹³⁻¹⁴ Tamar tō isuē tō Judá alà kiè Selá, e' detke kēchke erē kě ie' senēwā ie' ta. E' wa ie' wā ijchenewā tō Judá tō ie' kitō'wé Selá wa. E' kuēki mik ie' wā ijchenewā tō inuāki míā Timnat iobeja kōyōk tōk, etā ie' e' paiōke schōie e' mane'wēttsaneitō. Iwō pabakéwā datsi'tak wa as kě yi a iwērwa. Etā imíā ká kiè Enaim. Eē ie' e' tkéser Timnat ñalé kkō a.

¹⁵ Mik Judá tō Tamar sué ta ie' ibikeitsé tō e' dōr alakōl sulusi iwō pabakéwā e' kuēki. ¹⁶ Etā ie' míā iwōki. Kě ie' wā ieri ta' tō e' dōr ie' yàk. Etā ichéitō ia:

—¿Se' ser ñita?

Etā Tamar tō iché ia:

—¿Ì meke be' tō ye' a iskéie?

¹⁷ Etā Judá tō iiuté:

—Ye' chibo patkōke be' a etō iskéie.

Ie' iiuté:

—Ēkēkē. Erē be' íyi tsá múat ye' a dō mik be' tō chibola patké etā.

18 Judá tō ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' k̄i tō ye' imèat be' a?

Etā ie' tō iiüté:

—Be' tabechka tso' e' kiè shtoie, e' múat ye' a ikichaë. Nies be' shko kéli múat ye' a.

Judá tō imé iā tā ie' sené ie' tā. Etā alaköl duneka.

19 E' ukuök̄i tā Tamar míā iu a etā idatsi'tak wa iwö pabakéwā e' yéttšaitö. Etā ie' e' paiéne schö es.

20 E' ukuök̄i tā Judá tō chibo patkemi iyami adu-lamwak e' ulà a as ie' tō imù alaköl a as alaköl e' tō ie' íyi méat alaköl ulà a e' mùbitüne. Erë ie' yami kë wā alaköl e' kuneia. 21 Etā ie' tō ká e' wakpa a ichaké:

—Alaköl sulusi e' dör enaimwak atéat ñalā ska', ¿wé e'?

Etā ie'pa tō iiüté:

—Íe alakölpa sulusi kë dē'.

22 Etā ie' biteane Judá wörk̄i tā ichéitö iā:

—Kë ye' wā alaköl kune. Ye' tō ichaké ká e' wakpa a. Ie'pa tō ye' a iché: 'Íe alakölpa sulusi kë dē'.

23 Judá tō iiüté:

—As ye' íyi tsúatitö es kë yi tō sa' jaëwepa. Kë ye' iane iwiie. Ye' tō ichibo patkemi be' ulà a, erë kë be' wā alaköl kune.

24 Etā si' mañat ulatök tā Judá k̄i biyö de tō:

—Be' yàk Tamar e' sené' wēpa kua'k̄i tā. Ie' duneka.

Etā Judá tō iché aneule:

—¡lyöttsā tā ñña'úwa!

25 Erë mik ie' yekettsā ie'pa tō ttèwā, e' wöshā ie' ttè mémi inuāki a: “Yi íyi a'tser ye' ulà a i', e' wák tō ye' duéka. Be' isaú. ¿Yi kiè shto tabechka i' ikichaë

ena shko kéli i' ? ¿e' suule be' wa?" ²⁶ Mik Judá tö ie' íyi suéwa iyàk ulà a ta ichéitö: "Alaköl i' dör buaë. Kë ye' wa iulabatse ye' alà Selá ta. Ye' e' wamblé sulu ie' ki." Eta kë ie' seneia ie' ta.

²⁷ Tamar alà kune klö wák dör wëpa. ²⁸ Itsörke e' wösha, eta eköl ulà dettsa kewe. Eta ie' kkö'nukwak tö datsi'kicha batsë e' muéwa ilà ulà mik ta ichéitö: "I' êk kune kewe." ²⁹ Erë e' wöshaë bet ta alà ulà tiéwane etökichane eta iëk kune keweie. Eta ikkö'nukwak tö iché ia: "¿Wes be' kune keweie?" E' kuëki ikië mékaitö Fares.* ³⁰ E' ukuöki ta, iulà a datsi'kicha tkër batsë e' kune, e' kië mékaitö Zérah.

39

José tkashkar Potifar alaköl ulà a

¹ José minetserak iwa Egipto. Ká e' ki wëm tso' eköl kië Potifar, e' tö ie' tuéttsa Ismael aleripa a. Wëm e' kanablöke Egipto blú a. Ie' dör Egipto blú tsatkökwakpa wökir. ² Erë Jehová tso' José ta, e' kuëki i kôs kanewekeitö e' dökettsa buaë iwökir egiptowak e' ska'. ³ Iwökir tö isuë tö Jehová tso' José ta, e' kuëki i kôs kanewekeitö e' dökettsa buaë. ⁴ E' kuëki iwökir ki ikiarke taië. Ie' tö iméka ie' wák kimukwakie. Nies imékaitö ie' íyi kôs e' kuëbluie. Ie' wa íyi kôs tso' e' kkö'nekeitö. ⁵ Mik Potifar tö ie' méka íyi kôs kuëbluie, eta Jehová er buaë chémi Potifar a. Ie' íyi kôs tso' iu a ena kañika e' kôs mir buaë. ⁶ José tö Potifar íyi ulitane kkö'neke buaë. E' kuëki Potifar kë wöki i wëneia yës. I' ñak ie' éna e' ë bikeitsekeitö.

* **38:29** Fares: Hebreoie s'kië e' wà kiane chè tkabitü keweie.

José wák dör bua'bluka. ⁷ Ká de iki tajë etä iwökir alaköl wöbatseka iwa. Ká et ta ie' iché ia:

—Be' senúka ye' ta.

⁸ Erë José kë wä ie' ttè iütëne ta ichéitö ia:

—Ye' ttö ttsö. Ye' wökir íyi ulitane méat ye' ulà a sunoie. Ye' tso' íe, e' ta kë ie' tkine ie' íyi kos ki. ⁹ Ye' tso' ie' u kueblu kibiie. Ye' wökir kë wä ì kkëone ye' ki. Be' ë kë meneat iwä ye' a be' dör ie' alaköl e' kueki. ¿Wes ye' tö ì sulu i' wamblèmi be' ta? ¿Wes ye' tö ì sulu wamblèmi Skëköl ki?

¹⁰ Këkraë alaköl tö ie' a icheke: “Be' senú ye' ta.” Erë ie' kë tö iüteta' yës. Ie' tö iulawaté këkraë.

¹¹ Ká et ta ie' tkawä weshke íyi kanéuk etä iwökir alaköl e' ë tkër. ¹² Etä iwökir alaköl tö ie' klö'wëwä idatsi' a ta ichéitö ia:

—Be' senú ye' ta.

Erë ie' tkashkar iulà a míä tuneule. Ie' datsi' yënettsaat alaköl ulà a. ¹³ Mik iwökir alaköl tö isuë tö José datsi' atë ie' ulà a ¹⁴ etä ie' tö ikanè mésopa kié ta ichéitö ie'pa a:

—Isaú, ye' wëm wä hebreowak dë'bitü e' tso' se' wayuök. Ie' dewä ye' ska'. Ie' senakka ye' ta kësik wa erë ye' anekä tajë. ¹⁵ Mik ie' ittsé tö ye' anekä tajë ta ie' tkashkar tuneule. Ie' datsi' yënettsaat e' atë ye' ulà a.

¹⁶ E' ukuöki ta ie' tö José datsi' blé kkayënoie iwëm a mik idene etä. ¹⁷ Mik iwëm dene, etä ipakéitö ia ta ichéitö ia:

—Be' wä hebreowak dë'bitü kanè mésoie, e' tkawä weshke ye' ska'. Ie' senakka ye' ta. ¹⁸ Erë mik ye' anekä tajë, etä ie' tkashkar tuneule ta idatsi' atë tër íe. ¹⁹ Es be' kanè méso tö ye' dalösewëwä.

Mik iwökir tö ttè e' ttsé etā ilunekā tajē. ²⁰⁻²¹ José klö'wéwaitö wötökwā patkéitö wé Egipto blú bolökpa tso' wötëule eē. Erë Jehová tso' José kimuk s'wöto wé a ñies. Ie' er bua' chöke ia. Ie' tö s'wöto wé wökir ké er buaë chök ia. ²² S'wöto wé wökir tö imékā s'tso' wötërulewā malepa kōs kuēbluie. José tö ì kōs weke s'wöto wé a e' kéwö meke. ²³ Jehová tso' José ta. Ie' tö ikimeke as ì kōs döttsā buaë ie' a. E' kueki ì kaneweke José tö e' kë sueku'ia s'wöto wé wökir tö tö is imir.

40

Kabsuè böt e' wà paké José tö

¹⁻² E' ukuöki tā wëm dör Egipto blú a vino mukwakpa e'pa kuēblu ena wëm dör blu' a pan yuökwakpa e'pa kuēblu, e'pa bōl tö iblú tsiriwēkā. E' kueki ie' ulunekā ie'pa ki ³ tā ie'pa patkéitö wötewā ikkö'nukwakpa kuēblu e' u a s'wöto wé tso' e' a. Eē José tso' wötëule ñies. ⁴ Etā Egipto blú kkö'nukwakpa e' kuēblu tö José ké wēpa bōl ñie'pa kkö'nuk. Eē ie'pa sené wötëule ká tajē.

⁵ Ká et nañewe tā ie'pa bōl kabsuē kuā'ki kuā'ki. E' wà dör kuā'ki kuā'ki. ⁶ Bule es bla'mi tā José debitū isauk. Ie' tö isué tö ie'pa eriane. ⁷ E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Iök i'ñe tā a' wö wër siar?

⁸ Ie'pa tö iüté:

—Sa' kabsué, erë kë yi ku' sa' a iwà pakök.

Ie' tö iché ie'pa a:

—¿A' kë wā ijcher tö Skököl tö s'kabsuè e' wà chëmi se' a? ¿Ima a' kabsué? E' chö ña.

⁹ Etā blu' a vino mukwakpa kuēblu e' tö ikabsuè paké ia tā ichéitö:

—Ye' kabsuè tò uva kicha me'r ye' wösha ¹⁰ e' ulà tso' mañat. E' dapënekà e' wörkua bune tajë tã iwörkua míane iwöliie e' yua' tso' tajë. ¹¹ Egipto blú tkã' a'tser ye' ulà a. E' a uvawöli diö tuéeyö. E' ukuökj tã ye' wák tò imé blu' a. Es ye' kabsuè.

¹² José tò iché iã:

—Be' kabsuè e' wà kiane yënu*k* i' es: Be' tò uva kicha ulà kébisuè mañat. E' wà kiane yënu*k* ká mañat. ¹³ Ká mañat tã blu' tò be' shuleraë. Be' kané meraneitö be' a. Vínö meranebö ie' a wës be' tò iö' kuaë es. ¹⁴ Be' we'ikèyö, mik iwà tka, etã kè be' éna ye' chökwa. Ye' tté chö blu' a as itö ye' yöttsa ië. ¡Be' er buaë chö ye' a! ¹⁵ Ye' dör hebreowak e' ekiblè'wãbitu ie'pa tò. Ye' kè wã ì sulu wamblène. Ye' tso' wötëule é.

¹⁶ Mik blu' pan yuökwakpa kuëblu e' tò isuè tò José tò iyami kabsuè e' wà paké tã idettsã buaë etã ie' tò ie' icha paké iã ñies. Ie' iché:

—Ye' kabsuè tò ye' wã kkö dami mañal ye' wökir kï, e' a pan saruru dami. ¹⁷ Kkö tkër kákke ék e' a pan dami blu' a daklili. Erë pan dami ye' wã kkö a ye' wökir kï e' ñeke dù tò.

¹⁸ Etã José tò iché ie' a:

—Be' kabsuè e' wà kiane yënu*k* i' es: kkö mañal e' dör ká mañat. ¹⁹ E' wà kiane chè tò ká mañat tã blu' tò be' kuli' tökök patkeraë, tã be' nu kichatkerakã kal ulà a. Dù tò be' nu katerawã.

²⁰ Ká de mañat tã blu' tò iduéswo tkö'wé chkè wa di'yè wa tajë ikuëblupa ulitane kanëblöke ie' a e'pa a. E' shuã ie' tò ivino mukwakpa kuëblu ena ipan yuökwakpa kuëblu e'pa bö*l* tsükbitu patké s'wöto wé a ikuëblupa ulitane wörki. ²¹ Vínö mukwakpa kuëblu e' a ikané méneitö. Ie' tò blu' a itkã' méne

wes kuaë es. ²² Erë pan yuökwakpa kueblu, e' patkémi nu kichatkèka wes José tö iyë' es. ²³ Erë vino mukwakpa kueblu e' kè er aneia José ska'.

41

Egipto blú kabsué bötökicha e' wà paké José tö

¹ Dwas de bök, e' ukuöki ta Egipto blú kabsué tö ie' dur di' kiè Nilo e' kkömik. ² Ie' isuë tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buä jani'janila. E' iëter chkök kuachka shua. ³ E' itöki baka skà deyal kuktö di' a. Erë e' dör suluë sí sulula. E' míyal di' kkömik baka malè o'mik. ⁴ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buä kuktö e' katélur.

Eë ta blu' ti'neka. ⁵ E' ukuöki ta bet ie' kapowane ta ikabsuëne tö ì talarke kuö sù kiè trigo e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buä iwö blubluë. ⁶ E' itöki iskà tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies, erë sulula idir. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwéwa ña'wéwa suluë mía wö yabé ë. ⁷ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buä katélur seraa.

Blu' ti'neka ta iëna iane tö ie' kabsuëke moki. ⁸ Erë bule es bla'mi ta ie' kabsué e' tö ie' eriawéka. E' kuëki ie' tö Egipto iyi tötkökwakpa ena iyi jcher taië ese wakpa, qos tsuk patké. Ie' kabsué e' pakéitö ie'pa a. Erë ie'pa ulitane kè a ie' kabsué e' wà ane. ⁹ Eta vino mukwakpa kueblu e' tö iché blu' a:

—A blu', erpa ye' éna idaa tö sulu ye' e' wamblé. ¹⁰ Mik be' uluneka taië be' pan yuökwakpa kueblu ki ena ye' ki, eta be' tö sa' wötökwa patké' be' kkö'nukwakpa kueblu e' wé a. ¹¹ Ka et nañewe ta pan yuökwakpa kueblu kabsué. Ye' kabsué ñies. Sa' kabsué e' wà ta' ulawa ulawa. ¹² Eë wëm dur

eköl duladula hebreowak, e' dör s'wöto wé wökir e' kanè méso. Ie' a sa' tö sa' kabsué e' paké ta ie' tö iwà ché sa' a. ¹³ ¡Iwamblène yësyësë wës ie' tö sa' a iyè' es! Ye' dene ye' kané a ta iëköl nu kichatkéka kal ulà a.

¹⁴ Eta blu' tö José tsuk patké ta iyéttsarakitö bet s'wöto wé a. José tsà téé buaë, e' paié buaë, ta ide ie'pa wa blu' wörki. ¹⁵ Blú tö iché ia:

—Ye' kabsué erë kë yi éna iwà ane. Erë ie'pa tö iché ye' a tö buaë be' tö s'kabsuë e' wà pakè.

¹⁶ Ie' tö iüté:

—A këkëpa e' kë yë nuk ye' a. Erë Skëköl tö e' chëmi be' a be' kimoie.

¹⁷ Blu' tö iché ia:

—Ye' kabsué tö ye' dur di' kiè Nilo e' kkömik.

¹⁸ Ye' isuë tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buäë jani'janila. E' iëter chkök kuachka shuä.

¹⁹ E' itöki baka skà deyal di' a kuktö. Erë e' dör suluë sí pola. ¡Kë ye' wa baka suule sí poë suluë ká i' a ekkë chök! ²⁰ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buäë kuktö e' katélur. ²¹ Baka sí suluë e' tö baka bua'buäë katélur erë kë iwër tö ikatélur. Itso'ia sí poë wës kenet es.

“Eë ta ye' ti'neka. ²² Eta bet ye' skà kapowane ta ye' skà kabsuëne tö ì talarke kuö sù e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäë iwö blubluë. ²³ E' itöki iskà tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies. Erë e' ala'k dör sulula. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwéwa ña'wéwa suluë míä wö yabé ë. ²⁴ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buäë katélur seraä. E' kos pakéyö s'tötkökwakpa a erë ie'pa shuä kë yi a iwà ane yës.”

²⁵ Eta José tö blu' iüté:

—A kékēpa, be' kabsuē bötökicha, e' wà dör etkē. Ì weraē Skéköl tō kukuie e' chök ie' tso' be' a kabsuē a kām iwà tkō e' yōki. ²⁶ Baka bua'buāē ena ala'k bua'buāē e' wà dör etkē, e' dör duas kul. ²⁷ Baka sulula sí poē deka ibua'buāē itōki ena ala'k suluē siulewā siwā' wā, e' wà dör etkē. E' dör duas kul skà. E' duéswō wa ketba ardaē s'ki dō duas kul e'. ²⁸ Ì weraē Skéköl tō kukuie e' chök ie' tso' be' a wēs ye' tō be' a ichétke es. ²⁹ Kewe dali wōrdaē taiē Egipto kōs a dōka duas kul. ³⁰ E' ukuōki ta duas skà datskenē kul e' dör ketba taiē duéswō. Bli e' tō Egipto kōs sulu'wērawā. E' kueki duas kul buāē e' a dali wōne taiē e' kē arpaia yi éna. ³¹ Bli ardaē taiē darērē, e' kueki dali wōnebak taiē e' peli kē wērpaiā yēs. ³² A kékēpa, be' kabsuē bötökicha, e' wà kiane chē tō Skéköl tō iweraē mokiē. Bli dōraē se' ki bet. ³³ A kékēpa, be' kawōta wēm yulök eköl erbikō buāē wā íyi jcher taiē ese. E' múka ká kuebluie. ³⁴ Ikaneú i' es: wēpa yulō as ie'pa mi' Egipto kōs a daliwō kak blök daliwō tso' taiē duas kul e' dalewa. Mik daliwō tso' dōka saco skel etā ikiō ia sacco et blēnoie ketba yōki. ³⁵ Ie'pa a ichō tō daliwō ñe' kōs dapa'ú bānet bānet ká tso' kōs Egipto e' a. E' kkō'nuk patkō be' wák tō sulitane tioie. ³⁶ Es daliwō blērdaē a' wakpa ulitane a as ie'pa kē ttō ketba tō mik ketba duéswō de s'ki etā.

José yōne Egipto wōkirie

³⁷ Ì ché José tō ie' a e' mēne buāē ie' a ena ikueblupa kōs e'pa a. ³⁸ E' kueki ie' tō iché ie'pa a:

—Wēm i' a Skéköl Wiköl tso'. Kē se' a wēm skà kurpa wēs ie' es.

³⁹ Etā ie' tō iché José a:

—Skëköl tō íyi ulitane ikkë e' kkaché be' a. E' kueki be' erbikō buaë, be' wā íyi jcher taië sulitane tsata. ⁴⁰ Be' tkekekayō ye' ká kōs e' wōkirie. Sa' wakpa kōs tō be' ttō dalōieraë. Ye' eköl ë dör kibiie be' tsata, ye' dör blu' e' kueki. ⁴¹ I'ñe ye' tō ichè tō be' dör Egipto wōkir kibi. ⁴² Eta blu' tō iulatsio tso' iwā ikka shtoië, e' yéttsā iéwā José ulatska a. José paiérakitō datsi' bua'buā ese wa. Ñies bulë dör oro ese iéwāitō José kuli' a et. ⁴³ E' ukuōki tā ie' tō José ké e' tkōkka shkōk karreta shkōke ie' karreta itōki e' kī. Ie' tō ie'pa wēlepa patkēmi kewe ichök pē' a aneule: “¡A' e' skō! ¡Kawō mú se' wōkir kibi datse as e' tkōmi!” Es ie' tō José yué Egipto wa'ñe e' wōkirie.

⁴⁴ Eta blu' tō iché José a:

—Ye' dör Egipto blú erë kë yi a ì onuk ká i' kī, be' kë wā ikéwō mène e' tā.

⁴⁵ Ie' tō José kiè mékā Safenat-panéah egiptowak ttō wa. Ie' tō tayë kiè Asenat e' mé José a senowaie. E' dör wēm kiè Potifera e' alà busi. Potifera dör egiptowak sacerdote* eköl. Ie' kanēblōke ká kiè On eē. Es José atē Egipto wa'ñe e' wōkirie. ⁴⁶ Mik ie'pa wā José dē'bitū blu' ska', e' kéwō ska' tā ie' kī duas tso' dabom mañayök (30).

José e' chéat blu' a tā imítke ikaneuk Egipto kōs a. ⁴⁷ Duas kul tsá shua dalì wōne taië shute. ⁴⁸ Daliwō e' kōs kak dapa'wē José tō tā ibléitō ká wa'ñe. Wē dalì e' wōne ese wakpa ká a ibléat u tso' daliwō blóie ese a. Es ibléitō ká ulitane tso' Egipto e' a. ⁴⁹ Ie' tō daliwō dapa'wé taië wēs dayë tséwō kë ishtar es. E' kueki ie' kë wā ishtaneia.

* **41:45** sacerdote: Sacerdote i' kë dör wēs i'ñe itso' es. E' skéie ie'pa dör egiptowakpa siwā e' wā kanēukwakpa.

⁵⁰ Ketba kéwö kam döwä e' yöki José alaköl kiè Asenat, e' alà kune bøl wëpa. ⁵¹ Mik ilà tsá kune, etä José tö iché: “Skëköl tö ye' bak erianuk ena ye' yamipa e' kôs chówéwa ye' éna.” E' kuëki ikiè mékaītö Manasés.† ⁵² Mik ilà skà kune, etä ie' iché: “Skëköl tö ye' a alà mé ká wé ki ye' bak weinuk taië ee.” E' kuëki ikiè mékaītö Efraín.‡

⁵³ Duas kul dali wöne taië Egipto e' tka. ⁵⁴ E' ukuöki ta duas kul skà debitu e' dör ketba poë duéswö wes José tö iyë' es. Ketba de ká wa'ñe erë Egipto kôs a chkewö tso'. ⁵⁵ Mik Egipto wakpa tetetke ketba tö, etä ie'pa míä iblü a chkewö kiök. Ie' tö iché iarak: “A' yú José ska' ta' i kôs chéitö a' a e' wà iutö.”

⁵⁶ Mik ketba de ká wa'ñe, etä José tö dali tso' blëule iwé a e' kôs kköppée chkewö watuö Egipto wakpa a. Ketba kí datse taië shute. ⁵⁷ Ká ulitane wakpa a kë i ku'ia katanoie, e' kuëki ie'pa de Egipto chkewö tauk José ska'.

42

José ëlpa míä Egipto

¹ Mik Jacob wä ijchenewä tö chkewö tso' Egipto watuè, etä ila'r a ichéitö: “¿Iök a' iëter ñi sauk ë? ² Ye' a iyëne tö chkewö tso' Egipto. A' yú ee chkewö tauk as kë se' duölur ketba wä.”

³ Etä José ëlpa döka dabop, e'pa míyal Egipto chkewö tauk. ⁴ Erë Jacob kë wä ilà Benjamín, e' dör José ël táie imì wa, e' patkënemi iëlpa ta' ie' ibikeitsé dö' i tkö itä ñalä ki. ⁵ Ketba tso' taië Canaán e'

† **41:51** Manasés: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ichówéwa ye' éna.

‡ **41:52** Efraín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë alà kéka ö dali wör.

kuēki tajē Canaánwakpa míyal chkewō taṅk Egipto. Esepa shūa Jacob ala'r mirwarak chkewō taṅk ñies.

⁶ José dör Egipto ká kuēblu. Ie' tō chkewō watuēke sulitane datse itaṅk e'pa a. Mik iēlpa demi iwörki, etā ie'pa wōéwa dō iski ie' dalöiök. ⁷ Ie' tō ie'pa suéwa bet tō ie'pa dör iēlpa. Erē ie' e' éwa iyöki wes kē ie' wā isuule es. Kē ie' e' kkayēnewa ie'pa a tō ie' dör ie'pa ēl. Etā ie' tō iēlpa chaké kēsik wa:

—¿Wé a' sekkēpa bite?

Ie'pa tō iiüté:

—Sa' bite Canaán chkewō taṅk be' ska'.

⁸ Ie' tō ie'pa suéwa, erē ie'pa kē wā ie' sunewa. ⁹ Ie' tō iēlpa kébisu' e' anewa ie' éna. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' dör sa' bolökpa datse sa' saṅk tō wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' ki.

¹⁰ Ie'pa iiüté:

—A kēkēpa, e' kē dör es. Sa' kē dör a' bolökpa. Sa' debitu chkewō ē taṅk. ¹¹ Sa' kos i' e' yē dör eköl ē. Sa' serke buaē yēsyesē. Kē sa' dör yi bolökpa.

¹² Ie' tō ichéne ie'pa a:

—Au. A' sekkē tso' kachök. A' datse sa' ká saṅk tō wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' ki.

¹³ Erē ie'pa tō iiüté:

—Sa' tso' be' wörki wes be' kanè mésopa es. Sa' dōka dabom eyök ki böl (12). Sa' yē dör eköl ē. Sa' serke Canaán. Sa' ēl tsirla ék e' aṭe sa' yē tā. Iēköl blēnewatke.

¹⁴ Erē ie' tō iskà chénerakia:

—Ye' ichétke tō a' dör sa' bolökpa. ¹⁵ Egipto blú ttō wa yö ichè a' a tō a' kē wā a' ēl tsirla e' dē' íe, e' tā

a' kě mi'pa ká i' kī. Es ye' isuēmi tō a' ttō moki. ¹⁶ A' eköl yú a' tsirla tsukbitu. A' malepa aṭe wötēule. Es ye' wā ijchermi tō a' ttōke e' dör moki. E' kě yēne, e' ta' a' dör sa' bolōkpa. E' chéyö Egipto blú ttō wa.

¹⁷ Ie' tō ie'pa wötéwa sekka dōka ká mañat. ¹⁸ Ká de mañat eṭa ie' tō iché iarak:

—Ye' tō Skököl dalötseta'ka. Ì cheke ye' tō a' a' e' ú, e' ta' ye' kě tō a' ttōkwa patkepa. ¹⁹ Yēne tō a' dör wēpa ttō moki ese, e' ta' a' eköl múat wötēule. A' malepa yúne, chkewö tsúmi a' yamipa tteke ketba tō e'pa a. ²⁰ E' ukuōki ta' a' èl tsirla e' tsúbitu ye' a' suè. Es ye' tō isuēmi tō a' ttōke e' dör moki. E' kě dör es, eṭa a' duöralur.

Eṭa ie'pa tō iché: “E' dör buaē sa' a.” ²¹ Eṭa ichérakitō ñi a:

—Mokiē se' e' wamblē' suluē se' èl José ta. Mik ie' kköyē' taiē se' a tō ì sulu kě wamblar ie' kī erē se' isu' tō taiē ie' eriane, erē kě e' ska' se' tkine. E' nuí kī se' weirke i'ñe.

²² Eṭa Rubén tō iüté:

—Ye' tō iyē' a' a: “Kě ì wamblar José kī.” Erē a' kě wā ye' ttō iütēne. E' kueki i'ñe ta' se' kawōṭa idu'wā e' nuí patauk.

²³ José ttōke iēlpa ta' egiptowak ttō wa e' pakekene o'ka tō ie'pa a' iwakpa ttō wa. E' kueki ie'pa kě wā ijcher tō ie'pa ttōke e' ane ie' éna. ²⁴ Mik ie' tō ie'pa ttōke e' ttsé, eṭa ie' e' skéttsa mīa bānet iuk. Mik ie' er dekanē ttoie, eṭa ie' dene ie'pa ska'. Ie' tō Simeón yōktsa patké ta' ipayuéwarakitō iēlpa wörki. ²⁵ E' ukuōki ta' ie' tō ikanè mēsopa patké iēlpa sku' wà iök chkewö wa. Ñies ichéitō iarak: “Ie'pa chkewö e' ské iōwā iwakpa bil ekkē sku' a. Ñies

chkè bakömirakia ñè ñalā kī.” Eta ie'pa tö iwé wēs ie' tö iché iarak es. ²⁶ E' ukuökī tā ie'pa tö ichkewö méka iburro kī tā imíyal.

²⁷ Mik ie'pa demi ñalā kī wé ie'pa kapökerö ee eta ie'pa eköl tö isku' a burro chkö tso' e' kkö wöttsée iburro tioie tā isué tö inuköl àr sku' shua. ²⁸ Ie' tö iché iēlpa a:

—İsaú! Ye' inuköl mébitune ie'pa tö e' àr sku' a.

Ie'pa ulitane suane taië eriane taië. Ichéraitö ñi a:

—İ wamblök Skököl tso' se' tā?

²⁹ Mik ie'pa demine Canaán, eta ì tka ie'pa tā Egipto e' kos pakéraitö iyé a. Ie'pa tö iché ia:

³⁰ —Kā e' wökir e' tté sa' tā kēsik wa. Ie' tö iché tö sa' dör ie'pa bolökpa. ³¹ Sa' tö iché ia: “Sa' serke buaë. Kē sa' dör yi bolökpa. ³² Sa' dōka dabom eyök kī böl. Sa' yé dör eköl è. Sa' èl eköl blēnewatke, iēköl atē sa' yé tā Canaán.” ³³ Eta ie' tö sa' iuté: “A' ttö mokī, e' tā a' èl eköl e' múat iē ye' ska' eta chkewö tsúmi a' yamipa a. ³⁴ Erë a' èl tsirla ék e' tsúbitū ña sué. Es ye' wā ijchermi tö a' ttö mokī. A' tö iwé es, e' tā ye' tö a' èl èmimine. Ñies a' íyi tuèmi bua' sa' ká i' kī.”

³⁵ Mik José ēlpa tso' isku' wakkauk, eta ie'pa isué sku' a inuköl deyal parratulewā. Mik e' sué, eta ie'pa tkirulune iyé ñies. ³⁶ Jacob tö iché iarak:

—A' tso' ye' mukat alà kē tā'. José blēnewā se' yōki. Simeón ñies, kē ku' se' tā. I' tā Benjamín kiane tsèmi a' kī darē wa. Kēkraë ye' weirke.

³⁷ Rubén tö iché iyé a:

—Bejamín múmi ye' a. Ye' tö ikkö'neraë buaë. Ye' wā idörane be' a. Ye' kē wā idē'ne, e' tā ye' alà böl e' ttölur.

³⁸ Ie' tō iiuté:

—Ye' alà kē mīne a' ta. Iēl José du'wa ta ie' ē dawaia. Dō' ì sulu tkō ie' ta ñala ki, e' ta kēkēla i' duōmiwa ilà dalērmik ta a' iane iwiie.

43

Benjamín ělpa wa imítser Egipto

¹ Ketba tkēneia darērē Canaán. ² Chkewō dē'biturak iwa Egipto, e' enewa. Etā Jacob tō iché ila'r a:

—A' yúne chkewō skà taṽk se' a.

³ Erē Judá tō iiuté:

—Wēm tso' eē e' tō iyē' sa' a yēsyesē: “A' kē wa a' ēl tsirla dē' íe, e' ta a' kē tō ye' suepa.” ⁴ Be' tō sa' ēl tsirla émi sa' ta, e' ta sa' mi'mi chkewō taṽk be' a. ⁵ Erē be' kē tō iēmi sa' ta, e' ta kē sa' mīne. Wēm e' tō sa' a iché: “A' kē wa a' ēl tsirla dē' íe, e' ta kē a' tō ye' suepa.”

⁶ Jacob tō iiuté:

—¿Iōk a' tō ì sulu wambleke tajē ye' ki? ¿Iōk a' tō iché wēm e' a tō a' ēl skà tso'ia ekōl?

⁷ Ie'pa tō iiuté:

—Wēm e' tō sa' chakéwaie darē wa: “¿A' yē tso'ia ttsē'ka? ¿A' ēl skà tso'?” Kē wes sa' a ionukia. Sa' kawōta iiutōk yēsyesē. Sa' kē wa ijcher tō wēm e' tō sa' a ichémi: “A' ēl tsúbitu ye' a suē.”

⁸ Judá tō iché ie' a:

—Se' senakia, e' ta be' alà ōmi ye' ta. Ye' tō ikkō'neraē. Es be' ena sa' ena se' ala'r kōs kē duōpalur ketba wa. ⁹ Ye' e' chō ie' skéie. Ì de wes ie' ta, e' nuí tueraeyō. Ye' kē wa ie' dē'ne be' ska, e' ta ye' iane iwiie kekraē. ¹⁰ Kē sō kawō chōuk tajē. Warma i' ta sa' daretke bōtōkicha.

11 Iyě tö iiuté:

—E'ma kë wēs ionuk. A' tö iú i' es: A' sku' a iyi bua'buā tso' se' ká a, ese kak tsúmi wēm e' a. Bálamo elkela ena bul alí elkela ena kiō masmas ena mirra ena kalwō wōdalo katanoie ese kōs kak tsúmi iā elkela. ¹² Ñies inukōl tsúmi iā jaishet dōka bōtōkicha. Wé a' wā idē'ne e' tsúmine múne iā a' wák ulawa dō' ie' wōa ká chē'wa. ¹³ A' yúne wēm e' ska'. Alà tsúmi. ¹⁴ Skēkōl Diché Tā' Íyi Ulitane Tsata e' a ikiéyō as wēm ñe' tö a' saù er siarē wa tā imú tö be' el ena Benjamín ōbitune. Ye' atē alà kë tā', erē ¿wēs ye' e' ùmiia?

¹⁵ Etā Jacob ala'r tö iyi kak ié, ñies inukōl ié jaishet dōka bōtōkicha. Ñies Benjamín mírak iwā tā imíyal. Mik idemirak José ska' ¹⁶ etā ie' isué tö Benjamín debitū ie'pa wā. Ie' tö iché iu kueblu a:

—Wēpa wikkē tsúmi ye' u a. Be' yú baka ttōkwa elka e' kaneú se' a. Ie'pa chkōke i'ñe ye' tā dibata a.

¹⁷ Etā iu kueblu tö iwakanewé wēs ichéitō iā es. Imítserak iwā e' tā José u a. ¹⁸ Erē taiē ie'pa tkinewā imítserak iwā José u a e' kueki. Ie'pa ttōramirak ñita: Ie'pa tso' se' kitō'uk. Ie'pa tö inukōl iē'mi se' sku' a e' nuítkēne se' mik. E' nuíkuēki ie'pa tö se' klō'wērawā kanēblōk ie'pa a kanē mēsopaie kë patuē tā' ese. Ñies se' iyiwak klō'wērawā rakitō nuíki.

¹⁹ Mik ie'pa demi u wékkō a, etā ie'pa de tsinet u kueblu wōrki ²⁰ tā ichérakitō iā:

—A kēkēpa, sukōt sa' dē' iē chkewō tauk. ²¹ Erē sa' dē'mi wé sa' kapōkerō eē tā sa' sku' kōs kkō wōttśée tā e' a kōs sa' tö chkewō to' e' inukōl kuēne sa' tö sēraā. E' debitune sa' wā mēne. ²² Ñies sa' wā

inuköl skà de chkewö k_í tuojie. Erë kě sa' wà ijcher yi tō sa' inuköl ië'kane sa' sku' a.

²³ U kuēblu tō iiuté:

—Kě a' tkinuk. Kě a' suanuk. Ye' tō a' chkewö pato' e' inuköl klōo'. A' Kěköl dör a' yě Kěköl ñies, e' tō inuköl e' ië'wà a' sku' a.

E' ukuök_i tã ië' tō Simeón yéttsa tsémi wé iēlpa tso' ee. ²⁴ E' ukuök_i tã imítserak iwà seraã José u a. Etã di' méitō iarak klō skuoie. Ñies iburro tiérakitō. ²⁵ Ie'pa wà ijchenewà tō ee ië'pa chköke José tã dibata a. E' kuëk_i ië'pa wà íyi kak de ië' a e' dapa'wérakitō mē ië' a.

²⁶ Mik ië' dewà wēshkē, etã ië'pa wà íyi kak de e' mé iã. Ie'pa wöéwaie dō isk_i idalöiök. ²⁷ Ie' tō ië'pa shkē'wé tã ichakéitō:

—A' yě de kēkēpalatke yē' a' tō ye' a suköt ¿is e' tso'? ¿Idobyërkeia?

²⁸ Ie'pa skà wöéwane dō isk_i tã ichéitō:

—A kēkēpa, tō, sa' yě tso' buaë. Ie' dobyërkeia.

²⁹ Etã José ká sué ipamik shkit, tã Benjamín dör iēl ekka imì wa ena iyě wa e' suéitō. Etã ichéitō ië'pa a:

—A' èl tsirla yē' a' tō ¿e' dör wí?

Ie' tō iché Benjamín a:

—A alà, Skěköl er buaë chō be' a. ³⁰ Ie' tō iēl suéwà e' tō ië' ttsē'wé buaë tã ië' iakka. Bet tã ië' e' skéttsa mía wé ikapöke ee iuk. ³¹ Mik ië' ié one tã ier pablēne tã iwō skuée tã imiáne iēlpa skà tã ichéitō: “Chkō watiō bet.”

³² José tiérakitō bánet. Iēlpa tiérakitō bánet. Egiptowak chköke José u a e'pa tiérakitō bánet ñies. Hebreowak dör ñá egiptowak a e' kuëk_i ië'pa kě a kawö tã' chkök ië'pa tã ñita. ³³ José tō ië'pa

tulökwa patké chkök ñi o'mik wēs duas tso' iki es dō ibataë. Ie'pa tō ibikeitsé: “¿Wēs ie'pa wa se' duéswō jcher?” E' kueki ie'pa tkinewa tajë tā iñi suéka. ³⁴ Ie'pa dēne chkè tso' José mesa ki e' wa. Es iméitō ulitane a. Erë Benjamín a chkè méitō kibiie dōka sketökicha iēlpa dēne e' tsata. Ie'pa chké tajë blo'yé José tā ttsè'ne buaë.

44

José tka' tso' iwa wayè

¹ E' ukuöki tā iu kueblu kiére José tō tā ichéitō ia:

—Ie'pa sku' kōs wà iōka chië chkewō wa. Ñies ie'pa inuköl iōkane isku' kōs kkō ki. ² Ñies ye' tka' yöule inukölchka wa tso' ye' wa wayè e' iōka ie'pa ël tsirla e' sku' kkō ki, inuköl chkewō patuō e' tā ñita.

Etā u kueblu tō iwakanewé wēs José tō iché ia es.

³ Bule es bla'mi diwō tskine tā José tō iēlpa a kawō mé shkōkne iu a iburroë. ⁴ Kam ie'pa dōmi kamië, etā ie' tō iché iu kueblu a:

—Be' yú ie'pa itōki. Mik be' ikué, etā ichō ia: ‘Ye' e' wé buaë a' tā, ¿iōk a' e' wamblé sulu ye' ki? ¿iōk a' tō ye' wōkir tka' yöule inukölchka wa, ⁵ e' dör wayè ena íyi tōtkoie, e' bléwābitu a' tō? A' e' wamblé suluë.’

⁶ Mik ie' ikuérak, etā ichéitō wēs iwōkir tō iché ia es. ⁷ Etā ie'pa tō iitūtē:

—¿iōk be' tō ttè e' ché sa' a es? Kë ekkë chōk sa' e' wamblōpa. ⁸ Sa' bite Canaán tkörö íe inuköl mīne sa' sku' a e' mukne. ¿Wēs be' ibikeitsèmi tō sa' tō inukölchka ö orochka e' blèwāmi be' wōkir u a? ⁹ Sa' sku' shuyulō. Yi icha a ikuébō, as e' wák duōwa. Sa' malepa atē be' kanè mésopaie.

¹⁰ Ie' tō iché ie'pa a:

—Iwà tkōraē wēs a' tō iché es. Erē wé ěk sku' a ikunewā e' ě dōraē ye' kanè mésoie. A' malepa kē iane iwiie. A' mi'mine buaē.

¹¹ E' bet ie'pa ulitane tō isku' éwa iskī tā ikkō wōttśelor. ¹² Ū kuēblu tō sku' shuyuléarak ikibi ěk kewe dō itsirla Benjamín ska'. Etā Benjamín sku' kkō ā tkā' àr. ¹³ Ie'pa datsi' jchélor eriane taijē kuēkī. Ie'pa dalì payuéne burro kī tā ibiteyalne José ska'. ¹⁴ Mik Judá ena iēlpa demine José ska', etā José duria. Ie'pa wōéwa iskī iwörkī. ¹⁵ E' dalewa ie' tō iché iarak:

—¿Iők a' e' wamblō es? ¿A' kē wā ijcher tō wēm dōr wēs ye' es, e' s'tōtkè buaē?

¹⁶ Judá tō iūté:

—¿Ima sa' tō be' iūtèmi? ¿Ì wa sa' tō be' ā ikkachèmi tō sa' kē wā ì sulu wamblène? Ì wamblèule sulu sa' wā e' sué Skèköl tō. I' sa' ièter be' wörkī. Sa' klō'ú be' kanè mésoie. Yi sku' ā be' tkā' kune e' klō'ú ñies.

¹⁷ Erē ie' tō iūté:

—Kē ye' ā e' wamblènu es. Yi sku' ā ye' tkā' kune, e' ě atē ye' kanè mésoie. A' malepa mi'mine buaē a' yē ska'. Kē yi tō a' tsiriwēpa.

Judá kköché siarla Benjamín dalèrmik

¹⁸ Etā Judá debitū José wörkī tsinet, etā ichéitō iā:

—A kēkēpa, be' we'ikèyö, mishka ttök se' böl ě. Be' dalō dōr wēs Egipto blú dalō es e' kuēkī kē be' ulunuk ye' kī. ¹⁹ Be' tō sa' ā ichaki' tō sa' yē ta', sa' ěl skā ta'. ²⁰ Sa' tō be' iūtè' tō, sa' yē ta' kēkēpalatke, ñies sa' ěl ta' eköl iā duladula. E' kune mik sa' yē kēnewatke etā. Sa' be' ā iyè' tō sa' yē kī taijē ilà tsirla

ëk kiar. Alà e' è atéat imì a. Ie' ël blënewa. ²¹ Be' tō sa' a iyë' tō alà e' tsúbitu suèyö. ²² Sa' tō be' a iyë' tō kë ie' dōpa. Kë ie' a iyë' menukat ekörla. Mik ie' tō iyë' méat eköl, etä iyë' duöwami ie' dalërmik. ²³ Erë be' sa' a iyë' tō sa' kë wä ie' dë', e' tã be' kë sa' kiepawa.

²⁴ “Mik sa' dë'mine sa' yë wörki, etä ì kos yë' be' tō sa' a, e' paké sa' tō ie' a. ²⁵ Ie' tō sa' a iché: ‘A' yúne chkewö tãuk.’ ²⁶ Erë sa' tō iiüté: ‘Sa' kawōtä sa' ël tsirla tsukmi. Sa' kë wä ie' mine, e' tã wëm e' kë tō sa' kiepawa.’ ²⁷ Ie' tō sa' iüté: ‘A' wä ijcher buaë tō ye' alaköl e' tō ye' a alà mé bōl ë. ²⁸ Iaiäë eköl minea ye' yöki, kë ye' wä isuneia. Ye' iklö'wé tō ie' kötwä iyiwak sulusi tō. ²⁹ A' wä ye' alà bata i' mítser tã ì sulu tka ie' tã ñalä wa, e' tã wö'kela i' duörawa eriar ë wä. Itka es, e' tã a' iane iwiie.’

³⁰⁻³¹ “Sa' yë éna ilà dalër tajë. E' kuëki sa' demine ie' ska', erë ie' isué tō ilà tsirla kë dë'ne sa' wä, e' tã ie' duörawa eriar ë wä. E' wiie sa' iardaë. ³² Ye' tō ye' yë a iyë': ‘Ye' e' chō be' alà tsirla kkö'nuk. Ye' kë wä idë'ne, e' tã ye' iane iwiie kekraë.’ ³³ E' kuëki ye' kköchō be' a tō ye' tsúat be' kanè mésoie, alà tsirla skéie. Ie' ömi as imi' iëlpa tã. ³⁴ Alà tsirla kë minene ye' tã, e' tã çwes ye' mi'mine ye' yë ska'? Ye' kë ki ye' yë kiane suè weinuk siarë.”

45

José e' chéka iëlpa a

¹ José kë a iwöklöneia ikanè mésopa ulitane tso' kanëblök eë e'pa wörki. E' kuëki ie' tō iché ie'pa a aneule: “A' kos yúshka bánet. Sa' múat sa' wakpa ë.” Ès mik José e' chéka iëlpa a, etä ikanè mésopa kë ku' yës ie' tã.

² Età ie' iéka taië, e' ttsé Egipto wakpa tò. Egipto blú a itté demi tò José tso' iuk. ³ José tò iché ièlpa a:

—Ye' dör José. ¿Se' yě tso'ia tsè'ka?

Ie'pa tkirulune taië suane José yöki, e' kueki kë ie'pa a ie' iutëneia. ⁴ José tò iché ie'pa a:

—A' shkōwā tsinet ye' o'mik.

Mik ie'pa e' skéwā tsinet, etā ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' dör a' èl José wato'ttsā a' tò tsèmi Egipto e'. ⁵ Skèköl tò ye' patkè'bitū iē a' yöki kewe s'tsatkoie ketba ulā a. E' kueki kë a' erianuk, kë a' tkinuk ye' wato'ttsā a' tò e' kueki. ⁶ Ketba de e' ki duas de bök. Etā duas skel kianeia. E' shuā iyi kōs kuatkëmisö erē kë itskirpa yēs. ⁷ Erē Skèköl tò ye' patkè'bitū ká i' ki a' yöki kewe as a' aleripa kë erwa as Skèköl tò a' tsatkō ie' diché taië e' wa. ⁸ Es Skèköl wák tò ye' patkè'bitū iē, e' kë dör a' ye' wato'ttsā e' kueki. Skèköl tò ye' méka Egipto blú pattōkwakie. Ye' dör ie' u kueblu ena Egipto wa'ñe wökir. ⁹ A' yüne bet ye' yě ska' tā ichō ia: 'Be' alà José ttè i' patkébitū be' a: Skèköl tò ye' méka Egipto ká kōs, e' wökirie. Be' shkō ye' sauk bet. Kë bö ipanuk taië. ¹⁰ Be' serdaë ká kiè Gosen eē be' yamipa kōs tā, ñies be' iyiwak kōs ena ì kōs tso' be' wā ekkē tā. ¹¹ Ketba duéswo kianeia skel. E' kueki ye' tò chkewō meraë a' ulitane a as a' wā chkewō tso' wè'.' ¹² Ye' èl Benjamín ena a' ulitane tò ichèmi ye' yě a tò moki ye' wák tté a' tā. ¹³ Ipakō ye' yě a tò ye' dör Egipto wökir. Ñies ì kōs sué a' tò iē, e' pakō ia. ¡Ye' yě tsūbitū bet iē!

¹⁴ Etā José tò ièl Benjamín paklö'wéwā tā iéka. Es Benjamín tò José paklö'wéwā tā ié ñies. ¹⁵ Etā

José tō iēlpa kōs wōalattsé, ñi paklö'wéwarak ta iierak. Eta erpa iēlpa er deka ttök ie' ta.

¹⁶ Eta Egipto blú u a ttè demi tō José ēlpa debitu ie' ska', e' tō Egipto blú ena ikueblupa kōs e'pa ttsē'wé buaē. ¹⁷ Eta Egipto blú iché José a:

—Ichō be' ēlpa a: 'A' chkewō payuō iyiwak kī ta a' yúne Canaán. ¹⁸ Eta a' yé ena a' yamipa kōs e' tsúbitu ye' a. Ká tso' Egipto e' bua'ie mekeyō a' a. Ñies chkewō tso' Egipto e' bua'ie mekeyō a' a.' ¹⁹ Ñies ichō ie'pa a: 'karreta tsúmi taiē a' alakōlpa ena a' ala'r ena a' yé e'pa kōs tsōbitu. ²⁰ Egipto íyi tso' bua'buā e' kakmeraēyō a' a. E' kueki kē a' tkinuk ì tso' a' wā e' kī.'

²¹ Eta Jacob ala'r tō iwé i' es. José tō karreta mé ie'pa a wēs Egipto blú tō iché es. Ñies chkō méitō ie'pa a ñè ñala kī. ²² Ñies datsi' pa'alī mé iarak e' mane'woie. Erē Benjamín a datsi' kakméitō skētōkicha iēnoie. Ñies inukōl wōmulē méitō ia dōka cien mañalyök (300). ²³ Íyi bua'buā tso' Egipto e' kak patkēmi iyé a payōule burro kī dōka dabop. Ñies trigowō ena pan ena chkewō skà e' payuétō burro dabop skà kī iyé a ñè ñala kī. ²⁴ Mik José ēlpa mitke, eta José tō iché ie'pa a:

—Kē a' mía ñippök ñala kī.

²⁵ Ie'pa e' yéttsa Egipto a demi Canaán iyé ska'. ²⁶ Eta ie'pa tō iché iyé a: "Be' alà José tso'ia ttsē'ka. Ie' tso' Egipto ká kōs e' wōkirie." Ttè e' tō Jacob wōkrawéwā taiē. Kē uteia. Ie' kē wā ttè e' klōone. ²⁷ Erē mik ie'pa tō ì kōs yé' José tō ie'pa a e' paké iyé a, ñies mik Jacob tō karreta patké José tō ie'pa tsōmi e' sué, eta ie' er dekañe ttsē'ne buaē. ²⁸ Eta

ie' iché: “E' ě kata ye' a, ye' alà José tso'iā ttsē'ka. Ye' mi'ke isaṽk kam ye' blērwa, e' dalewa.”

46

Jacob míā Egipto

¹ Etā Jacob e' yéttsā iu a. Ì kōs tso' iwā e' mítser seraā. Mik idemirak ká kiè Beerseba ee, etā iyiwak ña'wéitō iyē Isaac, e' Kēkōl dalōioie. ² E' nañewe Skēkōl tté ie' tā kabsueie tā ikiéitō ikiè wa:

—A Jacob.

Jacob tō iiüté:

—¿Ì?

³ Etā Skēkōl iché iā:

—Ye' dōr be' Kēkōl. Ye' dōr be' yē Kēkōl. Kē be' suanuk shkōkmi Egipto. Ee ye' tō be' aleripa alōweraē taiē. ⁴ Ye' mi'ke be' tā Egipto. Ñies ye' wák tō be' aleripa yerattsane ká e' a. Ñies mik be' duökewatke etā José tso' be' o'mik.

⁵ E' ukuōki tā Jacob e' yéttsā Beerseba a. Etā ie' ala'r tō ie' iékā karreta patkē' Egipto blú tō ie'pa tsōmi e' a. Ñies ie'pa ala'r ena ie'pa alakōlpa e'pa iékarakitō karreta a. ⁶ Etā Jacob míā Egipto iyamipaē se. Ie' baka kōs ena ie' obeja kōs e' mítser ie' wā. Ñies ì kōs dē' ie' ulà a Canaán e' mítser ie' wā seraā. ⁷ Ila'r kōs ena isibayōkpa kōs e'pa míā da'a Egipto.

⁸ Ikkēpa dōr Israel aleripa mineyal Egipto. E'pa dōr Jacob ena ila'r.

Rubén, e' dōr Jacob alà kibi ěk. ⁹ Etā Rubén ala'r kiè: Hanoc, Falú, Hesrón, ena Carmí.

¹⁰ Simeón ala'r kiè: Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar, ena Saúl. Saúl mì dōr canaánwak.

11 Leví ala'r kiè: Guersón, Quehat ena Merarí.

12 Judá ala'r kiè: Er, Onán, Selá, Fares ena Zérah. (Er ena Onán, e'pa blēnewa Canaán.) Fares ala'r kiè Hesrón ena Hamul.

13 Isacar ala'r kiè: Tolá, Puvá, Job ena Simrón.

14 Zabulón ala'r kiè: Séred, Elón ena Jahleel.

15 E'pa kos dör Jacob ala'r kune Padán-aram Lía ta. Ie'pa kutà kiè Dina, e' kune ee ñies. Jacob aleripa kos wēpa ena alakōlpa e' dōka dabom mañayök kī mañal (33).

16 Gad ala'r kiè: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí, ena Arelí. 17 Aser ala'r kiè: Imná, Isvá, Isví ena Beríá. Ie'pa kutà kiè Sérah. Beríá ala'r kiè Heber ena Malquiel. 18 E'pa dör Jacob aleripa Zilpá ta, e' mé Labán tō ilà busi Lía, e' a ikanè mésoie. Ie'pa kos dōka dabom eyök kī teröl (16).

19 Jacob alaköl kiè Raquel, e' ala'r kiè José ena Benjamín. 20 José ala'r dör ilaköl Asenat ta e'pa kiè Manasés ena Efraín. Ie'pa kune Egipto. Asenat dör wēm kiè Potifera, e' alà busi. Potifera dör egiptowak awá eköl. Ie' kaneblöke ká kiè On ee. 21 Benjamín ala'r kiè Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ena Ard. 22 E'pa dör Jacob aleripa Raquel ta. Ie'pa kos dōka dabom eyök kī tkël (14).

23 Dan alà kiè Husim. 24 Neftalí ala'r kiè: Jahseel, Guní, Jezer, ena Silem. 25 E'pa dör Jacob aleripa ilaköl Bilhá ta, e' mé Labán tō ilà busi Raquel a ikanè mésoie. Ie'pa dōka kul (7).

26 Jacob ta iyamipa ekka mīne Egipto, e' wakpa dōka dabom teryök kī teröl (66). Ie' ala'r e' alakōlpa, kē shtane ishūa. 27 José ala'r kune Egipto e'pa

dör bøl. Jacob yamipa dë'mi Egipto dökä dabom kuryök (70) seraä.

²⁸ Eta Jacob tö ilä Judá patkëmi kewe José a ibiyöchök: “Be' shkö Gosen ye' ñaletsuk.” Eta mik ie'pa demi Gosen, ²⁹ eta José tö ikanè mésopa ké ie' karreta yöktsa tsëmi iyé ñaletsöie. Mik idemi iyé ska' eta iyé paklö'wëwaitö eta ie' ié tajë. ³⁰ Eta Jacob tö iché José a:

—jire' ye' blërwami buaë! Ye' be' suéne buaë, be' serkeia e' kueki.

³¹ Eta José tö iché iyamipa kos a:

—Ye' mía Egipto blú a a' biyöchök tö ‘ye' ëlpa ena ye' yé yamipa kos serke Canaán e'pa debitu e' tsukat ye' ska'. ³² Ie'pa dör iyiwak alökwakpa. E' kueki ie'pa baka kos ena ie'pa obeja kos ena ì kos tso' ie'pa wa e' debitu ie'pa wa.’ ³³ Mik Egipto blú tö a' chaké: ‘¿Ì dör a' kanè?’, ³⁴ e' ta ichö ia: ‘Këkraë sa' kanè dör iyiwak alökw wës sa' tsá bak es.’ Egiptowak kë kàne senuk obeja alökwakpa ta ñita, e' kueki Egipto blú kawö mëmi a' a senuk Gosen.

47

¹ Eta José mía ibiyö muk Egipto blú a ta ichéitö ia: “Ye' yé ena ye' ëlpa serke Canaán, e'pa debitu ié. I' ta ie'pa tso' Gosen. Ie'pa obeja ena baka ena ì kos tso' iwä e' debiturak iwä seraä.” ² José tö iëlpa shushté dökä skël ta imítser iwä Egipto blú ska' as ie' tö iwakpa saù. ³ Eta Egipto blú tö José ëlpa a ichaké:

—¿Ì dör a' kanè?

Eta ie'pa tö iiüté:

—A këkëpa, sa' dör obeja alöukwakpa wës sa' tsá bak es. ⁴ Ketba meneká tajë sa' kaska'. Sa' iyiwak a kë chkè ta'ia, e' kueki sa' bitea senuk ká i' ki. Be' we'ikè sa' tō, kawō mú sa' a senuk Gosen.

⁵ Eta Egipto blú tō iché José a:

—Be' yě ena be' ëlpa de senuk be' ta. ⁶ Ká tso' Egipto e' wé kiane be' ki e' mú ie'pa a senuie. Kos ká tso' Egipto e' bua'ie dör Gosen e' mú ie'pa a senuie. Be' yamipa shua wëpa tso' iyiwak kkö'nè buaë, e' ta esepa múka ye' iyiwak kkö'nuk.

⁷ Nies José wa iyě Jacob mí kkachè Egipto blú a. Jacob tō Egipto blú shkë'wé er bua' wa. ⁸ Eta Egipto blú tō ie' a ichaké:

—¿Kos duas tso' be' ki?

⁹ Jacob iituté:

—Ye' ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130) shkök wì a dià a. Kawō e' kë dör tajë. E' tka ye' ki darërè. Erë kam ye' ki duas dō kos ye' yëpa ki duas bak ekkè.

¹⁰ E' ukuöki ta Jacob e' chéat Egipto blú a ta imía.

¹¹ Eta José tō ká bua'buá tso' Egipto, e' mé iyě ena iëlpa a senuie wës Egipto blú tō iché es. Ká e' ate Ramsés. ¹² Nies ie' tō chkewö meke iyamipa a kos ila'rla tso' u a u a ekkè.

José tō chkewö watué Egipto wakpa a

¹³ Ká ulitane kë iyi wöria, e' kueki ketba kí tkërke poë. Ketba tō s'tteke tajë Canaán ena Egipto.

¹⁴ Chkewö tué Egipto wakpa tō ena Canaánwakpa tō, e' ské kos blé José tō Egipto blú u a. ¹⁵ Mik Egipto wakpa ena Canaánwakpa inuköl enewa seraa, eta Egipto wakpa mía José ska' ta iché ia:

—¡Be' sa' a chkewö mú! Kě sa' inuköl ta'ia. Kě idör bua' tö e' ě kueki be' tö sa' méttsa duökwa ketba a.

¹⁶ Etā ie' tö ie'pa iüté:

—A' kě wā inuköl ta'ia, e' ta' a' iyiwak tsúbitu ña, e' skéie ye' tö a' a chkewö meke.

¹⁷ Egipto wakpa wā kabaio ena obeja ena baka ena burro e' kōs mí ie' a. E' skéie ie' tö chkewö mé ie'pa a dō duas ek. ¹⁸ Duas e' tka etā ie'pa míyalne ie' ska' ta' iská ché ia:

—Be' wā ijcher buaē tö kě sa' wā inuköl ta'ia. Ñies sa' iyiwak kōs, e' dör be' icha. Sa' ká ě tso'ia sa' wā ena sa' wakpa, e' ě tso'ia sa' wā mē be' a ¹⁹ Sa' wákpa taú. Sa' ká taú ñies. E' skéie iyiwö mú sa' a. Sa' kanēblōmi sa' wákpa ká a Egipto blú a. Es sa' atē Egipto blú kanē mēsopaie. Etā chkewö ě memibō sa' a as kě sa' duōlur ketba wā ena sa' ká kě weir ě ichōk.

²⁰ Egipto wakpa tö iká watuēttsa José a ketba kueki. Es Egipto ká kōs de Egipto blú ulà a. ²¹ Ñies Egipto wakpa kōs atē blu' kanē mēsopaie. ²² Ie'pa sacerdotepa ká e' ě kě tōne José wā. Egipto blú tö chkewö kakmeke ie'pa a, e' kueki ie'pa kě wā iká watōnettsa.

²³ E' ukuōki ta' José tö iché Egipto wakpa a:

—A' wákpa kōs ena a' ká kōs e' to'ttsa ye' tö se' blú a, e' kueki i'ñe ta' a' kōs atē ie' ulà a. Iyiwō i' tsúmi a' tö ta' ikuatkō. ²⁴ Mik iwōne ta' iyiwō tso' dōka saco skel, etā itsá yōttsa saco et mē Egipto blú a. Iyiwō eyōk atē e' dör a' a kuantkē, ñies a' yamipa ulitane a ñanoie.

²⁵ Etā ie'pa tö iüté:

—Be' tō sa' tsatké ketba ulà a. Be' er bua' sa' ta. E' kueki sa' e' chöke Egipto blú kanè mésopaie.

²⁶ Es José tō kawō mé Egipto wakpa a tō iyiwō tso' dōka saco skel e' tsá yöttsa sacco et mè Egipto blú a. I'ñe ta e' wekeia ie'pa tō es. Egipto sacerdotepa ã kē kawōta iyiwō tsá muk Egipto blú a, ie'pa ká kē dē' Egipto blú ulà a e' kueki.

Jacob tō ittè bata ché José a

²⁷ Es Israel aleripa e' tséat senuk Gosen, ká e' ate Egipto. Ká e' kos de ie'pa ulà a. Ee ie'pa alōne taië.

²⁸ Jacob sene'ia ká e' a duas dōka dabom eyök ki kul (17). Duas de ie' ki cien eyök ki dabom tkëyök ki kul (147).

²⁹ Mik ie' tō ittse tō iduökewatke, eta José tsuk patkëitō ta ichëitō ia:

—Moki be' er buaë chak ye' a, e' ta be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kkachoie tō moki ì kiekeyö be' a e' waweraëbö. Ye' nu kē wōtarwa Egipto. ³⁰ Mik ye' blënewa mía ye' dëütōpa itöki, eta ye' nu yöttsa ká i' ki tsúmi wötëwa ie'pa pō a.

Eta José tō iiuté:

—Es yō iweraë.

³¹ Iyë tō iché ia:

—Ichö ña moki Skëköl wörki tō be' iweraë es.

Eta José tō ittè mé moki iyë a. Eta Jacob wóméwa ika' ki ta Skëköl kikékaitō.

48

Jacob er buaë ché José ala'r a

¹ E' ukuöki ta ie'pa wa biyö debitu José a: “Be' yë duöke tso' suluë.” Eta José mía isaük ila'r böl mí iwä e' ta. ² Mik ie'pa tō iché Jacob a tō José debitu

be' sauk, eta ie' e' tkéka isulú wa ika' ki. ³ Eta ie' tō iché José a:

—Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e' e' k kayë ye' a ká kiè Luz atë Canaán eë. Eë ie' er buaë yë' ye' a ⁴ ta ichéitō ña: “Ye' tō be' aleripa alöweraë taië. Ie'pa döraë ká taië e' wakpaie. Ká i' meraëyö ie'pa a, e' atdaë ie'pa ulà a kekraë michoë.” ⁵ Be' ala'r bö, Efraín ena Manasés, e'pa kune kam ye' dö Egipto e' yöki. Ie'pa tsétköyö wes ye' wák ala'r es wes ye' ala'r Rubén ena Simeón dö ye' ala'r es. ⁶ E' kueki ká meraëyö ie'pa a wes ye' wák ala'r a es. Ie'pa itöki be' ala'r skà kurmi, e'pa dö be' wák a. Erë ie'pa dö Efraín ena Manasés elpa, e' kueki ká ñe' kak döraë ie'pa ulà a ñies. ⁷ Mik ye' manét Padán-aram e' demi Canaán dökettsatke Efrata, eta eë ñala ki be' mì blënewa ye' yöki. Eë ye' tō ie' nu blë'waat Efrata ñalé ki. (I'ñe ta ká e' kiè Belén.)

⁸ Mik Jacob tō José ala'r sué eta ichakéitō:

—¿Sepa dö ye'?

⁹ Ie' tō iüté:

—I'pa dö ye' ala'r mé Skököl tō ye' a ká i' ki.

Eta iyé tō iché ia:

—Ie'pa tsúbitu ye' ska' as ye' er bua' chö ie'pa a.

¹⁰ Jacob kënewatke e' kueki iwöbla kë wawëria buaë. E' kueki José tō ila'r patkëmi tsinet iyé o'mik. Eta Jacob tō italapa paklö'wé wöalattsé. ¹¹ E' ukuöki ichéitō José a:

—Ye' ibikeits tō ye' kë tō be' suepaia, erë Skököl tō kawö mé ye' a be' ena be' ala'r suoie.

¹² Eta José tō ila'r skéttsa iyé o'mik ta iwöéwa dö iski iyé dalöioie. ¹³ E' ukuöki ta ila'r bö klö'wéwaitö iulà a. Efraín mí José ulà bua'kka, Manasés mí

José ulà bakli'kka. Es itsémiitö iyě ska'. Eta Efraín aṭe Jacob ulà bakli'kka, Manasés aṭe Jacob ulà bua'kka. ¹⁴ Erě Jacob ulà bua'kka méka Efraín dur ie' ulà bakli'kka e' wökir ki. Erě e' dör alà tsirla. Eta iulà bakli'kka mékaitö Manasés dur ie' ulà bua'kka e' wökir ki. Erě e' dör alà kibi. Es Jacob ulà tsétkö wi'kě io'kě. ¹⁵⁻¹⁶ Eta ier bua' ché José a i' es:

“As Skököl er buaë chö ala'r böi i' a kekraë.
 Ye' yěpa bak Abraham ena Isaac, e'pa bak Skököl
 e' dalöiök,
 e' tö ye' kkö'nami kuaë dö ikkě ṭa.
 Ie' tö ye' tsatké kekraë íyi sulusi ulà a.
 As ala'r i' wa kë ye' chöwa sulitane éna kekraë.
 Ñies ye' yěpa bak Abraham ena Isaac as e'pa kë
 chöwa sulitane éna kekraë.
 As ala'r i' alör taië ká ulitane ki.”

¹⁷ Jacob ulà bua'kka méka Efraín wökir ki, e' kë mène José a buaë. E' kueki ie' tö iyě ulà bua'kka e' klö'wéwā mèka ilà kibi dör Manasés e' wökir ki.
¹⁸ E' dalewa ichéitö ia:

—¡A yěwö, kë idör es! I' dör alà kibi. Be' ulà bua'kka múka i' wökir ki.

¹⁹ Erě iyě kë wā iōne es. Ie' tö iché ia:

—¡A alà, e' jcher ye' wā, e' jcher ye' wā! Ie' alördaë taië, ie' dōraë kékēpa taië. Erě itsirla ék e' dōraë kékēpa taië shṭe ikibi tsata. Ñies ie' aleripa dōraë ká taië e' wakpaie.

²⁰ Es e' ě diwö wa Jacob er buaë skà ché italapa a i' es:

—Mik Israel aleripa er buaë cheke ñi a etä ie'pa tö icheraë ñi a i' es: 'As Skëköl er buaë chõ be' a wës Efraín ena Manasés e'pa a er buaë yëne es.'

Es Jacob er buaë ché Efraín a, Manasés a imène, e' tsata. ²¹ E' ukuöki ta José a ichéitö:

—Ye' duökewatke erë Skëköl tö a' kkö'neraë. Ie' wä se' aleripa mirane Canaán wé se' yépa bak senuk ee. ²² Ye' tö ká bua'ie méat be' a ime'bakyö be' ëlpa a e' tsata. Ká e' kiè Siquem. E' yé'ttsa ye' tö amorreowak ulà a ñippè wa.

49

Jacob tö ittè bata ché ila'r kos a

¹ Jacob tö ila'r kié e' ska' ta ichéitö ie'pa a: "A e' skōwä ye' o'mik. Ì tkōraë a' ta e' wà chekeyö a' a:

² "A ala'rla, a' e' skōwä tsinet ye' ttö ttsök, ye' dör a' yë. Ye' ttö ttsö.

³ "A Rubén, be' dör ye' alà kibi.

Be' dör ye' diché tsá e' alé.

Be' dalöiërta' tajë, be' diché ta' tajë be' ëlpa tsata.

⁴ Erë i'ñe ta' kë idör es.

Be' dör wës di' yöliie es kë iwöklör yës.

Be' tö ye' dalöse'wä. Be' sene'ka ye' alaköl ta.

E' kuëki be' kë dalöiërpaia wës ko'k es.

⁵ "Simeón ena Leví, e'pa dör ñi ëlpa;

ie'pa tabè tso' ñippoie è.

⁶ ;Wé ie'pa e' dapa'uke ee ye' kë shkak!

Ie'pa tö wëpa kötulur kësik ë kuëki.

Baka wë'ñe klökicha blublu e' télorakitö éanas.

⁷ Ie'pa kësik dör suluë ichökle

e' kuëki ie'pa kawö tköraë suluë.
 ıYe' tö ie'pa aleripa powerami senuk iëlpa malepa
 aleripa şuą wı a dià a!

8 “A Judá, be' ëlpa tö be' kikeraka tajë.
 Be' bolökpa klö'wëwaraë be' tö ikuli' a,
 es be' e' alöraka ie'pa ki.
 Be' ëlpa ekka e' wöörawa iski be' dalöioie.

9 ıA Judá, be' dör ye' alà!
 Be' dör wës ma'name alà es.
 Mik i ttéitö ta ikaté one,
 eta ie' e' wöéwa e' téwa iski wës ma'name këchke es.
 ıYi dömi ie' tsiriuk?

10 Judá aleripa döraë blu'paie tajë këkraë dö mik
 iblú chök de eta.

Blu' e' ttö iüteraë sulitane tö.

11 Ie' tö iburro pupula müeke uva şuą.

Ñies idatsi' skuöke uva diö wa.

12 Ie' wöbla dör daloloë uva diö tsata.

Ie' kà dör saruruë baka tsu'diö tsata.

13 “Zabulón serdaë dayë kkömik.

Eë tajë kanò irirke ese ké tso'.

E' ká kkö dörawa Sidón kkömik.

14 “Isacar dör wës iyiwak tso' dalì oie diché ta' tajë
 ese e' müter enuk iwé a es.

15 Mik ie' isué tö ká e' dör buaë senoie ñies enoie,

eta ie' tsiwö ki dalì dekane kaneblök.

Ie' e' mëttsa kaneblök kanè mésoie, kë tkine e' ki.

16 “Dan ditséwö şuą s'shulirdaë buaë yësyësë wës
 Israel aleripa e' ditséwö malepa es.

17 Dan dōraē wēs tkabē chōk tso' ñala kkō a tō
kabaio kuè iklō a ta iwák brutane itsiwōkka
ese es.

18 “ıA Jehová, ye' tso' be' panuk tō ye' tsatkö!

19 “Gad ppök ñippōkwakpa dōraē tajē.
Erē ie' tō ie'pa pperaē, itōtiēraē.

20 “Aser ká kī chkè kata' buaē tskirdaē.
Ì wörke kōs e' dör buaē shūte mēne buaē blu'pa a.

21 “Neftalí dör wēs sulī alaki dur áie ala'rla ta'
bua'buaala ese es.

22 “José dör wēs burro kañiru suè dur di' tum
kkömik es,
wēs burro pupula kañiru suè dur ká tukir kī es.*

23 Kuaböt namépa éna sulu iar,
ie' kī kuaböt uyéakitō kēsik wa.

24 Erē ie' ulà diché darērē;
e' wa ie' wā ishkame' shuirikar darērēē,
kē ulà shtrirta'wā yēs.

Skököl tō ie' a diché e' mé.
Skököl e' dör Jacob Kököl e' diché ta' tajē.
Skököl e' dör Israel aleripa kkö'nukwak.
Ie' tō Israel aleripa tsatkeke.

25 A José, be' yē e' Kököl tō be' kimeke kekraē.

E' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata,
Ie' er buaē chōraē be' a.
Kaļi buaē patkeraē ie' tō be' daliwō kī.

* 49:22 José dör wēs burro...ká tukir kī es: Ñies hebreoie ttè e'
mane'wēmiso i' es: José dör wēs kal tskirke di' kkömik es; tkaka iké
kköiëule e' mik buaē, ñies iwōrdaē tajē.

Ñies be' a di' atdaë buaë íyök ki as be' dalikua talar buaë.

Be' aleripa alakölpa ala'r dōraë tajë, ñies be' iyiwak dōraë tajë.

Es Skököl er buaë chōraë be' a.

²⁶ Be' yë er buaë yë' be' a,

e' tkōka ye' yë er buaë yë' ye' a e' tsata.

Skököl tō José shukit iēlpa shua iwökirie,

e' a ie' er buaë chō michoë wēs kabata yöbië kē ertā'wa es.

²⁷ “Benjamín dör wēs chichi kañiru kēsikie ese es;

bla'mi tā iyiwak ttéwaitō katè,

tsáli tā ibata watiéwaitō.”

²⁸ E'pa dör Israel ditséwōpa daia itōki dōka dabom eyök ki böt (12), e' yēpa tsá. Es ie'pa yë tō ie'pa a iché mik ie' tō ittè bata ché ie'pa a etā.

Jacob blēnewa

²⁹ Jacob tō iché ila'r wēpa a: “Ye' blēkewa e' kéwō dōkewatke. Mik ye' blēnewa, etā ye' nu blōwa ákuk a ká wé ye' yamipa nu blēne eē. Pö e' atē wēm kiè Efrón dör hititawak e' ká a. ³⁰ Ká e' atē Macpelá Mamré wōshaë. Ká e' atē Canaán. Ká e' ena ákuk e' wato'ttsa Efrón tō Abraham a as Abraham tō iyamipa nu blō eē. ³¹ Eē Abraham ena ilaköl Sara, ñies Isaac ena ilaköl Rebeca, e'pa nu blēne. Eē ye' tō ye' alaköl Lía, e' nu blē'wa ñies. ³² Ká e' ena ákuk e' wato' hititawak tō.”

³³ Mik Jacob tō ttè e' kōs ché one etā ie' e' téwane ika' ki tā iblēnewa mía idēütōpa itōki.

50

¹ Etā José tō iyě nu paklō'wéwā wōalattséitō tā iijé taijē. ² E' ukuōkī tā ie' tō egiptowak dōr s'nu kanéukwakpa e'pa kié iyě nu kapeyōkwā as kē inurwā. Etā es ikanewérakitō. ³ Ikanewérakitō dōkā kā dabom tkëyök (40 días), ekkē kawō kiane ikanewōie e' kuēkī.

Egiptowak tō ischō eriaitsé kawō dōkā dabom kuryök (70 días). ⁴ E' ukuōkī tā José tté Egipto blú kuēblupa tā, tā ichéitō ie'pa a:

—A' éna er bua' chak ye' a, e' tā a' yú ichök Egipto blú a ⁵ tō mik ye' yě duökewatke, etā ie' tō ye' ka' ie' a tté muk Skëköl wörkī tō inú blerawayō ákuk kaneō'at ie' wák tō atē Canaán e' a. E' kuēkī kawō mú ña ie' nu tsōmi blëwā eē. Mik ye' iblëwā tā ye' dotkene.

⁶ Etā Egipto blú tō iiüté:

—Be' yú be' yě nu blökwā wēs ie' tō be' a iki' es.

⁷ Etā José míā iyě nu blökwā. Egiptowak kuēblupa kōs e'pa míyal ie' tā. ⁸ Jacob yamipa ēkka ena José yamipa ēkka ena iēlpa e'pa kōs mí ñies. Ie'pa ala'r ena ie'pa iyiwak e'pa ē atéat Gosen. ⁹ Ñies pē' mí taijē karreta kī ena kabaio kī. Es pē' mí taijē José tā. ¹⁰ Mik ie'pa demi kā kiè Goren-ha-atad atē tsinet di' Jordán diwō tskirke e' kker eē, etā eē ie'pa ulitane tō Jacob nu wötërkewā e' kēwō tkō'wé dalō taijē wa. Eē José tō iyě eriaitsé dōkā kā kul.

¹¹ Mik canaánwak serke eē, e'pa tō Jacob nu wötërkewā kēwō tkō'wé e' sué, etā ie'pa tō iché: “Mokī egiptowak tō s'nu wötërkewā e' kēwō tkō'wéke dalō taijē wa.” E' kuēkī kā e' kiè mékā

ie'pa tö Abel-Misraim.* Kä e' atē tsinet di' kiè Jordán e' kkömik.

12 Es Jacob ala'r tö iyë nu kanewé wes ie' tö iyë' ie'pa a es. 13 Ie'pa wā inú mıtser Canaán ibléwarakitö ákuk yöule Abraham wā iyamipa pöie e' a. E' atē Macpelá. E' wato'ttsa hititawak kiè Efrón tö Abraham a. Kä e' atē Mamré wöshaë. 14 Mik José düttö nu blëne one, etā ie' biteane Egipto. Ie' ëlpa ena pë' ulitane mine ie' tā e'pa kos biteyalne ie' tā.

José ëlpa suanékane ie' yöki

15 Jacob blënewa e' ukuöki tā José ëlpa tö ibikeitsé: “Isalema José éna sulu se' arke. Ì kos wamblë' se' tö ie' ki e' skéie se' we'ikeraëitö.” 16 E' kuëki ie'pa ttè mémi ie' a: “Kam be' yë blërwa, 17 etā ie' tö sa' a iché tö ichö be' a: ‘Ì kos suluë wamblë' sa' tö be' ki, e' olo'yö sa' ki.’ E' kuëki sa' kköchö be' a tö e' olo'yö sa' ki. Sa' tö be' yë e' Këköl dalöieke e' kuëki.”

Mik biyö e' demi José a, etā ie' ié siarë. 18 Etā iëlpa demi iwöki. Ie'pa wöéwa dö iski idalöioie tā ichérakitö;

—I' sa' de be' wörki. Sa' dör be' kanè mésopa.

19 Etā ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' suanuk. Ye' kë a a' shulinuk Skëköl skéie. 20 A' iyi sulu bikeits wamblë ye' ki, erë e' mane'wëttsane Skëköl tö buaë se' ki. E' wa taië pë' tsatkëne i'ñe tā. 21 E' kuëki kë a' suanuk. Chkewö meraëyö a' a ena a' ala'r kos a.

Es ie' tö ie'pa a iché er buaë wa. E' tö ie'pa ttsë'wéne buaë.

* **50:11** Abel-mizraim: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè egiptowak schö eriaitsè.

José blēnewa

²² José ena iyě alikpö yamipa e'pa sene'ia Egipto. Ie' sene' döka duas cien eyök k̄i dabom eyök (110).

²³ Ie' tö ilà Efraín talapa e' ala'r suéia. Ñies ie' tö ilà Manasés e' alà kiè Maquir e' ala'r suéia.

²⁴ Ká et ta ie' tö iché iēlpa a: “Ye' duökewa e' kéwö kianeia tsir. Erë Skököl wák tö a' k̄imeraë. Ie' tö a' yelurdaë ká i' k̄i. Ká yè'bakitö mè Abraham a ena Isaac a ena Jacob a e' a a' tsemiraëitö.” ²⁵ Eta ie' tö iēlpa kié as ie'pa ttè mù ie' a Skököl wörk̄i. Ie' tö ie'pa a iché: “Skököl tö a' yerattsa ká i' k̄i. Mik e' tka, eta ye' sik tso' blēule e' tsúmi e' ta.”

²⁶ Mik ie' blēnewa Egipto, eta ie' k̄i duas de cien eyök k̄i dabom eyök (110). Ie' nu kapeyanewa as kē inurwa e' iēnewa s'nu kélkuö a.

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

cxl

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca